

Broj: 02-02-5-353-2/21
Tuzla, 15.3.2022. godine

PRIMLJENO: 15-03-2022			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01,02-50-18-		420	22

B

PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE

DOM NARODA

gosp. Dragan ČOVIĆ, predsjedavajući Doma naroda
gosp. Nikola ŠPIRIĆ, prvi zamjenik predsjedavajućeg Doma naroda
gosp. Bakir IZETBEGOVIĆ, drugi zamjenik predsjedavajućeg Doma naroda

PREDSTAVNIČKI DOM

gosp. Denis ZVIZDIĆ, predsjedavajući Predstavničkog doma
gosp. Nebojša RADMANOVIĆ, prvi zamjenik predsjedavajućeg Predstavničkog doma
gđa Borjana KRIŠTO, druga zamjenica predsjedavajućeg Predstavničkog doma

Poštovani,

U skladu sa članom 4.10. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) u prilogu se dostavlja Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2021. godini.

Izvještaj je pripremljen na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini, a dostava se vrši u čvrstoj kopiji i elektronskom formatu.

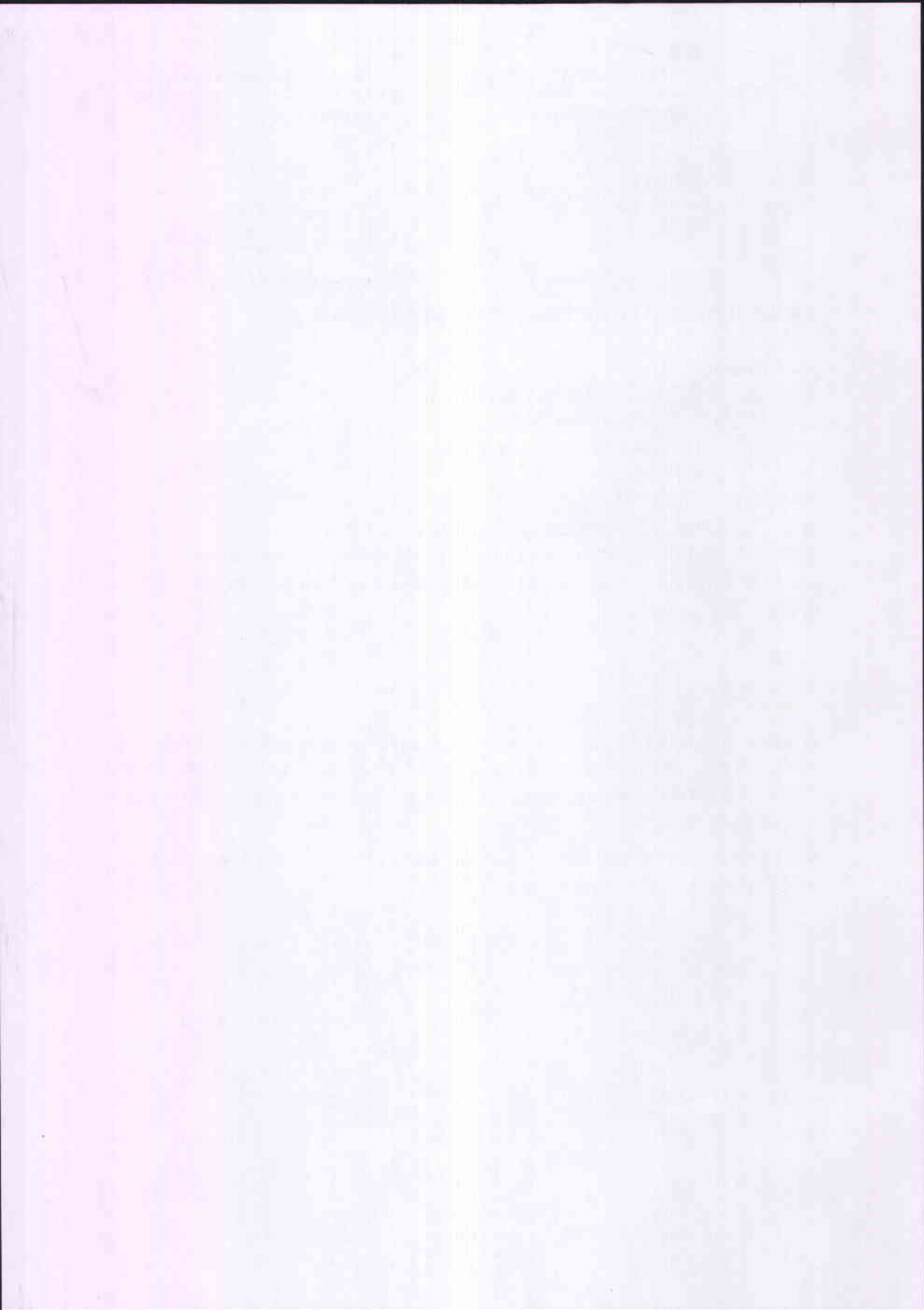
S poštovanjem,

Predsjedavajuća Komisije

Branislava MILEKIĆ

Prilog: kao u tekstu

BOSNA I HERCEGOVINA
DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU

IZVEŠTAJ O RADU 2021

Bosna i Hercegovina
**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU**

**IZVJEŠTAJ O RADU
DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU
U 2021. GODINI**

Tuzla, decembar 2021. godine

Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju slijedi pristup izvještavanja regulatornih tijela u Evropskoj uniji i zahtjeve Energetske zajednice, s prilagođavanjima koja izražavaju specifičnosti regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini.

Mole se korisnici Izvještaja da prilikom upotrebe podataka obavezno navedu izvor.

Sadržaj

1.	UVOD.....	1
2.	SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE	3
3.	KLJUČNE AKTIVNOSTI	9
3.1	Pravila i dokumenta DERK-a.....	9
3.2	Dokumenta koja odobrava DERK	18
3.3	Postupci licenciranja	26
3.4	Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata	28
3.5	Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema	31
3.6	Postupci određivanja tarifa.....	36
3.7	Tržište električne energije	38
3.8	Energetska statistika.....	50
3.9	Sudski i drugi sporovi	53
3.10	Ostale ključne aktivnosti	53
4.	AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA.....	59
4.1	Energetska zajednica	59
4.2	Regionalna asocijacija energetske regulatora – ERRA	65
4.3	Asocijacija mediteranskih energetske regulatora – MEDREG.....	67
4.4	Vijeće evropskih energetske regulatora – CEER.....	68
4.5	Međunarodna konfederacija energetske regulatora – ICER	68
4.6	Međuregionalna saradnja	70
5.	REVIZIJSKI IZVJEŠTAJ	71
6.	OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2022. GODINI	73
PRILOZI		
A:	Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine	77
B:	Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine	79
C:	Bilansne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine.....	81
D:	Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine	83
E:	Acquis Energetske zajednice	85

1. UVOD

Bosna i Hercegovina (BiH), zemlje u okruženju, Evropska unija (EU), kao i mnoge druge regije u svijetu, tokom protekle 2021. godine suočavale su se s naglim porastom cijena energije. To je razlog za veliku zabrinutost građana, privrede, vlada i drugih institucija. Porast cijena potaknut je povećanom globalnom potražnjom za energijom, u kontekstu privrednog oporavka i izlaska iz krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19. Evropska domaćinstva i kompanije suočavaju se s mogućnošću povećanja troškova za energiju kada su mnogi pogođeni gubitkom prihoda zbog pandemije. To može negativno utjecati na oporavak, na njegovu pravednost i uključivost. Dodatno, ugrožava se povjerenje i podrška energetske tranziciji, koja je nužna ne samo kako bi se spriječile katastrofalne posljedice klimatskih promjena, nego i kako bi se smanjila osjetljivost na nepredvidivost cijena fosilnih goriva, prije svega nafte i plina.

U ovim uvjetima značaj daljnje reforme sektora i energetske tranzicije dodatno je uvećan. U Bosni i Hercegovini na svim administrativnim nivoima, a prema ustavnim nadležnostima, u narednom periodu neophodan je nastavak usklađivanja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Evropske unije i Energetske zajednice, integrirani razvoj energetskih i klimatskih politika, te provođenje reforme sektora energije.

Tokom 2021. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) nastavila je svoju misiju regulatora u sektoru, razvijajući uvjete za slobodnu trgovinu i pouzdano snabdijevanje električnom energijom, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih evropskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutrašnjem tržištu električne energije. DERK je i u protekloj godini sarađivao s velikim brojem institucija Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i Distrikta, kao i brojnim međunarodnim institucijama čiji rad utječe ili se odnosi na reguliranje tržišta električne energije. U uvjetima pandemije COVID-19 DERK je svoje jurisdikcije i odgovornosti obavljao uz neminovna i potrebna prilagođenja koja nisu smanjila efikasnost rada.

Elektroenergetski sistem BiH je tokom 2021. godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sistema je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. Svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji održavanja su izvršeni.

Nakon završenih potrebnih radova, početkom juna 2021. godine otklonjena je dotadašnja kruta veza (tzv. ‘T’ spoj) između 110/x kilovoltnih (kV) trafostanica Čapljina, Mostar 9 i Stolac, čime su formirana dva nova dalekovoda, DV 110 kV Čapljina – Mostar 9 i DV 110 kV Mostar 9 – Stolac. Po završenoj sanaciji kvara transformatora 220/110 kV, 150 megavoltampera (MVA) u trafostanici TS Mostar 4 i provedenih funkcionalnih ispitivanja i

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je nezavisna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu s principima objektivnosti, transparentnosti i ravnopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sistema i međunarodnom trgovinom električnom energijom, kao i nad proizvodnjom, distribucijom i snabdijevanjem električnom energijom kupaca u Brčko Distriktu BiH.

DERK je neprofitna institucija i finansira se iz regulatornih naknada koje plaćaju licencirani subjekti.

detaljnih pregleda, transformator je krajem januara opterećen i stavljen u funkciju, čime je povećana sigurnost snabdijevanja kupaca električne energije. Sredinom januara 2021. godine u vjetroelektrani Podveležje instalirane snage 48 megavata (MW) izvršena je prva sinhronizacija generatora na elektroenergetski sistem, čime je počeo njen probni rad. Nakon što su krajem 2021. godine kompletirana sva funkcionalna ispitivanja, ova elektrana, koja je na prijenosnu mrežu priključena preko trafostanice TS 110/30 kV Podveležje, dobila je saglasnost Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za trajni pogon.

U protekloj godini proizvedeno je 17.055,44 gigavatsati (GWh) električne energije, što je 1.645 GWh, odnosno 10,8% više nego u 2020. godini. Hidrološki uvjeti su bili povoljni, te je proizvodnja u hidroelektranama povećana čak za 2.038 GWh, odnosno 47,6%, i iznosila je 6.314 GWh. S druge strane, proizvodnja u termoelektranama je, zbog manje proizvodnje uglja i raspoloživosti termoblokova, smanjena za 622 GWh, odnosno 6%, te je iznosila 9.821 GWh. Vjetroelektrane priključene na prijenosni sistem su proizvele 382 GWh, odnosno za 120 GWh više nego prethodne godine. Proizvodnja u manjim obnovljivim izvorima (male hidroelektrane, vjetroelektrane priključene na distributivni sistem, solarne i elektrane na biogoriva) povećana je 29,9% i iznosila je 518,67 GWh. U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 19,98 GWh.

Ukupna potrošnja električne energije iznosila je 12.170 GWh, što je 7,4% više nego prethodne godine. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sistem povećana za 31,4% i iznosila je 1.170 GWh, dok je distributivna potrošnja povećana 4,7% i iznosila je 10.468 GWh.

Maksimalno opterećenje elektroenergetskog sistema u protekloj godini od 1.909 MW zabilježeno je u osamnaestom satu 23. decembra 2021. godine, što je manje od historijskog maksimuma od 2.207 MW iz osamnaestog sata 31. decembra 2014. godine. Minimalno opterećenje od 685 MW zabilježeno je u četvrtom satu 7. juna 2021. godine, što je 80 MW više od najmanjeg opterećenja u nekoliko prethodnih decenija, koje je ostvareno u četvrtom satu 25. maja 2020. godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 19.729,3 GWh, što je 8,83% više nego u 2020. godini. Prijenosni gubici iznosili su 369,2 GWh, odnosno 1,87% od ukupne energije u prijenosnom sistemu. U 2021. godini distributivni gubici su iznosili 965 GWh ili 9,22% u odnosu na ukupnu distributivnu potrošnju.

U 2021. godini izvezeno je 6.173 GWh električne energije, što je 11,4% više nego u prethodnoj godini, a uvoz je smanjen za 7,1% i iznosio je 1.390 GWh.

Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju je osnovala Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i imenovanjem članova Komisije.

2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine su:

- Suad Zeljković, s mandatom od pet godina (od 11. juna 2016. godine), i
- Nikola Pejić, s drugim mandatom od pet godina (od 11. juna 2016. godine).

Član Komisije iz Republike Srpske je

- Branislava Milekić, s mandatom od pet godina (od 5. augusta 2020. godine).

Uočljivo je da je istekao prvi petogodišnji mandat jednom članu Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine, te da je drugom članu Komisije istekao i drugi petogodišnji mandat. Imajući u vidu da je *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH* definirano da Komisija radi u punom sastavu i da odluke donosi konsenzusom, Suad Zeljković i Nikola Pejić i dalje obavljaju funkciju člana Komisije do završetka procedura za imenovanje članova Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine.¹

Od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju njeni članovi se na ravnopravnom osnovu rotiraju na funkciji predsjedavajućeg svake godine. Ovu funkciju do 30. juna 2021. godine je obavljao Nikola Pejić. Branislava Milekić aktuelna je predsjedavajuća Komisije do 30. juna 2022. godine.

DERK je Zakonom uspostavljen kao nezavisna i neprofitna institucija Bosne i Hercegovine, uz obavezu djelovanja u skladu s principima objektivnosti, transparentnosti i ravnopravnosti. Navedeni principi ugrađeni su u sva akta DERK-a i provode se u svim postupcima. Takav način rada uvažava međunarodne primjere dobre prakse i u najvećoj mogućoj mjeri je usaglašen sa *Smjernicama Sekretarijata Energetske zajednice o nezavisnosti nacionalnih regulatornih tijela*. Ugrađena u pravila i permanentno praktično primjenjivana nezavisnost Državne regulatorne komisije pokazuje se i dokazuje u svim sferama, uključujući političku, pravnu, sociološku i finansijsku dimenziju.

Energetski propisi Evropske unije (EU), koji putem mehanizama uspostavljenih prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice postaju obavezujući i za Bosnu i Hercegovinu, posebno naglašavaju korelaciju regulatorne nezavisnosti i provođenja reformi, te uvode povećana ovlaštenja i pojačavaju nezavisnost

¹ U vrijeme izrade ovog izvještaja postupci izbora dva člana Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine nalaze se u proceduri u Vladi ovog entiteta. Nakon što prijedloge Vlade potvrdi Parlament Federacije BiH, nominacije se dostavljaju Vijeću ministara BiH, koje predlaže imenovanja Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Izveštaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2020. godini razmatran je na sjednicama oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Izveštaj je, bez glasova 'protiv', usvojen

- na 19. sjednici Predstavničkog doma održanoj 28. aprila 2021. godine, i
- na 18. sjednici Doma naroda održanoj 27. maja 2021. godine.

regulatora, naročito u nadzoru tržišta i sankcioniranju netržišnog djelovanja.

U skladu sa Zakonom, temeljne odredbe o nadležnosti, organizaciji i načinu rada, finansiranju, transparentnosti rada i zaštiti povjerljivih informacija regulira *Statut Državne regulatorne komisije za električnu energiju*, donesen 2003. godine, neposredno po osnivanju DERK-a, uz izmjene iz 2004. i 2009. godine. U decembru 2017. godine donesena je *Odluka o izmjeni Statuta* kojom se decidirano propisuje isključiva organizacijska i protokolarna funkcija predsjedavajućeg Komisije, bez ikakvih dodatnih ovlaštenja u predstavljanju, zastupanju ili donošenju odluka u odnosu na druga dva člana Komisije. Konzekventno tome se izbjegava prekomjerni formalizam daljnje prijave izmjene podataka u statističkim, poreznim i drugim registrima prilikom rotiranja članova Komisije na položaju predsjedavajućeg.

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju organiziran je u četiri sektora:

- Sektor za tarife i tržišta,
- Sektor za licence i tehničke poslove,
- Sektor za pravne poslove, i
- Sektor za finansijsko-administrativne poslove.

U funkciji efikasnijeg obavljanja poslova u DERK-u se po potrebi uspostavljaju tematski radni timovi, u čijem radu učestvuju zaposlenici iz različitih sektora.

Implementacija sistema finansijskog upravljanja i kontrole zasnovanog na upravljanju rizicima u DERK-u obavlja se upravo na taj način. Centralna harmonizacijska jedinica Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine je za rukovodioce organizacionih jedinica DERK-a organizirala tematske obuke o osnovama sistema finansijskog upravljanja i korištenju posebno razvijene softverske aplikacije (PIFC) u implementaciji sistema finansijskog upravljanja i kontrole. Po stjecanju potrebnih znanja iz ove oblasti DERK je usvojio *Akcijski plan za uspostavu i unapređenje sistema internih finansijskih kontrola za 2021. godinu*, koji je usaglašen sa strateškim i operativnim planovima razvoja sistema internih finansijskih kontrola u institucijama Bosne i Hercegovine. Tokom godine sve planske aktivnosti su uspješno realizirane, a među njima se posebno izdvaja utvrđivanje *Registra rizika* za 2021. godinu. Svrha ovog dokumenta je izbjegavanje, odnosno umanjeње utjecaja budućih događaja koji mogu ugroziti ostvarenje ciljeva DERK-a, kao i identificiranje eventualnih propuštenih prilika za poboljšanje poslovanja.

Tokom 2021. godine izvršena su daljnja prilagođenja rada Državne regulatorne komisije za električnu energiju okolnostima izazvanim pandemijom COVID-19. I dalje je na minimum sveden

broj fizičkih sastanaka i službenih putovanja, a kontakti putem različitih internet komunikacijskih platformi su dominantni. Sve aktivnosti DERK-a provedene su uz poštovanje epidemioloških i drugih mjera koje su povodom pandemije COVID-19 utvrđivali nadležni organi. U tom pravcu DERK je u februaru 2021. godine DERK usvojio *Akcioni plan za prevenciju korupcije za vrijeme trajanja pandemije COVID-19*, a mjesec dana kasnije *Odluku o korištenju internet komunikacijske platforme tokom pandemije COVID-19*.

Novi uvjeti rada i intenzivirana digitalna komunikacija naglasili su značaj pouzdanosti opreme i povećanja zaštite informacijsko-komunikacijskih sistema. Uz poštovanje relevantnih standarda i smjernica Vijeća ministara BiH, DERK je tokom 2021. godine funkcionalno zastarjelu i otpisanu računarsku opremu zamjenjivao novom. Pri tome se vodilo računa o energetske svojstvima uređaja i dobroj praksi koju u izvještajima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine. Pored završetka računarske opreme, DERK je realizirao i nabavku nedostajuće namjenske opreme za hardversku zaštitu informacijskog sistema, kao i softvera za prevenciju, detekciju i zaštitu u cyber prostoru.

Sredstva elektronske komunikacije korištena su i za nadgradnju znanja i iskustva, odnosno jačanje stručnih kapaciteta, čime DERK prati zahtjeve regulatorne prakse. Nova znanja stjecana su na različitim strukovnim savjetovanjima, konferencijama i tematskim seminarima. Sistematičnost obuke radi kontinuiranog usklađivanja znanja, vještina i prakse s potrebama i očekivanjima institucije ostvaruje se i kroz stručne radionice Sekretarijata Energetske zajednice, obrazovne programe Regionalne asocijacije energetskih regulatora (ERRA), Asocijacije mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) i Vijeća evropskih energetskih regulatora (CEER), te seminare Direkcije za evropske integracije, koji su u funkciji pristupanja i integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

Poseban doprinos stručnom usavršavanju u 2021. godini dali su Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacije regulatora Sjedinjenih Američkih Država (NARUC) kroz regionalne inicijative i *USAID Projekat asistencije energetskom sektoru (USAID EPA)*, te Regulatorno tijelo Italije za energiju, mreže i okoliš (ARERA) i Centralnoevropska inicijativa (CEI) kroz *Program razmjene znanja (KEP)*, odnosno *Podršku jačanju regulatornih tijela za energetiku na Zapadnom Balkanu*, u okviru kojih je organizirano više edukacijskih radionica različitog tematskog sadržaja.

DERK će i dalje biti posvećen osiguranju kontinuiranog profesionalizma osoblja kroz već afirmirane ali i kroz nove metode obuke, te upotrebu savremene tehničke opreme. Opravdanost ovakvog opredjeljenja potvrđuje i informatička, komunikacijska

i prezentacijska kompetencija većeg broja pojedinaca da svoja znanja i iskustva uspješno izlažu na domaćim i međunarodnim strukovnim skupovima.

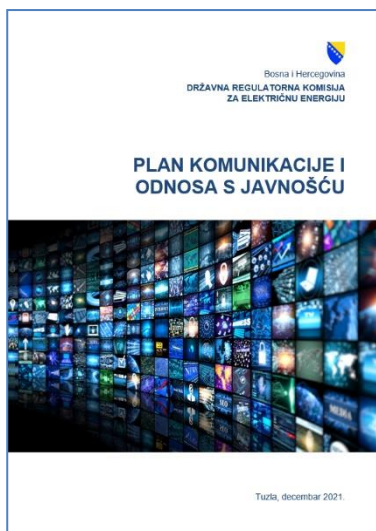
Pored stručnog usavršavanja svojih zaposlenika, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je na adekvatan način informirala i prenosila iskustva iz regulatorne prakse zaposlenicima reguliranih kompanija, a učestvovala je i u stručnom usavršavanju osoblja drugih regulatornih tijela u svijetu. DERK je, također, pružao kvalitetne stručne informacije o energetske sektoru i njegovoj reformi, ne samo specijalistima iz sektora nego i široj javnosti.

Prepoznajući važnost slobodnog pristupa informacijama, kao suštinskog obilježja transparentnog i odgovornog rada bilo kojeg javnog organa, i ostajući opredijeljen da trajno djeluje u tom pravcu, DERK omogućava široj javnosti puni uvid u rad i procese odlučivanja, ne zadržavajući se samo u okvirima obaveza na ovom polju koje stipulira *Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini*. Ova svoja nastojanja DERK realizira pravovremenim objavljivanjem svih relevantnih informacija na zvaničnoj internet prezentaciji, ali i u pisanim medijima, kroz prezentacije nacrtu svojih akata, te obavijesti i pozive javnosti da učestvuje u njihovom kreiranju.

Pored proaktivnog djelovanja kao općeprihvaćenog standarda u radu, DERK djeluje i reaktivno, postupajući u zakonom predviđenim rokovima po podnijetim zahtjevima za pristup informacijama, polazeći od stava da javni interes u svakom konkretnom slučaju mora imati prevagu u odnosu na ograničenja koja predviđa navedeni Zakon i privatne interese bilo koje vrste. Tokom 2021. godine podnešena su dva takva zahtjeva, po kojim je u oba slučaja u zakonom propisanom roku donijet upravni akt kojim je u cijelosti odobren pristup traženim informacijama, a njihova je kopija, bez naknade, ustupljena podnosiocu zahtjeva. DERK ispunjava i ostale obaveze koje nalaže *Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini*, te Instituciji Ombudsmena za ljudska prava BiH dostavlja potrebne izvještaje.

Komunikacija s javnošću ima značajnu ulogu u kreiranju percepcije društva, odnosno načina razumijevanja djelovanja svih institucija od strane javnosti. Način komunikacije ima poseban značaj u vremenu reformskih procesa i strukturalnih promjena. Procesi liberalizacije i tranzicije sektora, deregulacije i otvaranja tržišta električne energije nužno zahtijevaju kako pravovremeno informiranje javnosti o ključnim fazama tako i kontinuiranu komunikaciju i edukaciju svih ključnih aktera o reformi i načinu funkcioniranja sektora u cjelini.

Dobra je praksa regulatornih komisija da provode aktivnosti komunikacije s javnošću kako bi objasnile i pojasnile promjene u sektoru energije. Shodno tome i u Bosni i Hercegovini Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK), Regulatorna

komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (RERS), kao nepristrasne organizacije koje regulirajući odnose u sektoru i na tržištu energije štite interese kupaca, imaju jednu od ključnih uloga u podizanju svijesti javnosti o promjenama u sektoru i aktivnostima regulatora u procesu liberalizacije.

U tom smislu, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je sredinom decembra 2021. godine usvojila *Plan komunikacije i odnosa s javnošću*, čime čini dodatni iskorak kako bi se na jednostavan i razumljiv način svim zainteresiranim stranama objasnilo vrlo kompleksne teme energetskog sektora.

U radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju nastaju velike količine raznovrsne dokumentacije. Broj dokumenata i informacija je u stalnom porastu. Čuvanje, vrednovanje, izlučivanje i zaštitu registraturske građe DERK kao njen stvaralac organizira pod stručnim nadzorom Arhiva Bosne i Hercegovine. Ovakva kooperacija omogućava da se ovi procesi odvijaju po strukovnim principima, znanjima i preporukama i kroz međusobno upoznavanje dviju institucija.

U izvještajnom periodu DERK je koristio mogućnost da u svom radu primijeni savremeni način organizacije uredskog poslovanja, te je, uz poštovanje propisanih standarda i pravila Vijeća ministara BiH, nastavio vođenje elektronskog protokola. Pored efikasnog unosa i pretraživanja, kao i pohranjivanja velikog broja dokumenata u digitalnom obliku, uvedeni sistem je stvorio pretpostavke za savremeno upravljanje poslovnim procesima, kao i za integraciju s drugim poslovnim sistemima. Pri tome se vodi računa o dobroj praksi koju u izvještajima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tokom 2021. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju održala je 17 redovnih sjednica, 29 internih sastanaka i organizirala osam javnih rasprava, od čega je pet imalo opći, a tri formalni karakter.

U izvještajnom periodu, na transparentan način i uz vođenje adekvatnih javnih rasprava, u kojima su pored subjekata iz elektroenergetskog sektora svoje komentare mogli davati i zainteresirani članovi javnosti, Komisija je provodila aktivnosti na usvajanju i odobravanju niza dokumenata, određivanju tarifa, izdavanju licenci, i realizirala druge aktivnosti od kojih su najznačajnije grupisane u područja navedena u nastavku.

Otvorenost prema javnosti kroz konsultacije i komunikaciju sa svim zainteresiranim članovima stručne ali i šire javnosti je temeljna orijentacija Komisije koja pomaže provjeri ispravnosti predloženih rješenja prije njihovog konačnog usvajanja. Praksu međusobne razmjene pribavljenih komentara javnosti, u istim ili sličnim postupcima, primjenjuju sva tri regulatorna tijela koja djeluju u energetsom sektoru Bosne i Hercegovine.

3.1 Pravila i dokumenta DERK-a

Pravila o pomoćnim i sistemskim uslugama i balansiranju elektroenergetskog sistema BiH

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) u svom radu kontinuirano prati i podupire proces razvoja tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Siguran i pouzdan rad elektroenergetskog sistema, uz postojanje funkcionalnog načina pružanja pomoćnih usluga, je osnovni preduvjet za daljnji razvoj tržišta i kvalitetno snabdijevanje kupaca električne energije. Efikasno balansno tržište mora se zasnivati na transparentnim odnosima između svih učesnika na tržištu električne energije.

Tržišni način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja (uravnoteženja) elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine DERK je ustanovio u saradnji s Nezavisnim operatorom sistema u BiH i drugim elektroprivrednim kompanijama, korištenjem temeljnih rješenja koja su definirana u martu 2014. godine utvrđivanjem *Koncepta pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine*.

Brojne aktivnosti DERK-a i NOS-a BiH, detaljno opisane u prethodnim izvještajima o radu regulatorne komisije, rezultirale su skupom pravila i odluka kojim su tržišni principi od 1. januara 2016. godine uvedeni u ranije potpuno regulirani način pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sistema BiH. Time je povećana svrhovitost otvorenog veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH (vidjeti dio 3.7).

Na redovnim sjednicama razmatraju se i utvrđuju akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa zakonom propisanim ovlaštenjima, a na internim sastancima se razmatraju pitanja i usvajaju akti organizacijsko-administrativne prirode.

U cilju pribavljanja komentara zainteresiranih lica i javnosti na pravila i propise, ili bilo koji drugi dokument, DERK organizira opću javnu raspravu. U cilju rješavanja tehničkih pitanja u toku postupka i obrade proceduralnih ili suštinskih pitanja, održava se tehnička javna rasprava. U cilju utvrđivanja odlučujućih činjenica na osnovu kojih bi DERK mogao riješiti spor ili određene zahtjeve, održava se formalna javna rasprava.

Redovne sjednice i sve vrste javnih rasprava su otvorene za javnost.

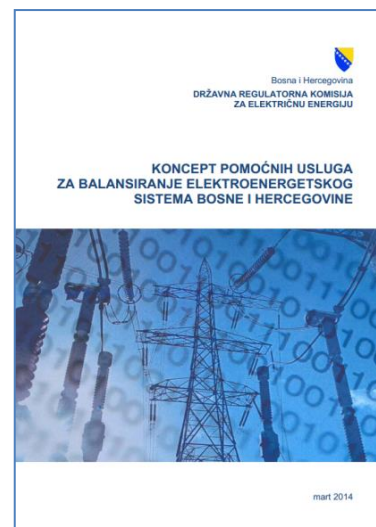
Tokom proteklih šest godina, balansno tržište električne energije u Bosni i Hercegovini je uspješno funkcioniralo i primjer je uspješnog modela u jugoistočnoj Evropi. Ipak, analizirajući dosadašnji rad balansnog tržišta, te razvoj energetske propisa Evropske unije koji putem mehanizama Energetske zajednice postaju obavezujući i za BiH, DERK je procijenio da postoje opravdani razlozi za njegovo unapređenje. U tom cilju je DERK pristupio inoviranju teksta *Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*, koordinirajući svoje djelovanje s aktivnostima NOS-a BiH, koji u razvoju svojih akata postupa u skladu s djelovanjem Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E).

Naime, tokom 2021. godine, NOS BiH je pripremao nova Tržišna pravila (vidjeti dio 3.2), čime je, kao član ENTSO-E, postupao u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinhronom području Kontinentalna Evropa, što je definirano *Uredbom Komisije (EU) 2017/1485 od 2. augusta 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sistema*, te u pogledu mehanizma balansiranja i rada balansnog tržišta koji su definirani *Uredbom Komisije (EU) 2017/2195 od 23. novembra 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja*.

U Bosni i Hercegovini je, na svim administrativnim nivoima, a prema ustavnim nadležnostima, u narednom periodu neophodan nastavak usklađivanja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Evropske unije, integrirani razvoj energetske i klimatskih politika, te provođenje reforme sektora energije. Zahtjevi Evropske unije u području energetske sektora u najvećoj mjeri su sadržani u odredbama *Ugovora o uspostavi Energetske zajednice* ("Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori", broj 9/06).

Potpuno svjestan obaveza koje za NOS BiH proizilaze iz članstva u ENTSO-E, ali i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, a time i svih institucija energetske sektora u kreiranju stabilnog i jedinstvenog normativnog okvira kroz postupno preuzimanje pravne stečevine Evropske unije, kao i sasvim izvjesnog nastavka uključivanja ostalih pravila o radu mreža, među kojima su pomenute uredbe, u pravni sistem Energetske zajednice, te, posljedično, i obaveze njihovog preuzimanja u pravni sistem Bosne i Hercegovine, DERK je krajem jula 2021. godine utvrdio Nacrt odluke i izmjenama Metodologije.

Opća javna rasprava o nacrtu dokumenta održana je početkom septembra putem internet komunikacijske platforme, na kojoj su učestvovali predstavnici NOS-a BiH i elektroprivrednih organizacija. Po obradi iznesenih komentara i dostavi afirmativnog mišljenja Konkurencijskog vijeća BiH, DERK je 13. oktobra 2021. godine donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije*

za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge.

Uzimajući u obzir da se značajan dio izmjena Metodologije odnosi na terminologiju balansnih usluga, kroz izvršene izmjene su, uz nove termine, zadržani i termini koji su korišteni u dosadašnjoj praksi (npr. primarna, sekundarna i tercijarna regulacija). Na ovaj način se izbjegavaju mogući nesporazumi između učesnika na balansnom tržištu, te omogućava nedvosmislena primjena pravila, kao i tranzicijsko razdoblje do donošenja novih izmjena Metodologije kada će ranije korišteni termini biti uklonjeni. U cilju njene lakše primjene, početkom novembra 2021. godine objavljen je Drugi prečišćeni tekst Metodologije.

Za sve svoje obaveze navedene u Metodologiji, NOS BiH razvija procedure kako bi osigurao nesmetano i pravovremeno odvijanje aktivnosti koje se odnose na pružanje pomoćnih usluga. U prethodnom periodu NOS BiH je u više navrata dorađivao svoje dokumente, uključujući *Procedure za pomoćne usluge* i *Pravilnik o radu dnevnog tržišta balansne energije*, čime se dodatno animiraju pružaoci pomoćnih usluga u nominiranju svojih ponuda.

U skladu s Metodologijom DERK određuje koeficijente i granične cijene pomoćnih usluga. Tokom dosadašnje primjene tržišnog modela balansiranja elektroenergetskog sistema BiH uočene su određene tendencije te se, u skladu s ponašanjem učesnika i trendovima koji su prisutni na tržištu, javila potreba za inoviranjem koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge. *Odluku o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge* DERK je donio početkom decembra 2021. godine.

Uvažavajući opredjeljenje da kontinuirano radi na poboljšanju propisa i procedura iz svojih nadležnosti, DERK će i u narednom periodu nastaviti aktivnosti u razvoju organizacije funkcioniranja balansnog tržišta i daljnjem povećanju, efikasnosti, ekonomičnosti i stabilnosti rada elektroenergetskog sistema BiH. Pri tome DERK će tijesno sarađivati s NOS-om BiH, kako bi harmonizirano bile izvršene potrebne izmjene akata iz nadležnosti jedne i druge institucije koji definiraju balansni mehanizam.

Uspješnim razvojem balansnog tržišta značajno je povećana ponuda usluga, te su već na godišnjim tenderima koje je u decembru 2021. godine organizirao NOS BiH, potrebe za pomoćnim uslugama u 2022. godini u značajnoj mjeri osigurane. Rezervni kapaciteti za ručnu obnovu frekvencije mFRR (ranije korišteni termin: tercijarna regulacija) ‘nagore’ i ‘nadolje’ u potpunosti su osigurani. Rezerva za automatsku obnovu frekvencije aFRR (ranije korišteni termin: sekundarna regulacija) u vršnom periodu također je osigurana u potpunosti, dok u nevršnom nije osigurana za juli, august i septembar 2022. godine. Nedostajuće količine rezervi kapaciteta sekundarne regulacije u nevršnom periodu bit će nabavljane na mjesečnoj osnovi.

Rastući trend cijena električne energije, koji je bio prisutan na veleprodajnim tržištima u regiji u 2021. godini, reflektirao se i na balansno tržište u BiH, te je kod većine usluga zabilježeno povećanje prosječnih nabavnih cijena. Cijena rezervnih kapaciteta za automatsku obnovu frekvencije ostala je na približno istom nivou, dok je prosječna cijena rezervnih kapaciteta za ručnu obnovu frekvencije za smjer ‘nagore’ povećana za 67,7% (sa 2,90 KM/MW/h na 4,86 KM/MW/h), a za smjer ‘nadolje’ povećanje iznosi 9,1% (sa 1,47 KM/MW/h na 1,60 KM/MW/h).

Rezultati nabavke energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu pokazali su izuzetno veliki porast cijene koja je značajno izašla iz okvira koji je NOS BiH odredio u postupku javne nabavke. Prihvatanje ponuđene cijene bi dovelo do povećanja tarife za sistemsku uslugu za približno pet puta, što bi, posljedično, izazvalo udar na cijene električne energije kod krajnjih kupaca. U takvoj situaciji razuman pristup je bio da se cijena energije za gubitke u prijenosnom sistemu odredi na nivou posljednje prihvaćene ponude (postupak javne nabavke za 2021. godinu iz decembra 2020. godine) kada je prosječno ponderirana cijena iznosila 109,94 KM/MWh.

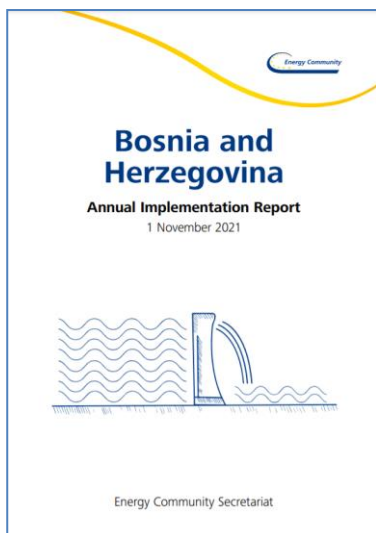
Cjelovitost i transparentnost veleprodajnog tržišta

Električna energija, proizvedena u elektranama, prije nego što bude isporučena krajnjem kupcu, često se kupuje i prodaje više puta na veleprodajnom tržištu. Te transakcije električne energije se uobičajeno odvijaju u velikim količinama i uključuju proizvođače energije, trgovce, snabdjevače, velike kupce energije, pa čak i investicijske banke. Na sličan način se trguje i prirodnim gasom. U Evropi je nekoliko stotina kompanija uključeno u trgovinu na veliko električnom energijom i gasom, koje na tržištu svakodnevno obavljaju preko deset hiljada transakcija.

Veleprodajne cijene su vrlo osjetljive na raspoložive mogućnosti proizvodnje i prijenosa, jer se energija mora proizvesti kad je to potrebno. Na cijene može utjecati širenje lažnih podataka o raspoloživosti tih mogućnosti ili smanjenje proizvodnje.

Budući da se velikim količinama energije trguje i preko granica, tradicionalno je teško otkriti eventualne manipulacije cijenama ove vrste, jer nacionalni regulatori nisu imali pristup prekograničnim podacima. Kao odgovor na ove činjenice, u Evropskoj uniji donesena je *Uredba (EU) br. 1227/2011 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (REMIT)*. Ova uredba uvodi jedinstveni evropski okvir na veleprodajnim tržištima za:

- Definiranje zloupotrebe tržišta u pogledu manipulacije tržištem, pokušaja manipulacije tržištem i trgovanja na temelju povlaštenih informacija,

“U izvještajnom periodu Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) nastavila je nastojanja u provedbi acquis-a u granicama ovlasti koje su regulatoru date zakonodavstvom na državnom nivou. Ovo dokazuje njeno opredjeljenje za aktivno uređenje tržišta... DERK je bio prvi regulator u Energetskoj zajednici koji je transponirao i primijenio REMIT Uredbu u sektoru električne energije i objavio kriterije na osnovu kojih se mogu dozvoliti odstupanja od pravila za rad mreža.”

(Iz Godišnjeg izvještaja o implementaciji Sekretarijata Energetske zajednice, Beč, 1. novembar 2021.)

- Uvođenje eksplicitne zabrane zloupotrebe tržišta,
- Osnivanje novog okvira za nadzor veleprodajnih tržišta u cilju otkrivanja i sprečavanja manipulacije tržištem i trgovanja na temelju povlaštenih informacija, i
- Definiranje zabrana i provođenja kažnjavanja na nacionalnom nivou u slučaju otkrivanja zloupotrebe tržišta.

REMIT se odnosi na sve tržišne učesnike čije aktivnosti utječu na veleprodajna tržišta energije, odnosno na sva fizička ili pravna lica (uključujući i operatore prijenosnih sistema) koja obavljaju ili provode trgovačke transakcije na jednom ili više veleprodajnih tržišta energije. Ovoj uredbi podliježu svi učesnici na tržištu koji imaju sjedište u bilo kojoj zemlji Evropske unije, kao i učesnici koji imaju sjedište u zemljama izvan EU, ako trguju ili daju naloge za trgovinu na jednom ili više tržišta unutar EU.

Odlukom Ministarskog vijeća od 29. novembra 2018. godine, u *acquis* (pravni okvir, pravna stečevina) Energetske zajednice je uključena *Uredba (EU) o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije*, uz potrebna prilagođenja pravnom okviru Energetske zajednice i definiranje obaveze da ista bude implementirana do 29. maja 2020. godine.

Povodom obaveza koje za nacionalna regulatorna tijela definira REMIT, ističe se da nadležnosti DERK-a, shodno članu 4.2. tačka k) *Zakona o prijenosu, regulatoru i operateru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini*, uključuju stvaranje i održavanje konkurentnih tržišta, te prevenciju i kažnjavanje pohlepnog, odnosno protukonkurentnog ponašanja. Polazeći od obaveza nacionalnih regulatornih tijela statuiranih ovom Uredbom, a na temelju navedenih zakonskih ovlaštenja, DERK je tokom 2020. godine proveo brojne aktivnosti na transpoziciji i implementaciji REMIT-a u oblasti električne energije. U tom smislu usvojena je *Odluka o transponiranju Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije*, *Pravilnik o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta električne energije*, te *Odluku o Registru učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije* s pripadajućim obrascima koji su dostupni u okviru internet prezentacije DERK-a.

Posebna pažnja u domenu primjene REMIT Uredbe posvećena je edukaciji predstavnika svih relevantnih institucija i učesnika na tržištu.

DERK je bio prvi regulator u Energetskoj zajednici koji je uspostavom *Registra učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije* uspješno realizirao aktivnosti na transpoziciji i implementaciji prilagođene REMIT Uredbe u sektoru električne energije. Tokom 2021. godine ovaj Registar redovno je ažuriran i na kraju 2021. godine sadrži sve potrebne podatke o 20 učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini.

Dodatni iskorak u razvoju transparentnosti tržišta donosi primjena *Uredbe Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. juna 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća* (Uredba o transparentnosti). DERK je s posebnom pažnjom pratio aktivnosti Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini u tom domenu.

Krajem 2021. godine DERK je sa zadovoljstvom obavijestio Sekretarijat Energetske zajednice da je NOS BiH dostigao visoki nivo usklađenosti sa zahtjevima o dostavi i objavi podataka koji proizlaze iz Uredbe o transparentnosti, te da su realizirane sve aktivnosti za objavu podataka koje je identificirao Sekretarijat. U narednom periodu predstoji daljnja digitalizacija poslovnih procesa i razvoj odgovarajućih softverskih rješenja. Također, potrebno je uspostaviti određene procedure koje se odnose na sedmičnu i mjesečnu prognozu opterećenja, te ponovnu otpremu (*redispatching*) radi ublažavanja fizičkog zagušenja, a zatim objavljivati podatke koji se generiraju.

Pravila za rad mreža u vezi priključivanja

Harmonizacija, odnosno jednoznačno uređenje cijelog skupa pravila za rad mreža prepoznato je u Trećem energetsom paketu EU.² Shodno tome, zemlje članice EU, kroz puno angažiranje Agencije za saradnju energetske regulatora (ACER), Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) i Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za gas (ENTSO-G), provele su kompleksnu aktivnost donošenja pravila i smjernica za rad mreža (eng. *Network codes and guidelines*). Skup ovih pravila u domenu električne energije uključuje pravila o tržištu, radu sistema i priključivanju:

Pravila o tržištu

- Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. jula 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima (CACM),
- Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. septembra 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta (FCA), i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. novembra 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja (EB).

Pravila o radu sistema

- Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. augusta 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sistema (SO), i

² Uspostavljanje pravila i smjernica za rad mreža definirano je članom 6. Uredbe (EZ) br. 714/2009, odnosno Uredbe (EZ) br. 715/2009.

- Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. novembra 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sistema (ER).

Pravila o priključivanju

- Uredba Komisije (EU) 2016/631 od 14. aprila 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu (RfG),
- Uredba Komisije (EU) 2016/1388 od 17. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca (DCC), i
- Uredba Komisije (EU) 2016/1447 od 26. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sistema za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka (HVDC).

Pravila i smjernice za rad mreža su tehnički propisi donijeti u cilju utvrđivanja zajedničkih pravila za siguran rad sistema, te funkcioniranje i integraciju tržišta. Ovi pravni akti dopunjuju postojeći *acquis* Evropske unije o električnoj energiji i direktno se primjenjuju u njenim članicama. Oni predstavljaju ključni element za efikasno funkcioniranje panevropskog tržišta, koje u prvi plan stavlja kupce energije.

U Energetskoj zajednici tokom prethodnih godina vođene su aktivnosti na donošenju odluka Stalne grupe na visokom nivou (PHLG) prema kojima ova pravila postaju dio *acquis*-a. PHLG je 12. januara 2018. godine donio odluke kojima su u *acquis* Energetske zajednice u sektoru električne energije uključena pravila o priključivanju, odnosno Uredba Komisije (EU) 2016/631, Uredba Komisije (EU) 2016/1388 i Uredba Komisije (EU) 2016/1447. Stoga se problematika transpozicije i implementacije pravila i smjernica za rad mreža nametnula kao jedna od ključnih aktivnosti u radu nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, uključujući DERK i NOS BiH.

U tom smislu, Državna regulatorna komisija je u junu 2018. godine donijela *Odluku o transponiranju pravila za rad mreža u vezi priključivanja*, kojom su za sektor električne energije u Bosni i Hercegovini definirani načini i rokovi transponiranja tri navedene uredbe Evropske komisije, koje su odlukama PHLG-a prilagođene pravnom okviru Energetske zajednice. Tom prilikom ove uredbe objavljene su na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Navedenom odlukom NOS BiH pozvan je da inovira Mrežni kodeks i druga pravila kojima se osigurava primjena dijelova koji imaju skraćeni rok za implementaciju, te da nakon toga osigura usklađenost svojih pravila sa svim zahtjevima sadržanim u predmetnim uredbama. DERK je svojom odlukom pozvao Regulatornu komisiju za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine,

Regulatornu komisiju za energetiku Republike Srpske i druga nadležna tijela da osiguraju usklađenost svojih relevantnih akata sa zahtjevima sadržanim u uredbama o priključenju.

Poštujući zahtjeve Energetske zajednice u pogledu rokova za transponiranje i implementaciju odredaba uredbi kojima je odlukama Stalne grupe na visokom nivou dat prioritet i određena hitnost u provedbi, DERK je, koordinirajući svoje djelovanje s NOS-om BiH, nakon provođenja opće javne rasprave, u februaru 2019. godine donio *Pravilnik o radu mreža u vezi priključivanja*. Ovim Pravilnikom je u pravni sistem Bosne i Hercegovine preuzet dio pravila za rad mreža Energetske zajednice, shodno nadležnostima DERK-a utvrđenim u članu 4.2. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini. U pitanju su odredbe koje je, prema relevantnim odlukama Stalne grupe na visokom nivou, potrebno provesti bez odlaganja. Na istoj sjednici odobren je *Mrežni kodeks*, kojim je izvršena transpozicija dijela pravila o priključenju koja su u nadležnosti NOS-a BiH, a koja se, također, provode bez odlaganja.

Među odredbama za koje je određena hitnost u provedbi su i članovi 61(1) Uredbe Komisije (EU) 2016/631, 51(1) Uredbe Komisije (EU) 2016/1388 i 78(1) Uredbe Komisije (EU) 2016/1447. Prema navedenim članovima prilagođenih uredbi, svako regulatorno tijelo, nakon savjetovanja s nadležnim operatorima sistema, proizvođačima, vlasnicima postrojenja kupca i drugim zainteresiranim tijelima, određuje kriterije za odobravanje odstupanja u skladu s relevantnim odredbama uredbi. Slijedom toga, u skladu s *Pravilnikom o radu mreža u vezi priključivanja*, na sjednici DERK-a koja je održana 27. marta 2019. godine, donijete su:

- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za proizvodne module,*
- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za postrojenja kupca, i*
- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za visokonaponske istosmjernne sisteme i istosmjerno priključene module elektroenergetskog parka.*

Utvrđene kriterije DERK je objavio na svojoj zvaničnoj internet prezentaciji i o njima obavijestio Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Sekretarijat Energetske zajednice 10. aprila 2019. godine, kao jedini regulator u regiji koji je svoj dio obaveza završio u definiranom roku. Time je završena transpozicija odredbi koje su u nadležnosti DERK-a, a čije provođenje je potrebno vršiti bez odlaganja.

Uvažavajući da se predmetnim pravilima normira materija koja je u nadležnosti i drugih tijela, u nastavku transpozicije pravila o radu mreža u vezi priključivanja bilo je potrebno osigurati

usklađenost djelovanja svih nadležnih institucija, uključujući entitetske regulatorne komisije i sve operatore distributivnog sistema, pored NOS-a BiH i Elektroprijenosa BiH. Dodatno, kompleksnost sadržaja pravila o radu mreža u vezi priključivanja, kao i složena administrativna struktura u energetske sektoru BiH nametale su potrebu aktivne uloge i konkretne pomoći resornog državnog i entitetskih ministarstava, kao i Direkcije za evropske integracije Vijeća ministara BiH tokom aktivnosti na potpunom i efikasnom provođenju obaveza Bosne i Hercegovine prije 12. jula 2021. godine, odnosno datuma do kojeg je bilo potrebno osigurati potpunu primjenu pravila o priključivanju.

U ovom smislu posebno se ističe tehnička pomoć koja se pruža u okviru *USAID Projekta asistencije energetske sektoru*, kroz aktivnosti *Radne grupe za mrežna pravila*, a koju čine predstavnici regulatornih komisija i elektroprivrednih preduzeća. U okviru tih aktivnosti u julu 2021. godine završena je *Analiza neusklađenosti sa smjernicama za izmjene i dopune distributivnih mrežnih pravila i pratećih pravilnika – Zbirni pregled*, čime je okončana izrada smjernica za izmjene i dopune mrežnih pravila.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je sredinom decembra 2021. godine, prilikom odobravanja novog Mrežnog kodeksa, kojeg je uz korištenje navedene Analize pripremio NOS BiH, obaviještena da su inoviranim tekstom implementirani svi zahtjevi pravila za rad mreža u vezi priključivanja prilagođenih pravnom okviru Energetske zajednice, odnosno prilagođenih Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu, Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca, i Uredbe Komisije (EU) 2016/1447 o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sistema za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka. *Odluku o odobravanju i primjeni Mrežnog kodeksa* DERK je donio 15. decembra 2021. godine (vidjeti dio 3.2).

Cyber sigurnost

Sigurnost snabdijevanja je jedan od osnovnih domena djelovanja regulatora u elektroenergetskom sektoru i imperativ je prilikom kreiranja, usvajanja i primjene regulatornih pravila i propisa. Cyber sigurnost je u uzročno-posljedičnoj vezi sa sigurnošću snabdijevanja, te svaka cyber prijetnja i rizik predstavljaju bitan utjecajni faktor na sigurnost snabdijevanja. Prepoznavanje potrebe pravovremenog provođenja odgovarajućih mjera za prevenciju, detekciju i odgovor na sigurnosne izazove iz cyber prostora ima ključnu važnost za pouzdan rad sistema i zaštitu podataka u elektroenergetskom sektoru. Odsustvo strateškog okvira i sistemskog normiranja ovog pitanja regulatore ne oslobađa obaveze da donošenjem svojih pravila i preduzimanjem

odgovarajućih mjera rade na zaštiti elektroenergetske infrastrukture, a time i sigurnosti snabdijevanja.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u prethodnom periodu dala značajan doprinos u pripremi više dokumenata iz ove oblasti, uključujući *Pregled kapaciteta cyber sigurnosti u BiH* i *Smjernice za strateški okvir cyber sigurnosti u Bosni i Hercegovini*.

Od 2019. godine DERK je aktivno učestvovao u regionalnim projektima Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora Sjedinjenih Američkih Država (NARUC) *Efikasno reguliranje cyber sigurnosti*, kao i *Digitalizacija i cyber sigurnost*, aktivnostima Radne grupe za cyber sigurnost USAID EPA projekta, radu Radne grupe Energetske zajednice za cyber sigurnost i podržavao rad Tima za odgovor na računarske incidente za institucije BiH (CERT).

Učešćem u navedenim aktivnostima i u više radionica koje su obrađivale razne aspekte cyber sigurnosti, stekle su se pretpostavke da regulator pripremi strateški pristup za cyber sigurnost u sektoru električne energije. DERK je stoga pripremio *Smjernice za strateški okvir regulatornog djelovanja za cyber sigurnost u elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine*.

Uz uvažavanje složene strukture elektroenergetskog sektora i specifičnog regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini, neophodnim se nameće koordinirano djelovanje državne s entitetskim regulatornim komisijama u uspostavljanju efikasnog regulatornog pristupa u oblasti cyber sigurnosti u elektroenergetskom sektoru BiH. Cilj je zaštititi informacijsko-komunikacijske sisteme subjekata u elektroenergetskom sektoru BiH i održavati cyber sigurnost u regulatornim tijelima.

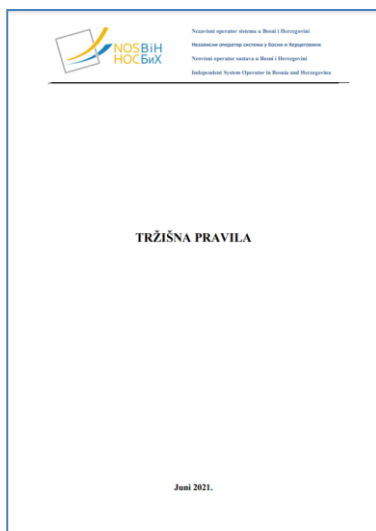
3.2 Dokumenta koja odobrava DERK

Tržišna pravila

Tržišnim pravilima uređuju se odnosi između NOS-a BiH i licenciranih učesnika na tržištu električne energije. Cilj pravila je kreiranje uvjeta za siguran rad elektroenergetskog sistema BiH, uključujući efikasnu nabavku pomoćnih usluga i pružanje sistemske usluge, uravnoteženje sistema BiH uz što manje troškove, te efikasno funkcioniranje i daljnji razvoj veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH.

Tržišna pravila su izuzetno zahtjevan tehnički dokument koji uključuje osnovni koncept dizajniranja tržišta, normativno-pravni regulatorni okvir uređenja tržišta, tehničke preduvjete za funkcioniranje tržišta i navodi niz procedura kojima se uređuju tehnički i komercijalni odnosi među učesnicima na tržištu.

Prva Tržišna pravila pripremljena su i odobrena 2006. godine. Od januara 2016. godine, kada je ustanovljen tržišni način pružanja

pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine, u primjeni su bila Tržišna pravila odobrena u maju 2015. godine. Tokom 2021. godine NOS BiH pokrenuo je postupak pripreme novih Tržišnih pravila, tokom kojeg su pribavljani i komentari učesnika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta. U njihovoj pripremi NOS BiH je, kao član ENTSO-E, postupao u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinhronom području Kontinentalna Evropa (vidjeti dio 3.1).

Tržišna pravila dostavljena DERK-u u julu 2021. godine, odobrena su 13. oktobra 2021. godine, nakon što je na istoj sjednici DERK donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*. Nova Tržišna pravila se efektivno počinju primjenjivati od 1. januara 2022. godine, do kada NOS BiH vrši potrebne izmjene pratećih akata uz Tržišna pravila i priprema neophodne softverske alate.

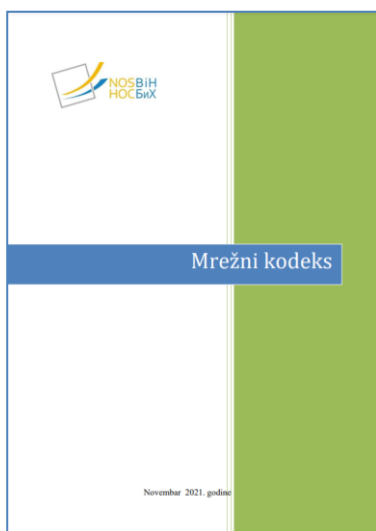
Mrežni kodeks

Mrežni kodeks je jedan od ključnih dokumenata za funkcioniranje elektroenergetskog sistema i tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Njime se uređuje način planiranja i razvoja prijenosnog sistema, uvjeti za priključenje (procedure, ugovori, kriteriji), način operativnog planiranja (predviđanje potrošnje, upravljanje mrežnim ograničenjima) i operativnog rada (dispečing, procedure, komunikacije), mjere u nepredviđenim situacijama (kontrola potrošnje, obnova rada sistema nakon potpunog ili djelimičnog raspada), način na koji se obavlja obračunsko mjerenje u elektroenergetskom sistemu i ostale neophodne tehničke mjere za kvalitetan i pouzdan rad prijenosnog sistema.

Cilj Mrežnog kodeksa je da definira elemente za sigurno i pouzdano funkcioniranje elektroenergetskog sistema BiH, te da omogućiti razvoj, održavanje i upravljanje prijenosnom mrežom u skladu s primjenjivim pravilima i dobrom evropskom praksom.

Konačan tekst novog Mrežnog kodeksa, koji je tokom 2021. godine pripremio NOS BiH, uz pribavljanje komentara učesnika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta, dostavljen je DERK-u na odobrenje 23. novembra 2021. godine. DERK je 15. decembra 2021. godine donio *Odluku o odobravanju i primjeni Mrežnog kodeksa*.

Novi Mrežni kodeks počinje se primjenjivati od 1. januara 2022. godine. Dokument predstavlja kvalitativni iskorak u strukturalnom i normativnom smislu, normira pripremu planskih dokumenata i procedure priključenja. Prilikom odobravanja Mrežnog kodeksa, DERK je obaviješten da su inoviranim tekstom implementirani svi zahtjevi pravila EU za rad mreža u vezi priključivanja, prilagođeni pravnom okviru Energetske zajednice,

odnosno odlukama Stalne grupe na visokom nivou prilagođenih uredbi Komisije (EU) 2016/631, 2016/1388 i 2016/1447 (vidjeti dio 3.1).

Indikativni plan razvoja proizvodnje

Indikativni plan razvoja proizvodnje se izrađuje svake godine za desetogodišnji period. Svrha plana je da informira sadašnje i buduće korisnike elektroenergetskog sistema o potrebama i postojećim projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. Istovremeno, ovaj plan se koristi i kao jedan od osnova za izradu *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* u Bosni i Hercegovini, koji se, obuhvatajući i problematiku novih prekograničnih vodova, također, izrađuje svake godine pokrivajući desetogodišnji period.

Osnovni cilj Indikativnog plana razvoja proizvodnje je analiza bilansa snage i energije na prijenosnoj mreži za narednih deset godina. Izrada ovog dokumenta je i u funkciji ispunjavanja obaveza prema Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E).

Nezavisni operator sistema u BiH, kao i svi drugi operatori sistema udruženi u ENTSO-E, ima obavezu da da svoj doprinos u izradi *Evropskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* (TYNDP) koji se, u skladu s Uredbom (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, priprema svake druge godine.³ U tom smislu, NOS BiH ima obavezu dostavljanja planova razvoja elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine baziranih na potrošnji i proizvodnji koja uključuje i nove izvore, kao i planiranim pojačanjima interne prijenosne mreže i interkonekcija. Navedene aktivnosti pretpostavljaju i podrazumijevaju punu koordinaciju na regionalnom nivou, uz analizu mogućih zagušenja na internoj mreži i prekograničnim vodovima.

Prognoza potrošnje u *Indikativnom planu razvoja proizvodnje za period 2022. – 2031. godina* urađena je na bazi podataka dostavljenih od korisnika elektroprijenosnog sistema i vlastitih analiza NOS-a BiH (prognoza prema bruto društvenom proizvodu i ekstrapolacija preko karakteristične funkcije potrošnje). Novi proizvodni objekti su, u skladu s Mrežnim kodeksom, bilansirani na osnovu važećih Uvjeta za priključak, dok su kod vjetroelektrana uzete u obzir i potvrde nadležnih institucija entiteta da je elektrana unutar maksimalno moguće snage prihvata sa stanovišta mogućnosti regulacije sistema. Provedene analize upućuju na zaključak da je za sve scenarije potrošnje i planiranu proizvodnju postojećih i novih bilansiranih

³ TYNDP 2020, odnosno najnoviji *Evropski plan razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* objavljen je početkom septembra 2021. godine.

proizvodnih kapaciteta s izgrađenim novim termoelektranama, zadovoljen bilans električne energije.

NOS BiH je organizirao javnu raspravu o Nacrtu dokumenta 19. aprila 2021. godine putem internet komunikacijske platforme zbog pandemije COVID-19, nakon čega je 28. aprila 2021. godine DERK-u na odobrenje dostavio *Indikativni plana razvoja proizvodnje za period 2022. – 2031. godina*.

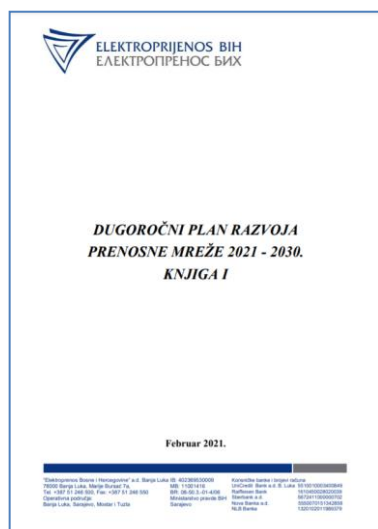
Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 18. maja 2021. godine donijela *Odluku o odobrenju Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2022. – 2031. godina*. Tom prilikom donijet je i Zaključak kojim su sve institucije i drugi subjekti u elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine pozvani da, u okviru svojih nadležnosti, preduzimaju aktivnosti koje su usmjerene na povećanje proizvodnje iz obnovljivih izvora električne energije. Istim Zaključkom, uzimajući u obzir strukturu proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini, te uvažavajući izvjesno uključivanje novog paketa energetske propisa Evropske unije (*Čista energija za sve Evropljane*) u *acquis*, odnosno pravni okvir Energetske zajednice u 2021. godini, kao i prethodno preuzete međunarodne obaveze i potpisana akta, sve relevantne institucije u BiH su pozvane da, u okviru svojih nadležnosti, preduzimaju potrebne pripremne i druge aktivnosti kojima se povećava spremnost za primjenu svih mjera u sprečavanju zagađenja i klimatskih promjena.

DERK očekuje da će naredni Indikativni plan, čija izrada je otpočela u novembru 2021. godine, biti inoviran sa svim aktuelnim i relevantnim podacima i informacijama koje budu dostupne tokom njegove izrade.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže

Prema važećim zakonskim odredbama, Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže izrađuje se svake godine i pokriva naredni desetogodišnji period. Dugoročni plan treba biti dostavljen DERK-u na odobrenje do kraja oktobra. Značaj pripreme Dugoročnog plana ogleda se u činjenici da Elektroprijenos BiH na osnovu ovog plana izrađuje godišnji investicijski plan i dostavlja ga DERK-u na odobrenje do kraja novembra za narednu godinu. Izradom Dugoročnog plana omogućava se i kvalitetnije ispunjavanje obaveza prema Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) u pogledu doprinosa izradi Evropskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže treba definirati potrebna pojačanja postojećih i izgradnju novih objekata prijenosne mreže kako bi se pravovremeno pokrenule aktivnosti na projektiranju, izgradnji i puštanju u pogon infrastrukture neophodne za kontinuirano snabdijevanje i pouzdan i stabilan rad prijenosnog sistema. Prijenosna mreža planirana na ovaj način osigurava

jednake uvjete za već priključene korisnike i one koji će se priključiti na prijenosnu mrežu. To podrazumijeva ujednačene uvjete vezane za stanje prijenosne mreže po pitanju starosti i obnavljanja opreme, izgradnje novih objekata i pogonske spremnosti objekata u funkciji prijenosa električne energije.

Krajem decembra 2020. godine, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine dostavio je *Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže za period 2021. – 2030. godina* Nezavisnom operatoru sistema u Bosni i Hercegovini na pregled, reviziju i odobrenje koje prethodi konačnom odobrenju DERK-a.

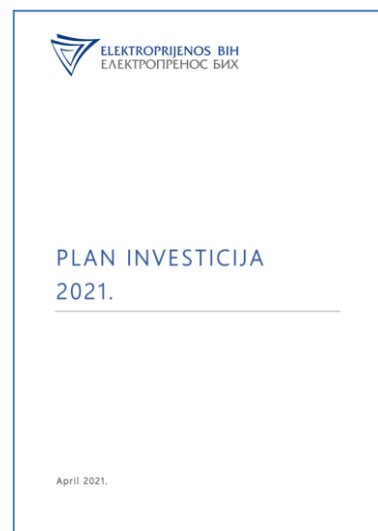
Prepoznajući značaj ovog dokumenta, *Uvjetima za korištenje licence za obavljanje djelatnosti nezavisnog operatora sistema* DERK je propisao obavezu organiziranja javne rasprave o revidiranom Dugoročnom planu, čime se zainteresiranoj javnosti omogućava uvid i iznošenje komentara i primjedbi na pripremljeni materijal. Prva rasprava ove vrste, održana 29. marta 2021. godine, privukla je značajnu pažnju učesnika u sektoru i pokazala svoju punu opravdanost. NOS BiH je 27. aprila 2021. godine DERK-u na odobrenje dostavio konačan Dugoročni plan.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 18. maja 2021. godine donijela *Odluku o odobravanju Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za period 2021. – 2030. godina*. Tom prilikom donijet je Zaključak kojim je Elektroprijenos Bosne i Hercegovine obavezan da u svom Planu investicija za 2021. godinu, u cilju rješavanja problema previsokih napona u elektro-energetskom sistemu BiH, odredi sve neophodne parametre potrebne za realizaciju investicija u prigušnice iz odobrenog Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže.

Elektroprijenos BiH je svoj *Plan investicija za 2021. godinu* dostavio DERK-u na odobrenje 9. juna 2021. godine. DERK je 28. jula 2021. godine donio *Odluka o odobravanju Plana investicija Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine za 2021. godinu*, uz konstataciju da je Plan dostavljen uz zakašnjenje duže od šest mjeseci, te poziv nadležnim organima Elektroprijenosa BiH da dinamiku izrade i dostavljanja planskih dokumenata usaglase s obavezama iz licence. DERK je istakao zabrinjavajuće činjenice da je Plan investicija dostavljen na odobrenje u vrijeme kada je značajan iznos planskih sredstava već utrošen, da se i ovom prilikom nastavio pristup nerealno projektirane dinamike investicija, te da ranije odobrene nabavke transformatora nisu realizirane. Elektroprijenos BiH je i tom prilikom pozvan da preduzme sve neophodne radnje kako bi se problem previsokih napona u prijenosnom sistemu trajno riješio.

Pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta

Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO) čije sjedište je u Podgorici, formalno je uspostavljen 27. marta 2014. godine, uz početak operativnog djelovanja od 27. novembra

2014. godine, kada su organizirane godišnje aukcije na granicama Bosne i Hercegovine s Crnom Gorom i Hrvatskom.

I tokom 2021. godine SEE CAO je svoj rad organizirao u skladu s pravilima za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta koja su svojim pojedinačnim odlukama odobrili nadležni regulatori u regiji, uključujući DERK. Ova pravila uključuju:

- Usklađena pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa shodno članu 51. Uredbe Komisije (EU) 2016/1719 o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta,
- Posebni aneks Usklađenih pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa na granicama zone trgovanja koje opslužuje Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO),
- Pravila za eksplicitnu dnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granicama zone trgovanja koje opslužuje SEE CAO,
- Sporazum o učešću, između Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi d.o.o. Podgorica (Platforma za dodjelu) i registriranog učesnika,
- Finansijski uvjeti za učešće u postupcima koje organizira Platforma za dodjelu u skladu sa Sporazumom o učešću,
- Pravila nominacije SEE CAO, i
- Pravila o informacijskom sistemu SEE CAO.

DERK je u više prilika, na domaćim i međunarodnim skupovima, izražavao svoju podršku uspješnom radu SEE CAO, uz očekivanje da će u geografski obuhvat biti uključeni operatori iz svih zemalja jugoistočne Evrope.

S obzirom na to da Srbija ne učestvuje u radu ovog Ureda, i dalje postoji potreba reguliranja pravila za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na zajedničkoj granici BiH i Srbije, i to na godišnjem, mjesečnom i dnevnom nivou. Stoga je DERK, na zahtjev NOS-a BiH, 17. novembra 2021. godine odobrio:

- *Pravila za godišnje i mjesečne aukcije za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (EMS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH), i*
- *Pravila za dnevne aukcije za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (EMS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Kako rad SEE CAO ne pokriva unutarodnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta, to su na zahtjev NOS-a BiH istom odlukom DERK-a odobrena i:

- *Pravila za unutarodnevnu raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja Nezavisnog operatora*

sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i EMS AD Beograd (EMS), i

- *Pravila za unutardnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta između regulacijskih područja / Hrvatski operator prijenosnog sustava (HOPS) i Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Također, istom odlukom normirano je da se nastavljaju primjenjivati *Pravila za unutardnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Crnogorskog elektro-prijenosnog sistema AD (CGES)*, koja je DERK odobrio 4. novembra 2020. godine.

Raspodjelu prijenosnih kapaciteta u 2022. godini na granici sa Srbijom putem godišnjih, mjesečnih i dnevnih aukcija provodit će Elektromreža Srbije (EMS), a unutardnevne aukcije NOS BiH. Unutardnevne aukcije na granici s Hrvatskom provodit će HOPS, a na granici s Crnom Gorom NOS BiH.

Operativni sporazum SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 9. novembra 2021. godine donijela *Odluku o odobrenju zaključenja Operativnog sporazuma SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene*, između operatora prijenosnih sistema Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, u tekstu o kojem su se strane složile, a koji je na odobrenje dostavljen 26. oktobra 2021. godine.

Regulacijski blok frekvencije i snage razmjene (LFC blok – eng. *Load Frequency Control Block*) je dio sinhronog područja, koje se sastoji od jednog ili više LFC područja, s mjernim mjestima na fizičkim interkonekcijama s drugim LFC blokovima, kojim upravlja jedan ili više operatora sistema, unutar kojeg se vrši regulacija frekvencije i snage razmjene. Navedeni sporazum definira rad tri operatora sistema (ELES – Sistemski operator prijenosne mreže Slovenije, HOPS – Hrvatski operator prijenosnog sistema i NOS BiH – Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini), u dijelu koji se odnosi na rad relevantnog LFC bloka.

Prekogranična razmjena energije za ručnu obnovu frekvencije

Tokom 2017. godine NOS BiH je sa susjednim operatorima sistema pokrenuo aktivnosti na uspostavi modela koji omogućava prekograničnu razmjenu tercijarne regulacijske električne energije (novi termin: energija za ručnu obnovu frekvencije). Nakon što je u tom smislu registriran virtualni prekogranični dalekovod, NOS BiH je podnio DERK-u na odobrenje *Ugovor o međusobnoj*

isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi osiguravanja sistemskih usluga iz inostranstva za elektroenergetske sisteme Bosne i Hercegovine i Srbije. Državna regulatorna komisija za električnu energiju odobrila je ovaj Ugovor 11. oktobra 2017. godine. Početkom 2018. godine pripremljen je Ugovor o međusobnoj isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi osiguravanja sistemskih usluga iz inostranstva za elektroenergetske sisteme Bosne i Hercegovine i Crne Gore, koji je DERK odobrio 13. marta 2018. godine.

Predmet ovih ugovora je pružanje pomoći u vidu međusobne isporuke prekogranične energije za ručnu obnovu frekvencije u cilju povećanja sigurnosti i pouzdanosti rada susjednih elektroenergetskih sistema. Na ovaj način se formalizira prekogranična razmjena jednog od proizvoda na balansnom tržištu za koji je prema ranijoj terminologiji korišten naziv ‘tercijarna energija’.

Za obračun transakcija koristi se virtualni dalekovod registriran na SCADA sistemima dva operatora sistema preko kojeg se simulira razmjena, što je u skladu s odredbama *Operativnog priručnika ENTSO-E za kontinentalnu Evropu*. Za potrebe razmjene energije u fizičkom smislu koristi se preostali raspoloživi prekogranični kapacitet, nakon završetka unutardnevne alokacije kapaciteta. Primjenom ovih ugovora ispunjava se dio obaveza Bosne i Hercegovine iz *Mape puta za implementaciju inicijative ‘Zapadni Balkan 6’* (tzv. WB6 inicijativa), koji se odnosi na prekograničnu razmjenu usluga balansiranja.

DERK je tokom 2021. godine pratio prekograničnu razmjenu energije za ručnu obnovu frekvencije. U skladu s potpisanim ugovorima Elektromreži Srbije (EMS) isporučeno je 300 MWh, a Crnogorskom elektroprijenosnom sistemu (CGES) 280 MWh. Vrijednost ove isporučene pozitivne balansne energije (energije regulacije ‘nagore’) je 202.900 KM, od čega je vrijednost isporučene energije EMS-u 118.915 KM, a CGES-u 83.985 KM. Uz to, od Hrvatskog operatora prijenosnog sustava (HOPS) nabavljeno je 60 MWh negativne balansne energije (energije regulacije ‘nadolje’), što se evidentira kao prihod NOS-a BiH od 9.004 KM.

NOS BiH je nabavljao i pozitivnu regulacijsku energiju od susjednih operatora prijenosnog sistema, pri čemu je 1.643 MWh nabavljeno od EMS-a i 610 MWh od HOPS-a. Finansijska vrijednost navedenih transakcija je iznosila 978.689 KM, od čega se 585.379 KM odnosi na EMS i 393.310 KM na HOPS. Time je u saldu prekogranične razmjene regulacijske energije zabilježen uvoz u vrijednosti od 766.785 KM.

Prekogranična razmjena električne energije za ručnu obnovu frekvencije s HOPS-om se odvijala u skladu sa *Sporazumom o zajedničkoj regulacijskoj rezervi u LFC bloku SHB*.

3.3 Postupci licenciranja

Tokom 2021. godine DERK je izdao više licenci, a u vrijeme izrade ovog Izvještaja, intenzivno radi na rješavanju zahtjeva za izdavanje licence za djelatnost međunarodne trgovine koji je podnio Euro-Power d.o.o. Tešanj.

Zbog isteka roka važenja prethodno izdane licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom provedeni su postupci i obnovljene licence s periodom važenja od pet godina sljedećim subjektima:

- GEN-I d.o.o. Sarajevo (februar 2021. godine), i
- Alpiq Energija BH d.o.o. Sarajevo (april 2021. godine).

Privremene licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom s periodom važenja od dvije godine su dodijeljene sljedećim subjektima:

- B.S.I. d.o.o. Jajce (juni 2021. godine), i
- Winter Wind d.o.o. Tomislavgrad (novembar 2021. godine).

Sve licence za djelatnost međunarodne trgovine koriste se u skladu sa *Standardnim uvjetima za korištenje licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom*. Donošenjem ovih uvjeta, kao standardnog i unaprijed poznatog skupa regula o pravima i obavezama vlasnika licence (čije se prihvatanje potvrđuje podnošenjem pisane izjave već uz sam zahtjev za dobijanje licence), DERK je dodatno pojednostavio i ubrzao postupak izdavanja ove vrste licence koji je u praksi najbrojniji. Time je značajno reducirana i količina dokumenata koja je ranije iz formalno-proceduralnih razloga cirkulirala kako unutar DERK-a tako i u komunikaciji s podnosiocem zahtjeva i zainteresiranim trećim licima.

Na zahtjev vlasnika licence, u novembru 2021. godine donesena je odluka o ukidanju licence za djelatnost međunarodne trgovine za Ezpada d.o.o. Mostar.

Početkom novembra 2021. godine, zbog naročitih kršenja odredbi uvjeta za korištenje, donesena je odluka kojom se suspendira licenca za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine za LE Trading BH d.o.o. Banja Luka. Naime, Operator za obnovljive izvore i efikasnu kogeneraciju je obavijestio LE Trading BH, DERK i Regulatornu komisiju za energetiku Republike Srpske o blokadi računa vlasnika licence zbog neizvršenja plaćanja preuzetih obaveza prema međusobnom ugovoru. Pored navedenog, NOS BiH je 28. oktobra 2021. godine obavijestio DERK da je istog dana vlasnik licence na određeno vrijeme isključen sa tržišta električne energije u BiH zbog neispunjavanja finansijskih obaveza prema NOS-u BiH, a koje su definirane relevantnim dokumentima. Zaključku da izostaje finansijska stabilnosti licenciranog subjekta doprinijela je i činjenica da nisu

izmirene njegove obaveze ni prema DERK-u po osnovu regulatorne naknade. Istovremeno sa suspenzijom, DERK je na svoju inicijativu pokrenuo postupak ukidanja ove licence, uz konstataciju da je zahtjev vlasnika licence za ukidanje nekompletan. Nakon što je LE Trading BH i javnost upoznata o preduzetim radnjama, 26. novembra 2021. godine kompletiran je prvobitni zahtjev licenciranog subjekta. DERK je, slijedeći princip efikasnosti i uvažavajući interes podnosioca zahtjeva da prestane obavljati djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom, 8. decembra 2021. godine donio *Odluku o ukidanju licence*, na zahtjev vlasnika.⁴

U Registru važećih licenci, na kraju 2021. godine, za djelatnost međunarodne trgovine registrirano je sljedećih 16 subjekata: EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o. Stanari, HSE BH Energetsko preduzeće d.o.o. Sarajevo, JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar, MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično preduzeće, a.d. Trebinje, JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo, Energy Financing Team d.o.o. Bileća, G-Petrol d.o.o. Sarajevo, Axpo BH d.o.o. Mostar, Petrol BH Oil Company d.o.o. Sarajevo, HEP Energija d.o.o. Mostar, Danske Commodities BH d.o.o. Sarajevo, Interenergo d.o.o. Sarajevo, GEN-I d.o.o. Sarajevo, Alpiq Energija BH d.o.o. Sarajevo, B.S.I. d.o.o. Jajce i Winter Wind d.o.o. Tomislavgrad.

Licencu za aktivnosti nezavisnog operatora sistema posjeduje Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, a za obavljanje djelatnosti prijenosa električne energije Elektroprijenos Bosne i Hercegovine a.d. Banja Luka. JP Komunalno Brčko d.o.o. Brčko je u posjedu licence za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH i licence za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji BiH.

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je svake godine, pa i ove, u odnosu na stanje prethodne godine ažurirao i prijavljivao promjene u pregledima objekata koje koristi u obavljanju djelatnosti prijenosa električne energije, kao i u pregledima dalekovoda koji nisu u njegovom vlasništvu i nisu u funkciji prijenosa električne energije u BiH, o čemu je DERK krajem marta 2021. godine donio odgovarajuće zaključke.

Početkom marta 2021. godine donesen je *Zaključak o ažuriranju prilogâ Uvjeta za korištenje licence za djelatnost distribucije električne energije*, odnosno pregledâ objekata koji se koriste za tu djelatnost u Brčko Distriktu BiH.

⁴ RERS je 29. decembra 2021. godine donio *Rješenje* kojim se društvu LE Trading BH d.o.o. Banja Luka ukida Rješenje o izdavanju dozvole za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji Bosne i Hercegovine, čime su se stekli uvjeti da se ovaj subjekat briše i iz Registra trgovaca i REMIT registra, koje vodi DERK.

3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata

Državna regulatorna komisija za električnu energiju kontinuirano prati usklađenost rada licenciranih subjekata s propisanim uvjetima korištenja licenci. Praćenje aktivnosti vrši se analizom redovnih i vanrednih izvještaja koje podnose svi licencirani subjekti, kao i putem posjeta vlasnicima licenci. Vlasnici licenci podnose godišnje, polugodišnje, mjesečne i dnevne izvještaje o pojedinim aktivnostima, kako onim finansijske, tako i tehničke i organizacijske prirode. Također, dostupni su i izvještaji vlasnika licenci o vanrednim pogonskim događajima u sistemu.

Posjete stručnog osoblja DERK-a reguliranim subjektima omogućavaju direktan uvid u njihove dokumente i aktivnosti što ima veliki značaj, naročito prilikom analize finansijske pozicije subjekata sa stanovišta primjene odobrenih tarifa, kao i uočavanje eventualnih devijacija u radu koja se ne mogu prepoznati u izvještajima.

Tokom oktobra 2021. godine, uz posebno vođenje računa o epidemiološkim mjerama povodom pandemije COVID-19, obavljene su posjete sljedećim reguliranim subjektima:

- Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini,
- Elektroprijenos Bosne i Hercegovine, i
- JP Komunalno Brčko.

Provođenje obaveza Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini u praćenju kvaliteta napona, koji se operativnim upravljanjem treba održavati u propisanim granicama, predmet su posebne pažnje DERK-a. S obzirom na višegodišnju pojavu previsokih napona u elektroenergetskom sistemu BiH, od NOS-a BiH se zahtijeva da kroz proaktivnu saradnju s Elektroprijenosom BiH iznađe optimalno rješenje kako bi se naponi u prijenosnoj mreži kretali u dozvoljenim granicama.

NOS BiH priprema izvještaje o vanrednim situacijama u elektroenergetskom sistemu. U prilikama kada dolazi do beznaponskog stanja sabirnica, potrebno je nastaviti s praksom detaljnog izvještavanja (po događanju), kao i sumarnog izvještavanja u okviru dokumenta o stanju sistema za upravljanje i kvaliteta snabdijevanja sa statističkim pregledom osnovnih veličina (broj, dužina trajanja i neisporučena, odnosno neproizvedena električna energija). NOS BiH je pozvan da u izvještaje o većim poremećajima u elektroenergetskom sistemu BiH uključuje i ispade većih proizvodnih objekata, nezavisno o promjeni uklopnog stanja.

Uz referiranje na *Odluku o odobrenju maksimalno moguće snage prihvata iz neupravljivih izvora električne energije* (septembar 2020. godine) istaknuta je obaveza NOS-a BiH da kontinuirano, a najmanje jednom u šest mjeseci, izvještava DERK o svim aspektima njene primjene, uključujući raspoloživost regulacijskih

rezervi, status regionalnih inicijativa i projekata Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) koji se odnose na prekograničnu razmjenu regulacijske energije, te ekonomsko-finansijske aspekte integracije neupravljivih izvora električne energije u elektroenergetski sistem Bosne i Hercegovine.

DERK u okviru regulatornog nadzora posebnu pažnju posvećuje razmatranju finansijskih pokazatelja rada NOS-a BiH, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarife za rad nezavisnog operatora sistema i tarifa za sistemsku i pomoćne usluge (vidjeti dio 3.6).

U okviru regulatornog nadzora prevashodno se ističu obaveze Elektroprivreda Bosne i Hercegovine u izradi dugoročnih planova razvoja prijenosne mreže za period od deset godina, kao i izradi i usvajanju godišnjih investicijskih planova. Zakonom normirana obaveza Elektroprivreda BiH u obavljanju djelatnosti prijenosa je da omogući kontinuirano snabdijevanje električnom energijom po definiranim standardima kvaliteta.

DERK već duži niz godina ukazuje da su naponske prilike u elektroenergetskom sistemu BiH često iznad propisanih vrijednosti. U tom smislu, Državna regulatorna komisija za električnu energiju insistira na preduzimanju odlučnijih koraka i ubrzanju aktivnosti na projektiranju, ugovaranju i nabavci kompenzacijskih postrojenja – prigušnica, koje su odobrene Planom investicija Elektroprivreda BiH za 2021. godinu.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju smatra da jedno od težišta u investicijama Elektroprivreda BiH treba da bude i uklanjanje svih 'privremenih' rješenja iz ranijeg perioda, pri čemu je neophodno osigurati potpunu koordinaciju sa operatorima distributivnog sistema u iznalaženju adekvatnih rješenja za snabdijevanje kupaca.

DERK je pozvao sve organe koji učestvuju u donošenju odluka u Elektroprivreda BiH da ujedine napore i provedu sve potrebne aktivnosti i radnje, kako bi se u što kraćem roku realizirale odobrene investicije. S tim u vezi, zatražena je dostava informacije o aktuelnom statusu u realizaciji investicija na ugradnji prigušnica i obnavljanju telekomunikacijskih sistema.

U okviru regulatornog nadzora DERK posebnu pažnju posvećuje razmatranju finansijskih pokazatelja rada Elektroprivreda BiH, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarifa za usluge prijenosa električne energije (vidjeti dio 3.6).

DERK kontinuirano insistira na jačanju saradnje NOS-a BiH i Elektroprivreda BiH i unapređenju koordinacije djelovanja, a naročito u međunarodnim aktivnostima kojima elektroenergetski sistem BiH može ostvariti benefite.

U okviru regulatornog nadzora JP Komunalno Brčko, Državna regulatorna komisija je u više navrata isticala neophodnost razvoja zakonskog okvira u Brčko Distriktu BiH, odnosno usvajanja novog zakona o električnoj energiji, u skladu s Trećim energetske paketa EU, kao i zakona o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji, te zakona o energetskej efikasnosti. DERK je pozdravio usvajanje novog *Zakona o električnoj energiji* (28. oktobar 2021. godine), te je pozvao reguliranu kompaniju da sa svoje strane, u okviru svojih zakonskih i drugih mogućnosti da maksimalan doprinos primjeni i provođenju usvojenog akta u Brčko Distriktu BiH.

DERK je ponovo ukazao na izostanak reguliranja međusobnih vlasničko-pravnih odnosa između nadležnih tijela Brčko Distrikta BiH i JP Komunalno Brčko u pogledu imovine koja je u funkciji distribucije i snabdijevanja električnom energijom. I tokom 2021. godine DERK je naglašavao neophodnost potpunog računovodstvenog razdvajanja djelatnosti distribucije i snabdijevanja, kao i ovih djelatnosti u odnosu na druge djelatnosti koje nisu vezane za elektroenergetski sektor (proizvodnja i distribucija vode, održavanje i uređenje javnih površina, te prikupljanje, odvoz i deponiranje komunalnog otpada).

DERK u okviru regulatornog nadzora posebnu pažnju posvećuje razmatranju finansijskih pokazatelja rada Komunalnog Brčko, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarifnih stavova za usluge distribucije električne energije i tarifnih stavova za snabdijevanje električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu BiH (vidjeti dio 3.6).

Tokom oktobra i novembra 2021. godine, radi kontrole obavljanja licencirane aktivnosti i utvrđivanja činjenica o ispunjavanju propisanih uvjeta za korištenje licence, obavljene su posjete u funkciji regulatornog nadzora međunarodnih trgovaca električne energije: LE Trading BH d.o.o. Banja Luka, HEP Energija d.o.o. Mostar, Danske Commodities BH d.o.o. Sarajevo i GEN-I d.o.o. Sarajevo.

Tom prilikom naglašena je neophodnost permanentnog zadovoljavanja općih i specifičnih kriterija (u slučaju obavljanja drugih djelatnosti vlasnik licence je dužan osigurati računovodstveno razdvajanje licencirane od drugih djelatnosti). Istaknute su obaveze poštovanja tarifa, te Tržišnih pravila i Mrežnog kodeksa, uz pravo učešća u radu tehničkih komiteta. Također, tokom posjeta izvršeni su uvidi i u druge poslovne dokumente međunarodnih trgovaca, prikupljene informacije o problemima s kojima se suočavaju pojedini subjekti, te sugerirana povećana pažnja u pojedinim aspektima obavljanja licencirane djelatnosti koji mogu ugroziti poštovanje propisanih uvjeta korištenja licence. Sagledano je trenutno finansijsko stanje subjekata u svjetlu ispunjavanja propisanih uvjeta vezanih za visinu upisanog kapitala, te finansijska stabilnost vlasnika licenci.

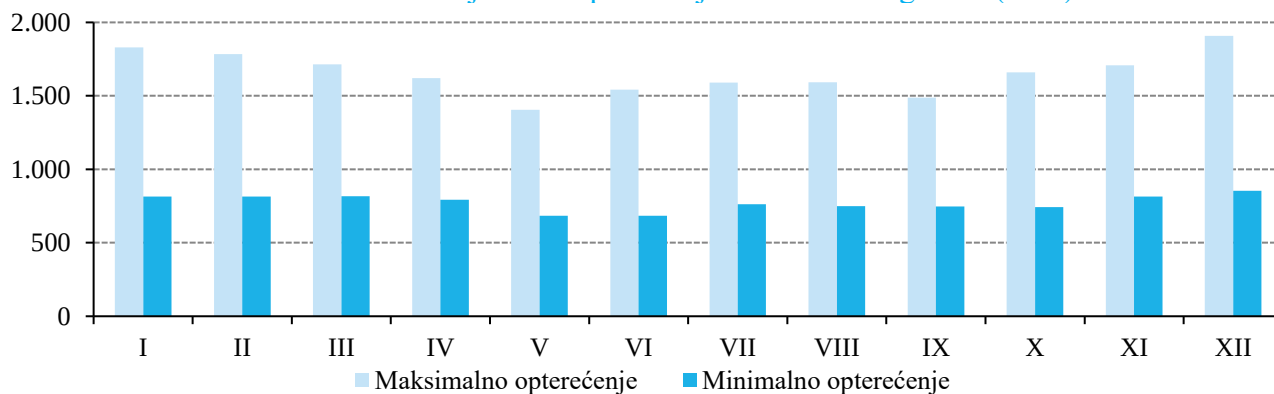
3.5 Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema

Elektroenergetski sistem BiH je tokom 2021. godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sistema je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. Svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji održavanja su izvršeni.

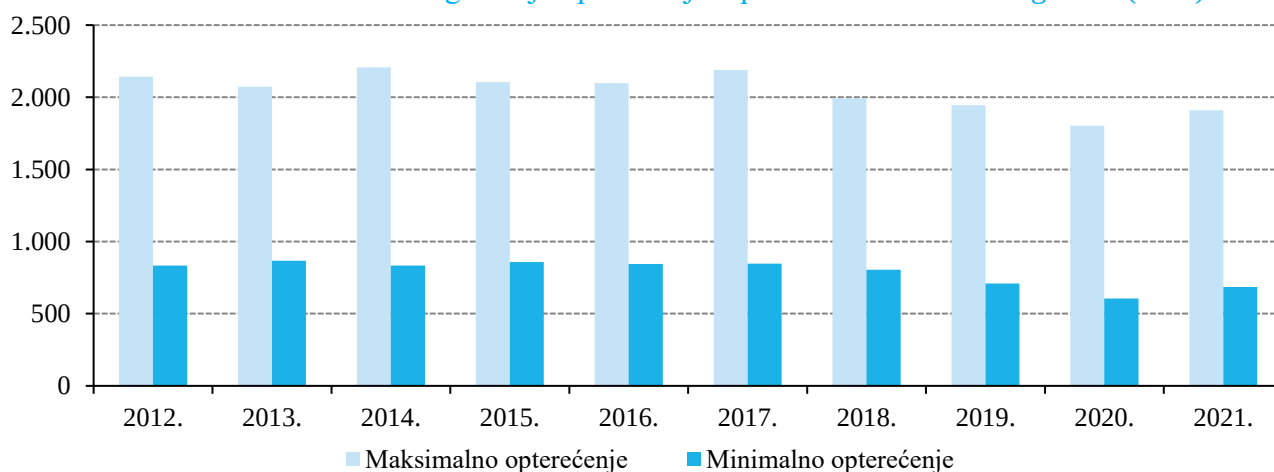
U protekloj godini maksimalno opterećenje elektroenergetskog sistema od 1.909 MW zabilježeno je 23. decembra 2021. godine u osamnaestom satu, u danu u kojem je ostvarena i maksimalna dnevna potrošnja od 38.444 MWh električne energije. Zabilježeno opterećenje je manje od historijskog maksimuma od 2.207 MW iz osamnaestog sata 31. decembra 2014. godine. Minimalno opterećenje od 685 MW zabilježeno je u četvrtom satu 7. juna 2021. godine, što je 80 MW više od najmanjeg opterećenja u nekoliko prethodnih decenija, koje je ostvareno u četvrtom satu 25. maja 2020. godine. Minimalna dnevna potrošnja od 22.781 MWh zabilježena je 2. maja 2021. godine.

Maksimalno i minimalno opterećenje tokom 2021. godine prikazano je na slici 1, a za prethodnih deset godina na slici 2.

Slika 1. Maksimalno i minimalno mjesečno opterećenje tokom 2021. godine (MW)

Slika 2. Maksimalno i minimalno godišnje opterećenje u periodu 2012. – 2021. godina (MW)

Neželjena odstupanja od deklariranih programa razmjene sa susjednim elektroenergetskim sistemima u 2021. godini iznosila su ukupno 80 GWh za sate u kojima je registriran manjak u regulacijskom području Bosne i Hercegovine, a za sate kada je registriran višak električne energije ukupno 35 GWh. Mjesečna odstupanja u 2021. godini prikazana su na slici 3.

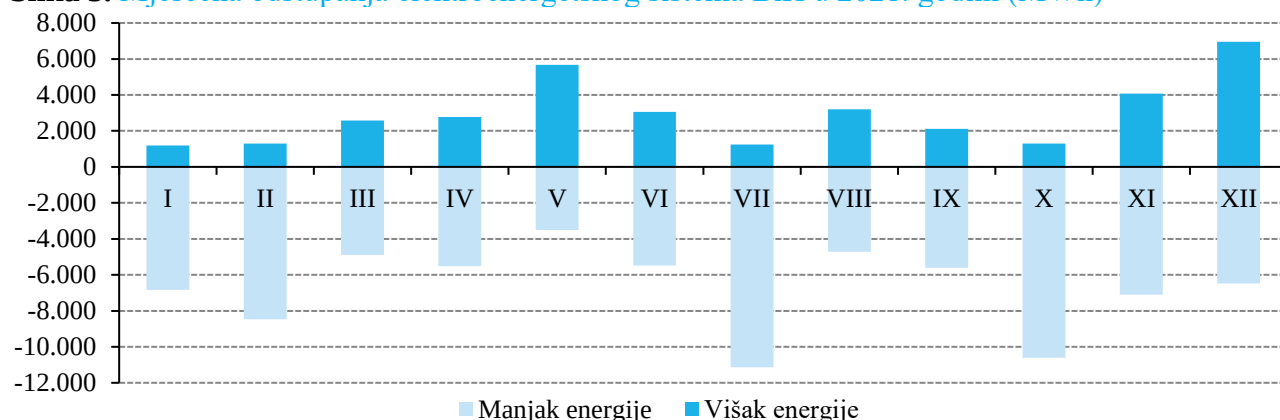
U januaru 2021. godine zabilježen je maksimalni satni manjak električne energije (odstupanje ‘nadolje’) u iznosu od 742 MWh/h, a maksimalni višak (odstupanje ‘nagore’) u iznosu od 118 MWh/h u februaru 2021. godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 19.729,3 GWh, što je 8,83% više nego u 2020. godini. Prijenosni gubici iznosili su 369,2 GWh, odnosno 1,87% od ukupne energije u prijenosnom sistemu.

U 2021. godini distributivni gubici su iznosili 965 GWh ili 9,22% u odnosu na ukupnu distributivnu potrošnju.

Procenat prijenosnih i distributivnih gubitaka u periodu 2012. – 2021. godina prikazan je na slici 4.

Slika 3. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sistema BiH u 2021. godini (MWh)

Slika 4. Prijenosni i distributivni gubici

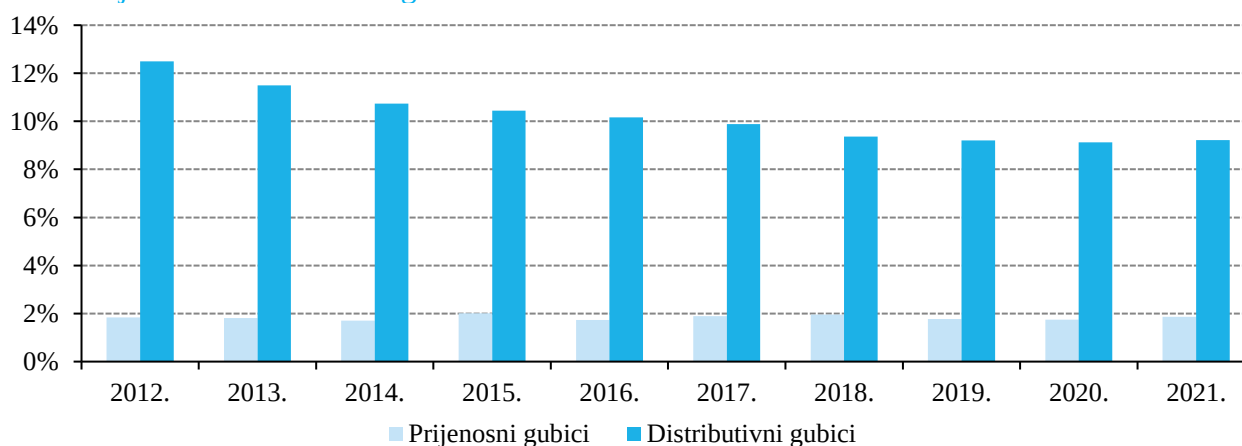

Tabela 1. Neisporučena električna energija usljed zastoja na prijenosnoj mreži

	2017.		2018.		2019.		2020.		2021.	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS _{nepI}	1.362,35	16.594	1.181,83	13.661	1.095,03	21.370	393,01	11.825	678,07	14.788
ENS _{pl}	1.633,75	24.817	1.377,39	24.297	1.100,55	17.178	543,35	9.998	690,82	9.503
Ukupno	2.996,10	41.411	2.559,22	37.958	2.159,59	38.548	936,36	21.823	1.368,89	24.291

Tabela 2. Prosječno trajanje prekida na prijenosnoj mreži po mjesecima (min)

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AIT ₂₀₁₇	5,3071	2,7625	3,0089	11,4069	4,2718	10,4772	9,7140	4,2352	8,5023	15,9486	3,2145	4,8497
AIT ₂₀₁₈	0,2046	9,5267	3,2354	1,7183	2,2664	6,3035	3,0782	5,2013	3,3805	0,1153	3,1875	0,2781
AIT ₂₀₁₉	0,1233	14,0321	8,8927	10,0696	3,3278	9,0077	13,4418	3,6580	9,3859	6,2718	0,6274	0,9416
AIT ₂₀₂₀	0,5982	5,3980	1,4336	1,0986	3,6368	7,3068	4,3183	2,5052	12,0331	4,7252	3,1260	2,2014
AIT ₂₀₂₁	0,4481	0,7509	3,9080	2,1174	3,9190	5,1968	4,4001	5,9464	4,9027	5,9328	4,5592	3,7586

U 2021. godini pumpna hidroelektrana PHE Čapljina je iz prijenosnog sistema preuzela 144 GWh, a ukupna proizvodnja ove elektrane iznosila je 555 GWh električne energije.

Podaci o neisporučenoj električnoj energiji ENS (eng. *Energy Not Supplied*) usljed neplaniranih prekida snabdijevanja (ENS_{nepI}), kao i o neisporučenoj električnoj energiji usljed planiranih prekida (ENS_{pl}) u elektroenergetskom sistemu BiH u prethodnih pet godina, dati su u tabeli 1. Nastavljen je trend smanjenja ukupne neisporučene energije, izuzimajući atipičnu 2020. pandemijsku godinu.

Tabela 2 sadrži podatke o kontinuitetu napajanja, odnosno prosječnom trajanju prekida na visokonaponskoj prijenosnoj mreži AIT (eng. *Average Interrupted Time*).

Tokom 2021. godine realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji prijenosnih objekata.

Završena je sanacija kvara na transformatoru 220/110 kV, 150 MVA u trafostanici TS Mostar 4, koji je bio van pogona od 19. februara 2019. godine. Nakon reparacije transformatora, pripremih radova, montaže, ožičavanja i provedenih funkcionalnih ispitivanja navedeni transformator je 22. januara 2021. godine pušten u rad u praznom hodu, odnosno doveden pod napon bez opterećenja. Nakon 24 sata rada u praznom hodu i ponovnih detaljnih pregleda, transformator je narednog dana opterećen i time stavljen u funkciju. Na ovaj način je povećana sigurnost snabdijevanja kupaca električne energije.

Nastavljen je postupak popravke transformatora 400/110 kV, 300 MVA, u trafostanici TS Višegrad, koji je pokrenut 2020. godine. Procjenjuje se da će transformator biti u funkciji od 2022. godine.

15. januara 2021. godine u vjetroelektrani Podveležje instalirane snage 48 MW ($15 \times 3,2$ MW) izvršena je prva sinhronizacija generatora na elektroenergetski sistem, čime je počeo njen probni rad. Nakon što su krajem 2021. godine kompletirana sva funkcionalna ispitivanja, ovaj treći vjetropark u Bosni i Hercegovini dobio je potrebnu saglasnost NOS-a BiH i ušao u trajni pogon 23. decembra 2021. godine. Vjetroelektrana Podveležje priključena je na prijenosnu mrežu preko trafostanice TS 110/30 kV Podveležje koja je u pogon puštena 9. oktobra 2020. godine.

Nakon završenih potrebnih radova 2. juna 2021. godine otklonjena je dotadašnja kruta veza (tzv. 'T' spoj) između 110/x kV trafostanica Čapljina, Mostar 9 i Stolac, čime su formirana dva nova dalekovoda, DV 110 kV Čapljina – Mostar 9 i DV 110 kV Mostar 9 – Stolac.

Usluge sekundarne regulacije u 2021. godini su pružali JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo, MH Elektroprivreda Republike Srpske, a.d. Trebinje i JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar. Tokom godine tercijarna regulacija angažirana je 245 puta (kao tercijarna regulacija 'nagore' 220 puta, od čega 77 puta u oktobru, te kao tercijarna regulacija 'nadolje' 25 puta, od čega 13 puta u decembru 2021. godine). Ipak, nominirana količina tercijarne regulacije često nije bila u potrebnom opsegu.

U 2021. godini, dogodilo se 587 ispada na 400, 220 i 110 kV prijenosnoj mreži, od čega 89 ispada 400 kV dalekovoda, 183 ispada 220 kV dalekovoda, 134 ispada 110 kV dalekovoda, šest ispada transformatora 400/220 kV, 400 MVA, četiri ispada transformatora 400/110 kV, 300 MVA, te osam ispada transformatora 220/110 kV, 150 MVA.

U protekloj godini registrirana su 64 ispada termoblokova i 35 ispada hidrogenatora. Nedostajuća energija u sistemu nadoknađivana je angažiranjem tercijarne rezerve.

Kao i prethodnih godina, i u 2021. godini naponske prilike u elektroenergetskom sistemu su često bile iznad vrijednosti propisanih Mrežnim kodeksom, posebno u 400 kV i 220 kV mreži. Najviši napon u 400 kV mreži registriran je u trafostanici TS Mostar 4 u septembru, kada je izmjeren napon od 447,27 kV. U istoj trafostanici je u januaru izmjeren najviši napon u 220 kV mreži (258,24 kV). Tokom januara u TS Sarajevo 10 izmjeren je najviši napon na 110 kV mreži od 124,96 kV.

Glavni uzrok nastanka i trajanja previsokih napona su slabo opterećeni 400 kV dalekovodi u periodima niskog opterećenja konzuma, koji generiraju veliku količinu reaktivne energije. Pojava previsokih napona je problem regionalnog karaktera, te se stoga i rješenja ovog problema traže i na nivou regije. U cilju doprinosa dugoročnom i kvalitetnom rješenju ovog problema

Tabela 3. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu

		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
SAIFI	Planirani zastoji	0,92	0,76	0,64	0,42	0,47
	Neplanirani zastoji	0,81	0,69	0,99	0,53	0,74
	<i>Ukupno</i>	1,73	1,45	1,63	0,95	1,21
SAIDI	Planirani zastoji (min/kupcu)	114,66	94,68	73,71	39,71	51,78
	Neplanirani zastoji (min/kupcu)	48,55	53,31	63,24	31,67	26,39
	<i>Ukupno (min/kupcu)</i>	163,21	147,99	136,95	71,38	78,17

Tabela 4. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu uključujući i ispade srednjenaponskih odvoda uzrokovane zastojima u distributivnoj mreži

		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
SAIFI	Planirani zastoji	3,93	3,33	2,76	2,57	2,96
	Neplanirani zastoji	7,01	4,96	4,93	4,63	4,47
	<i>Ukupno</i>	10,94	8,29	7,69	7,19	7,43
SAIDI	Planirani zastoji (min/kupcu)	324,97	255,11	239,55	189,52	205,69
	Neplanirani zastoji (min/kupcu)	465,81	314,55	453,10	382,64	359,62
	<i>Ukupno (min/kupcu)</i>	790,78	569,66	692,68	572,16	565,31

DERK i dalje insistira na provođenju investicijskih aktivnosti za ugradnju prigušnica u elektroenergetski sistem BiH, pored provođenja svih drugih mjera za održavanje napona u dozvoljenim granicama.

Kvalitet rada elektroenergetskog sistema prati se analizom podataka Elektroprijenosa BiH o tehničkim aspektima rada prijenosnog sistema, koji se pored pokazatelja kontinuiteta napajanja potrošača ENS i AIT iskazuju i pokazateljima SAIFI i SAIDI.

Pokazatelji SAIFI i SAIDI se dobijaju praćenjem broja i trajanja zastoja u objektima Elektroprijenosa BiH, koji su za posljedicu imali prekid snabdijevanja kupaca direktno priključenih na prijenosnu mrežu i/ili beznaponsko stanje srednjenaponskih odvoda u trajanju dužem od tri minute.

U tabelama 3 i 4 predstavljeni su pokazatelji SAIFI i SAIDI za prethodnih pet godina. Tabela 3 uzima u obzir samo zastoje uzrokovane dešavanjima na mreži u nadležnosti Elektroprijenosa BiH, a tabela 4 i zastoje na srednjenaponskim odvodima u transformatorskim stanicama Elektroprijenosa BiH uzrokovane poremećajima u distributivnoj mreži, koji su znatno nepovoljniji, s obzirom na razgranatost i veličinu distributivne mreže, kao i njenu češću podložnost različitim vrstama kvarova.

Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu BiH dati su u Prilogu A, a karta sistema u Prilogu B.

SAIFI (eng. System Average Interruption Frequency Index) označava prosječan broj prekida napajanja po kupcu tokom godine

SAIDI (eng. System Average Interruption Duration Index) označava prosječno trajanje prekida napajanja u minutama po kupcu tokom godine

3.6 Postupci određivanja tarifa

Tarife za usluge prijenosa električne energije

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je 31. maja 2021. godine podnio novi zahtjev za izmjenu tarifa za prijenos električne energije kojim su predloženi zahtjevi za prihode i rashode, kao i troškovi koje Kompanija namjerava zaračunavati za svoje usluge. Svojim zahtjevom Elektroprijenos BiH zatražio je povećanje prosječne tarife za usluge prijenosa električne energije na iznos 1,051 feninga/kWh, odnosno povećanje za 18,2%.

Tarife se određuju u skladu s kriterijima navedenim u *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i Metodologiji za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*. Pri tome, DERK u najvećoj mogućoj mjeri poštuje osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, ravnopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način.

Formalna javna rasprava, na kojoj su se utvrđivale činjenice u tarifnom postupku, održana je 27. jula 2021. godine putem internet komunikacijske platforme zbog pandemije COVID-19. Na ovoj javnoj raspravi, pored regulirane kompanije, aktivno su učestvovala i tri subjekta kojima je DERK odobrio status umješača, čime im je omogućeno da u zaštiti svojih prava i interesa neposredno učestvuju u postupku pred regulatorom. Svim učesnicima u postupku 5. augusta 2021. godine dostavljen je *Izvještaj voditelja postupka* na komentar. Svoja izjašnjenja, odnosno komentare na ovaj Izvještaj krajem augusta 2021. godine dostavili su samo Elektroprijenos BiH, kao podnosilac tarifnog zahtjeva i Elektroprivreda BiH, kao jedan od tri umješača.

Konačna odluka u ovom postupku nije donesena, te i dalje važi Odluka DERK-a koja je u primjeni od 1. maja 2017. godine. Dakle, dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na energiju i dalje iznosi 0,578 feninga/kWh, a dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na snagu iznosi 1,472 KM/kW (prosječna prijenosna mrežarina iznosi 0,889 feninga/kWh).

Tarifa za rad nezavisnog operatora sistema; tarife za sistemsku i pomoćne usluge

U skladu sa zakonom propisanom obavezom da svake godine podnosi na uvid zahtjeve za prihode i rashode za narednu godinu, kao i troškove koje namjerava zaračunati svojim tarifama, Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini je 28. oktobra 2021. godine podnio zahtjev u okviru kojeg je predložio i obrazložio planirane prihode, rashode i troškove za 2022. godinu. Potrebni prihod za 2022. godinu zatražen je iznosu od 10.619.156 KM, tražena tarifa za rad nezavisnog operatora sistema koju plaćaju

kupci za električnu energiju preuzetu iz prijenosnog sistema iznosi 0,101018 feninga/kWh (povećanje 29%), a tarifa koju plaćaju proizvođači za električnu energiju injektiranu u prijenosni sistem iznosi 0,008037 feninga/kWh (povećanje 41%). Predložena tarifa za sistemsku uslugu iznosi 1,1075 feninga/kWh, što je 131,3% više od tarife za sistemsku uslugu koja je određena 29. decembra 2020. godine.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku, u kojem su pored regulirane kompanije aktivno učestvovala četiri umješača, održana je 20. novembra 2021. godine putem internet komunikacijske platforme. Učesnicima u postupku 8. decembra 2021. godine dostavljen je *Izveštaj voditelja postupka* na komentar.

Na osnovu Izveštaja voditelja postupka, komentara regulirane kompanije i umješača, te nakon izvedenih analiza zahtijevanih troškova i rashoda i svih drugih dostupnih materijala, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 22. decembra 2021. godine donijela *Odluku o tarifi za rad nezavisnog operatora sistema* i *Odluku o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge*.

NOS-u BiH određen je potrební godišnji prihod za 2022. godinu u iznosu od 9.283.307 KM. Odlukom je definirano da tarifa za rad nezavisnog operatora sistema koju plaćaju proizvođači za električnu energiju injektiranu u prijenosni sistem iznosi od 0,0062 feninga/kWh (povećanje 8,77%), a kupci za električnu energiju preuzetu iz prijenosne mreže plaćaju tarifu u iznosu od 0,0783 feninga/kWh (ovaj dio tarife nije promijenjen).

Prilikom utvrđivanja tarife za sistemsku uslugu, na osnovu dostupnih podataka izračunata je tarifa u iznosu od 0,2745 feninga/kWh, što je za 42,68% manje od prethodne tarife. *Odlukom o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge* određen je finansijski obim sistemske usluge u 2022. godini u iznosu od 60.054.723 KM. Imajući u vidu aktuelne činjenice i poštujući princip obazrivosti zbog utjecaja velikog broja varijabli na prihode i rashode u balansnom mehanizmu, Komisija se opredijelila za zadržavanje tarife za sistemsku uslugu na postojećoj vrijednosti 0,4789 feninga/kWh, uz najavu da će se po potrebi, u odgovarajućem trenutku, pristupiti njenom podešavanju.

Tarife za kupce u Brčko Distriktu BiH

Postupak određivanja tarifnih stavova za usluge distribucije električne energije i tarifnih stavova za snabdijevanje električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu BiH pokrenut je 13. oktobra 2021. godine, po zahtjevu koji je regulirana kompanija dostavila 6. oktobra 2021. godine. JP Komunalno Brčko, kao javni snabdjevač na području Distrikta koji svu električnu energiju za snabdijevanje svojih kupaca nabavlja na veleprodajnom tržištu električne energije, zatražilo je povećanje tarifa koje su u primjeni od 1. aprila 2020. godine, odnosno izmjene odluka o tarifama kojim bi se omogućilo:

- povećanje distributivne mrežarine od 6,75% za sve kupce,
- povećanje prosječne cijene snabdijevanja u okviru univerzalne usluge za 6,2%, i to za kategoriju ‘ostala potrošnja’ za 5,92%, a za domaćinstva 6,43%,
- ostvarenje dobiti u vrijednosti od 2% od troškova nabavke električne energije za snabdijevanje u okviru univerzalne usluge, i
- povećanje cijene tarifnog elementa ‘aktivna električna energija’ za prvu tarifnu grupu u kategoriji ‘ostala potrošnja’.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku, u kojem nije bilo umješača, održana je 10. novembra 2021. godine. Krajem istog mjeseca reguliranoj kompaniji dostavljen je *Izveštaj voditelja postupka* na komentar, koja je svojim obraćanjem saopćila da nema komentara niti primjedbi na ovaj dokument.

DERK je 15. decembra 2021. godine donio *Odluku o tarifama za usluge distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH*, kao i *Odluku o tarifama za snabdijevanje električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu BiH*, koje se primjenjuju od 1. januara 2022. godine. Prema ovim odlukama prosječna tarifa za distribuciju električne energije ostala je na istom nivou, prosječna cijena za snabdijevanje domaćinstava povećana je za 3,77%, a za komercijalne kupce priključene na 0,4 kV povećana je za 3,17%.

3.7 Tržište električne energije

U Bosni i Hercegovini proizvedeno je 17.055,44 GWh električne energije u 2021. godini, što je 1.645 GWh, odnosno 10,8% više u odnosu na prethodnu godinu. Hidrološki uvjeti su bili povoljni, te je proizvodnja u hidroelektranama povećana čak za 2.038 GWh, odnosno 47,6%, te je iznosila 6.314 GWh. S druge strane, proizvodnja u termoelektranama je, zbog manje proizvodnje uglja i umanjene raspoloživosti termoblokova, smanjena za 622 GWh, odnosno 6%, i iznosila je 9.821 GWh. Svih pet termoelektrana u BiH imale su manju proizvodnju u odnosu na prethodnu godinu, a najveće smanjenje zabilježeno je u termoelektranama Tuzla (8,4%) i Gacko (7,2%).

Vjetroelektrane priključene na prijenosni sistem su proizvele 382 GWh, odnosno za 120 GWh više nego prethodne godine, zahvaljujući proizvodnji od 108 GWh u vjetroelektrani Podveležje, koja je u probni rad ušla sredinom januara 2021. godine.

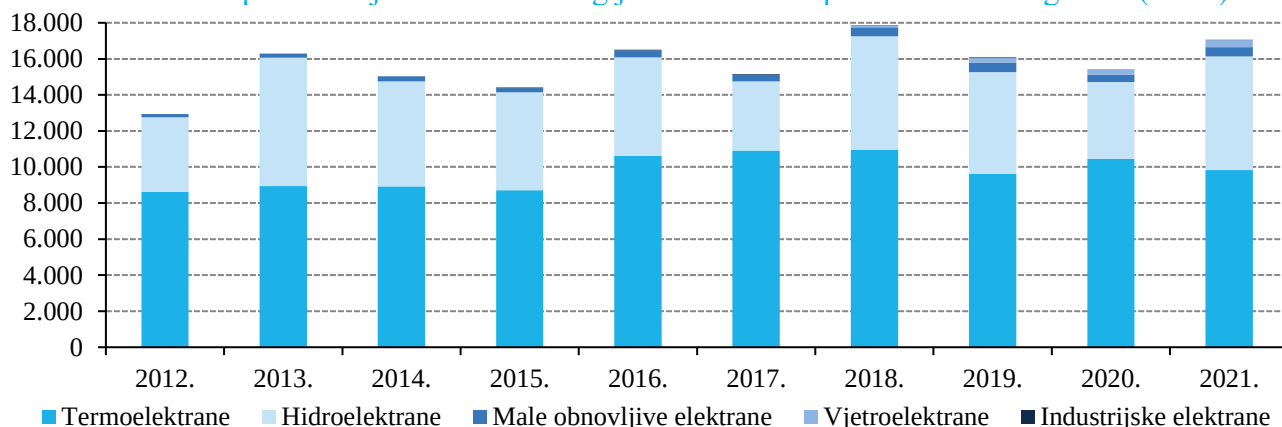
Proizvodnja iz manjih obnovljivih izvora iznosila je 518,67 GWh, što je 29,9% više u odnosu na 2020. godinu. Dobre hidrološke prilike odrazile su se na proizvodnju i u ovoj kategoriji, u kojoj dominantan udio imaju male hidroelektrane sa 433,41 GWh (341,02 GWh u 2020. godini). U proizvodnji solarnih (fotonaoponskih) elektrana bilježi se značajno procentualno povećanje (62,0%) još uvijek relativno malih iznosa – u 2021. godini

proizvedeno je 73,89 GWh, a u 2020. godini 45,62 GWh. U elektranama na biomasu i biogas proizvedeno je ukupno 11,34 GWh (12,56 GWh u 2020. godini), te u vjetroelektranama priključenim na distributivni sistem 0,03 GWh (0,05 GWh u 2020. godini). Značajan dio proizvodnje iz manjih obnovljivih izvora imaju nezavisni proizvođači u čijim objektima je proizvedeno 396,19 GWh (76,4%), dok je ostatak (23,6%) proizveden u elektranama u vlasništvu elektroprivreda. U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 19,98 GWh. Struktura proizvodnje tokom prethodnih deset godina prikazana je na slici 5, a na slici 6 struktura potrošnje električne energije u BiH.

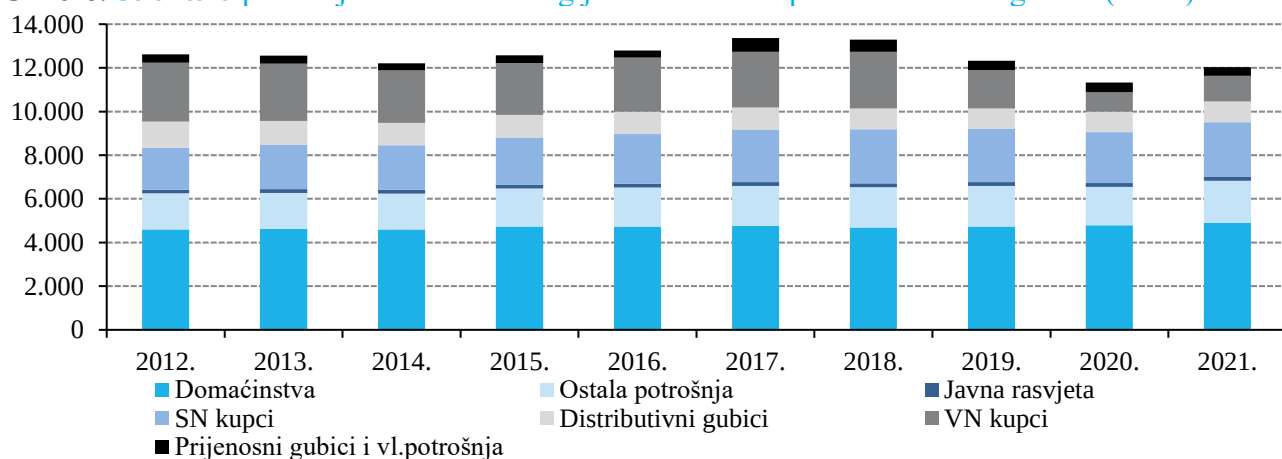
Ukupna potrošnja električne energije u BiH, nakon smanjenja od 7,3% u 2019. godini i 8,1% u 2020. godine, povećana je za 7,4% i iznosila je 12.170 GWh. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sistem (VN kupci) povećana je za 31,4% i iznosila je 1.170 GWh. Oporavak potrošnje u najvećoj mjeri je posljedica povećane potražnje na globalnom tržištu metala na kojem su prisutni najveći potrošači električne energije u BiH: Arcelor Mittal Zenica, B.S.I. Jajce i R-S Silicon Mrkonjić Grad.

Distributivna potrošnja je iznosila 10.468 GWh (povećanje za 4,7%). Povećana je potrošnja kod svih kategorija kupaca

Slika 5. Struktura proizvodnje električne energije u BiH tokom prethodnih deset godina (GWh)

Slika 6. Struktura potrošnje električne energije u BiH tokom prethodnih deset godina (GWh)

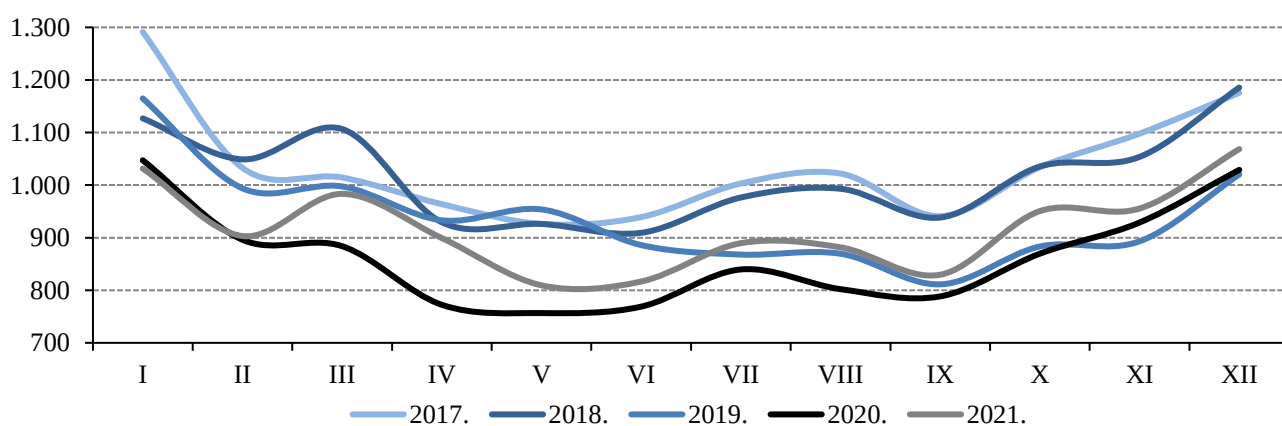
priključenih na distributivni sistem, izuzev javne rasvjete. Najveći porast (8,9%) zabilježen je u kategoriji ‘ostala potrošnja’ (mali kupci, odnosno komercijalni kupci priključeni na 0,4 kV). Potrošnja domaćinstava iznosila je 4.912 GWh (povećanje za 2,4%).

Ukupno preuzimanje električne energije iz prijenosnog sistema iznosilo je 11.162 GWh, što je 667 GWh više u odnosu na 2020. godinu ili 6,4%. Podaci o energiji koja je preuzeta iz prijenosnog sistema prikazani su na slici 7 po mjesecima, te na slici 8 po snabdjevačima.

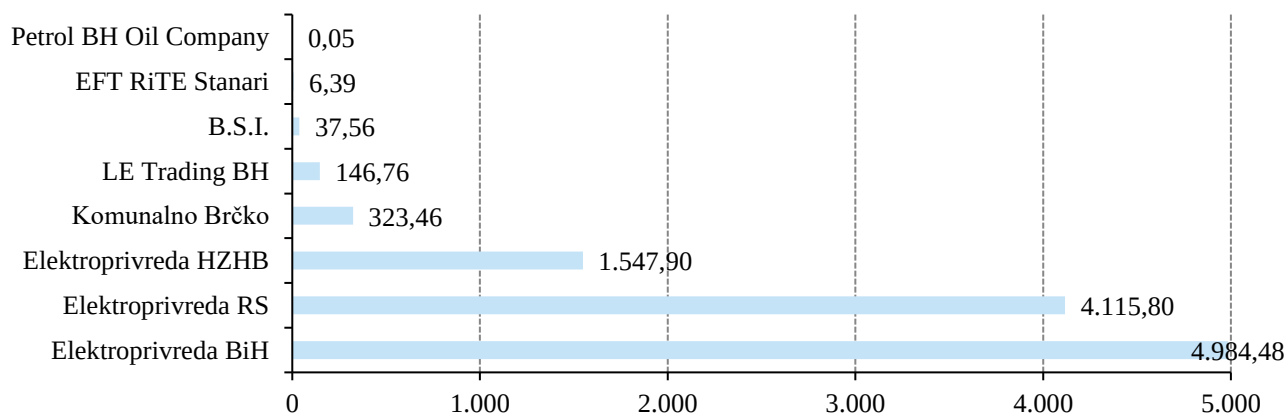
Razlika ukupne proizvodnje i potrošnje u Bosni i Hercegovini, tj. bilansni suficit u 2021. godini iznosio je 4.886 GWh, što BiH uz Bugarsku (suficit od 8.820 GWh) svrstava u zemlje koje jedine u jugoistočnoj Evropi imaju suficit u bilansu električne energije. Mada se u Bugarskoj zbog primjene *Sistema EU za trgovanje emisijama* (ETS) kupuju skupe dozvole za emisiju stakleničkih gasova u proizvodnji, rad termoelektrana je postao rentabilan zbog rasta veleprodajnih cijena električne energije.

Pregled bilansnih elektroenergetskih veličina ostvarenih u 2021. godini dat je na slici 9. Detaljne bilansne veličine i elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine dati su u prilogima C i D.

Slika 7. Energija preuzeta u BiH s prijenosne mreže – mjesečni podaci (GWh)

Slika 8. Energija preuzeta s prijenosne mreže u 2021. godini, po snabdjevačima (GWh)

The diagram illustrates the flow of electricity in the Republic of Serbia for 2019, starting from production and imports, through the transmission and distribution networks, and finally to end-users.

Category	Value (GWh)
Prijem iz susjednih EES	3.258,7
Proizvodnja	
HE	6.314,0
VE	381,8
TE	9.821,0
Male obnovljive elektrane	518,7
Industrijske elektrane	20,0
Isporuka susjednim EES	8.197,7
Prijenosna mreža	19.729,3
Gubici	369,2
Distributivna mreža	10.666,4
Prijem iz susjednih EES	53,3
Gubici	965,0
Vlastita potrošnja i pumpanje	163,0
VN kupci	1.169,9
SN kupci	2.503,2
Ostala potrošnja	1.909,9
Javna rasvjeta	178,1
Domaćinstva	4.911,5

Tokom 2021. godine došlo je do značajnog povećanja potražnje električne energije, a zbog neadekvatnog odgovora na strani ponude veleprodajne cijene su u drugoj polovini godine dosegle do sada nezabilježene vrijednosti od preko 400 €/MWh (tabela 5).

derk 2021 izvještaj o radu

Tabela 5. Cijene električne energije na berzama (€/MWh)

Berzovni indeksi	Prosječna cijena	Maksimalna cijena	Minimalna cijena
EPEX Germany	96,62	431,98	-17,00
EPEX Austria	106,47	434,34	4,90
SIPX	114,61	427,09	7,34
HUPXDAM	113,44	420,46	14,90
OPCOM	111,20	428,24	22,03
SEEPEX	113,56	420,49	19,86
CROPEX	114,27	427,09	-32,05

EPEX Germany – Indeks Evropske berze za energiju (EEX) za Njemačku

EPEX Austria – Indeks Evropske berze za energiju (EEX) za Austriju

SIPX – Indeks Slovenačke berze

HUPXDAM – Indeks Mađarske energetske berze (HUPX) za dan unaprijed

OPCOM – Rumunski berzovni indeks

SEEPEX – Srpski berzovni indeks

CROPEX – Hrvatski berzovni indeks

Tabela 6. Proizvodnja električne energije u sinhronom području
ENTSO-E (TWh)

Vrsta elektrane	2020.	2021.	Promjena (%)
Nuklearne elektrane	834	884	6,0
Gasne elektrane	709	695	-2,0
Hidroelektrane	577	571	-1,0
Termoelektrane na ugalj	490	579	18,2
Vjetroelektrane	466	447	-4,1
Biomasa i biogas	206	212	2,9
Solarne elektrane	165	180	9,1
Ostalo	55	51	-7,3
Ukupno	3.502	3.619	3,3

prosječnih brzina vjetra u 2021. godini). Komparativni podaci o proizvodnji u sinhronom području ENTSO-E dati su u tabeli 6.

U narednom periodu veleprodajne cijene na evropskim berzama zavisit će od adekvatnog odgovora na strani ponude (proizvodnje) električne energije, gdje su ključni faktori sigurnost snabdijevanja Evrope prirodnim gasom i dinamika izgradnje obnovljivih izvora.

Tržište električne energije u regiji

Na tržištu električne energije u jugoistočnoj Evropi, koje je od direktnog interesa za subjekte iz BiH, bili su prisutni isti trendovi kao u ostatku Evrope. Ipak zbog znatnog bilansnog deficita, koji

u prosjeku iznosi oko 3,5 GW na satnom nivou, veleprodajne cijene u jugoistočnoj Evropi su veće nego u drugim evropskim regijama, te se mogu porediti samo s cijenama u Italiji.

Prosječna vrijednost indeksa HUPXDAM, koji je dominantan u regiji, u 2021. godini iznosila je 113,44 €/MWh, što je gotovo tri puta više nego u prethodnoj godini. Posebno je intenzivan rast cijena bio prisutan u drugoj polovini godine, te je u decembru dostignut prosjek od 246 €/MWh.

U analizi veleprodajnih cijena ne smiju se zanemariti faktori koji utječu na njihov rast, prije svega prisutni deficit energije u regiji. Još veći utjecaj ima primjena *Sistema EU za trgovanje emisijama*, odnosno stalni rast cijena dozvoljava za emisiju stakleničkih gasova (od 30 €/t na početku godine do 88 €/t u decembru). Ubrzano napuštanje proizvodnje iz uglja je prisutno u Rumuniji i Grčkoj, ali ne u Bugarskoj, koja je zabilježila povećanje proizvodnje u termoelektranama. U zemljama zapadnog Balkana koje su oslonjene na proizvodnju električne energije iz uglja, bili su prisutni problemi u eksploataciji uglja i raspoloživosti termoblokova (Srbija, Sjeverna Makedonija, Kosovo*), što je u odsustvu drugih rješenja povećalo uvoz po izuzetno visokim cijenama. Deficit u regiji se produbljuje zbog spore dinamike izgradnje obnovljivih izvora.

Osnivanje nacionalnih berzi u zemljama Zapadnog Balkana i spajanje tih tržišta sa susjednim ne odvija se očekivanom dinamikom. Također, evidentne su visoke cijene zakupa prekograničnih prijenosnih vodova kojima se regija snabdijeva nedostajućom energijom (granice Slovačka – Mađarska, Austrija – Mađarska, Austrija – Slovenija), što pored ostalih navedenih faktora dovodi do razlike u cijenama ‘referentne’ Mađarske energetske berze (HUPX) i Evropske berze za energiju (EEX).

Tržište električne energije u BiH

Ukupna potrošnja električne energije u Bosni i Hercegovini u 2021. godini iznosila je 12.170 GWh ili 7,4% više nego u prethodnoj godini. Kupci priključeni na prijenosni sistem su preuzeli 1.170 GWh ili 31,4% više, a kupci priključeni na distributivni sistem 10.468 GWh ili 4,7% više nego prethodne godine. Od ovog iznosa 9.503 GWh odnosi se na preuzimanje krajnjih kupaca, a 965 GWh na gubitke u distribuciji. Ukupna prodaja krajnjim kupcima iznosila je 10.673 GWh i veća je za 7,0%.

Broj kupaca električne energije u BiH na kraju godine iznosio je 1.570.415, od toga 1.444.520 u domaćinstvima i 125.895 u svim ostalim kategorijama potrošnje (tabela 7).

Nadležne regulatorne komisije u BiH ne utvrđuju tarifne stavove za kupce u onim kategorijama potrošnje koje prema legislativi više ne mogu biti regulirane. Istekom 2014. godine prestala je regulacija tarifa za snabdijevanje za sve kupce, osim za domaćinstva i kupce iz kategorije ‘ostala potrošnja’ (mali kupci, odnosno

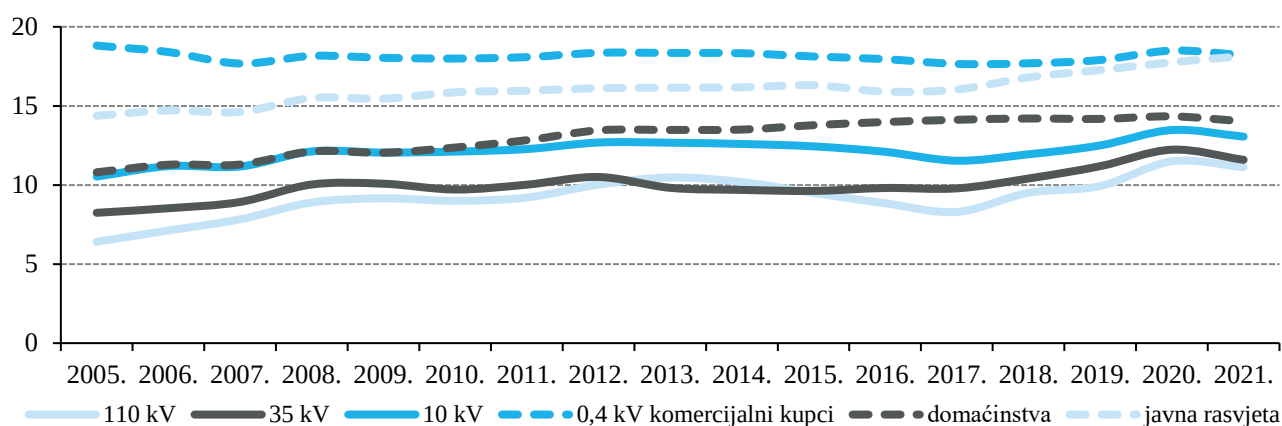
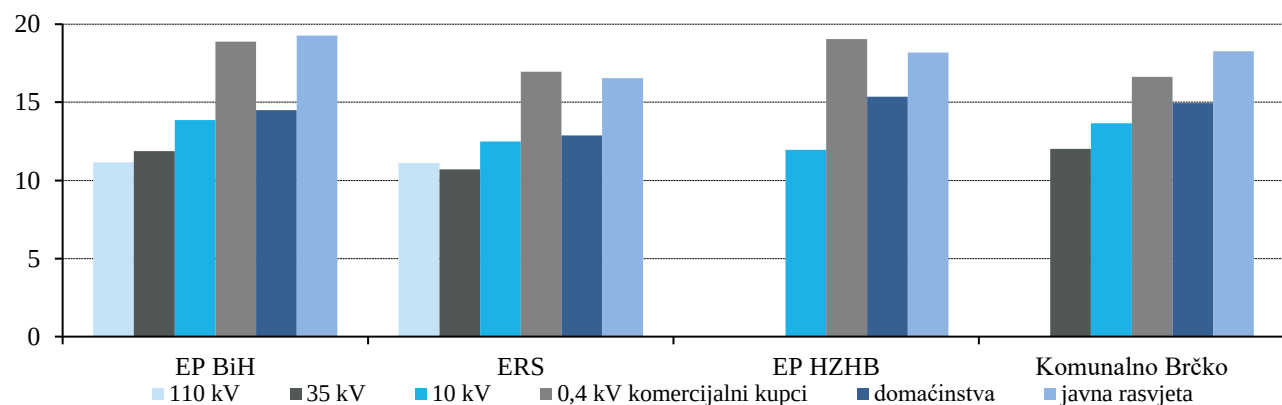
Tabela 7. Broj kupaca električne energije u BiH

Snabdjevač	110 kV	35 kV	10 kV	Ostala potrošnja	Domaćinstva	Javna rasvjeta	Ukupno
Elektroprivreda BiH	8	64	947	65.292	716.118	4.852	787.281
Elektroprivreda RS	5	30	996	31.065	515.370	212	547.678
Elektroprivreda HZHB	1		266	15.893	180.955	2.006	199.121
Komunalno Brčko		1	67	3.732	32.077	446	36.323
Ostali snabdjevači		2	7	3			12
Ukupno	14	97	2.283	115.985	1.444.520	7.516	1.570.415

komercijalni kupci priključeni na 0,4 kV), a praksa regulacije tarifa za usluge distribucije je zadržana. Od 1. januara 2015. godine svi kupci električne energije u BiH imaju mogućnost da biraju svog snabdjevača na tržištu. Kupci koji ne odaberu snabdjevača na tržištu mogu se snabdijevati kod javnih snabdjevača po cijenama za javno snabdijevanje, a domaćinstva i mali kupci u okviru univerzalne usluge po reguliranim cijenama.

Mogućnost snabdijevanja u okviru univerzalne usluge tokom 2021. godine koristila su sva domaćinstva u BiH i najveći broj kupaca iz kategorije ‘ostala potrošnja’. Prosječna cijena električne energije za te kupce iznosila je 15,19 feninga/kWh i manja je 1,7% nego u 2020. godini kada je iznosila 15,45 feninga/kWh. Pri tome je prosječna cijena za domaćinstva iznosila 14,03 feninga/kWh (smanjenje od 2,2%), dok je prosječna cijena za kupce iz kategorije ‘ostala potrošnja’ bila 18,21 feninga/kWh i manja je za 1,6% u odnosu na 2020. godinu. Navedene promjene nisu rezultat izmjene tarifnih stavova, već načina potrošnje i njenog prilagođavanja benefitima koje omogućava tarifna struktura.

Regulatorne komisije u BiH djeluju na postepenom uklanjanju naslijeđenih unakrsnih subvencija između pojedinih kategorija kupaca, koje se odvija u skladu s dobrom međunarodnom regulatornom praksom, uz izbjegavanje tzv. ‘tarifnih šokova’. Evidentan trend smanjenja odnosa prosječnih cijena za male komercijalne kupce i domaćinstva u prethodnih nekoliko godina u BiH vidljiv je na slici 10. Prema podacima iz 2021. godine unakrsna subvencija između tih kategorija u prosjeku iznosi 29,8% bilježeći najmanju vrijednost u slučaju kupaca koje snabdijeva Komunalno Brčko (11,3%), a najveću kod kupaca Elektroprivrede RS (31,7%). Jasna je potreba da se unakrsne subvencije nastave smanjivati, čime će se ispoštovati osnovni regulatorni princip odražavanja stvarnih troškova u formiranju cijena. Time će se omogućiti tržišno nadmetanje i u snabdijevanju domaćinstava, odnosno otvoriti mogućnosti tržišnim snabdjevačima da ponude povoljnije cijene i budu konkurentni i u tom segmentu tržišta. Kretanje prosječnih cijena električne energije za krajnje kupce u BiH prikazano je na slici 10, a na slici 11 prosječne cijene po javnim snabdjevačima i kategorijama kupaca u 2021. godini.

Slika 10. Prosječne cijene električne energije po kategorijama kupaca, bez PDV-a (fening/kWh)**Slika 11. Prosječne cijene električne energije u elektroprivredama, bez PDV-a (fening/kWh)**

Na maloprodajnom tržištu u Bosni i Hercegovini od 1. januara 2016. godine registrirane su prve promjene snabdjevača kod kupaca priključenih na distributivni sistem, od kada iz mjeseca u mjesec njihov broj varira. U 2021. godini najveći dio kupaca se snabđivao kod svojih tradicionalnih snabdjevača (tzv. 'inkubenti'). Pored inkubenata, na maloprodajnom tržištu bila su aktivna još tri snabdjevača: HEP Energija d.o.o. Mostar, Petrol BH Oil Company d.o.o. Sarajevo i Energy Financing Team d.o.o. Bileća. Oni su 35 kV kupcima isporučili 15,79 GWh, 10 kV kupcima 32,80 GWh i kupcima u kategoriji 'ostala potrošnja' 2,64 GWh.

Na prijenosnom sistemu su registrirane prodaje LE Trading BH d.o.o. Banja Luka Aluminiju d.d. Mostar (19,66 GWh) i B.S.I. d.o.o. Jajce (127,10 GWh), te 0,25 GWh koje je Elektroprivreda BiH isporučila kompaniji FL Wind d.o.o. Tomislavgrad. Uz to Elektroprivreda RS je isporučila 57,23 GWh kompaniji B.S.I., a Elektroprivreda HZHB Aluminiju 9,00 GWh. Dodatno, Elektroprivreda BiH je snabđivala jednog 10 kV kupca koji se nalazi na distributivnom području kojim upravlja Elektroprivreda HZHB, s isporukom od 3,40 GWh.

Dakle, u 2021. godini kupcima koji su promijenili snabdjevača isporučeno je 235,55 GWh, odnosno 2,2% od ukupno preuzete

energije krajnjih kupaca u BiH. U prethodnom periodu desetine hiljada kupaca promijenilo je uvjete snabdijevanja promjenom ugovora sa svojim ranijim tradicionalnim snabdjevačima, čime su na otvorenom tržištu izabrali ponudu za snabdijevanje koja najbolje odgovara njihovim potrebama. Kupcima koji se snabdijevaju u okviru univerzalne usluge isporučeno je 6.821,41 GWh (63,9% od ukupne potrošnje krajnjih kupaca), a kupcima za koje cijene nisu regulirane isporučeno je 3.851,16 GWh (36,1%).

Značajno dinamičnije je trgovanje na veleprodajnom tržištu u BiH, koje se zasniva na bilateralnim aranžmanima kupovine i prodaje električne energije između snabdjevača (slika 12). Premda ovo tržište i dalje nije institucionalizirano, rezultat brojnih bilateralnih ugovora je značajan – u 2021. godini bilo je aktivno 17 licenciranih subjekata, koji su ostvarili promet od 4.898 GWh u unutrašnjim transakcijama na tržištu. Uz to registrirane su i prekogranične transakcije u ukupnom obimu 7.563 GWh, od čega su izvozne iznosile 6.173 GWh, a uvozne 1.390 GWh.

Pored veleprodajnog i maloprodajnog tržišta u Bosni i Hercegovini je funkcionalno i balansno tržište kojim upravlja NOS BiH. U biti radi se o *monopsonom* tržištu, gdje na strani potražnje postoji samo jedan subjekat – NOS BiH, dok na strani ponude egzistiraju uglavnom proizvođači koji pružaju pomoćne usluge. Na balansnom tržištu se također obavlja i obračun odstupanja (debalansa) balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda u energetskom i finansijskom smislu. Cijene debalansa se određuju na osnovu cijena balansne energije na satnom nivou. Sve transakcije između ponuđača s jedne strane i NOS-a BiH s druge strane obavljaju se na tržišnom principu putem godišnjih i mjesečnih tendera, dok se cijene balansne energije formiraju putem ponuda pružalaca sekundarne i tercijarne regulacije na satnoj osnovi dan unaprijed.

Vrijednost ukupno nabavljenih pomoćnih usluga na balansnom tržištu u 2021. godini iznosi 70,8 miliona KM, od čega se 42,3

Slika 12. Pregled trgovanja na veleprodajnom tržištu u BiH u 2021. godini (MWh)

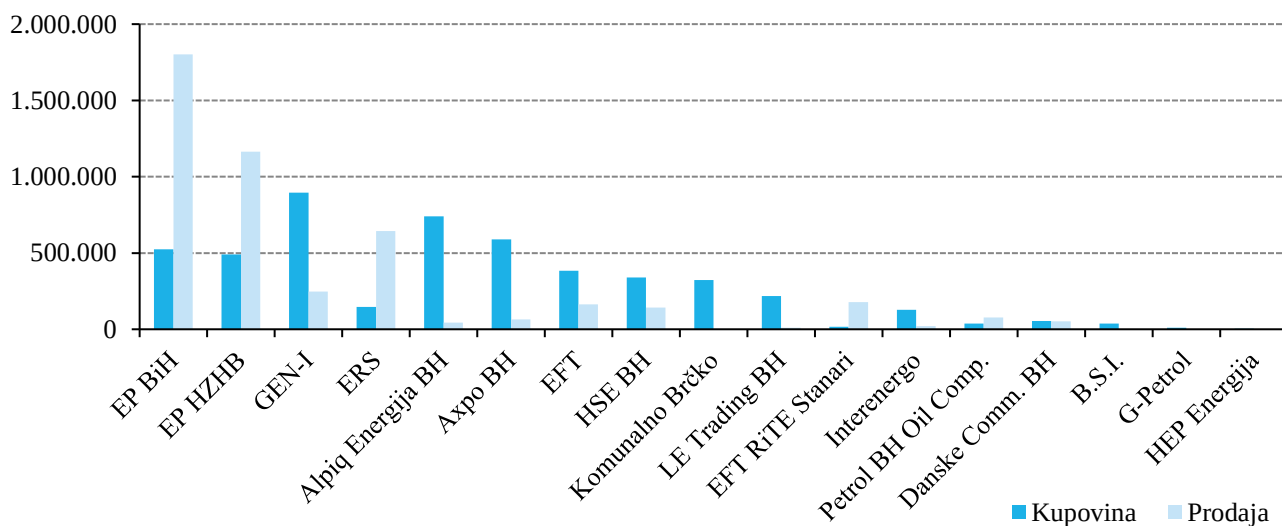

Tabela 8. Vrijednost nabavljenih pomoćnih usluga

Pomoćna usluga	2020. (KM)	2021. (KM)	Promjena (%)
Sekundarna regulacija – kapacitet	9.215.833	7.899.793	-14,3
Tercijarna regulacija – kapacitet	6.202.673	4.362.262	-29,7
Balansna energija ‘nagore’	3.505.141	9.706.515	176,9
Balansna energija ‘nadolje’	-2.863.644	-2.704.616	-5,6
Gubici u prijenosnom sistemu i kompenzacije	37.452.069	51.515.616	37,6
Ukupno	53.512.072	70.779.570	32,3

miliona KM odnosi na nabavku energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu, 9,2 miliona KM na plaćanje kompenzacija, odnosno odstupanja prema LFC bloku SHB (tzv. *FSkar* obračun) i 19,3 miliona KM na plaćanja regulacijskih kapaciteta i regulacijske (balansne) energije (tabela 8).

Regulacijska (balansna) energija je angažirana u smjeru ‘nagore’ u iznosu 51,90 GWh (od čega sekundarna 42,70 GWh i tercijarna 9,20 GWh), te iznosu od 37,97 GWh u smjeru ‘nadolje’ (od čega sekundarna 37,39 GWh i tercijarna 0,58 GWh). Po pitanju debalansa balansno odgovornih strana, iskazano je ukupno odstupanje u smjeru deficita (manjka) energije od 80,44 GWh i ukupno odstupanje u smjeru suficita (viška) energije od 35,42 GWh, što je rezultiralo deficitom (manjkom) prema LFC bloku SHB u iznosu od 45,02 GWh. Pri tome su ostvarene prosječne cijene debalansa od 168,57 KM/MWh za deficit (105,91 KM/MWh u 2020. godini) i 77,88 KM/MWh za suficit energije (33,76 KM/MWh u 2020. godini).

NOS BiH je, pružanjem systemske usluge, od snabdjevača koji preuzimaju energiju iz prijenosnog sistema i kroz obračun odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda, ostvario prihod 78.646.796 KM, od čega 53.456.759 KM prema tarifi za systemsku uslugu i 25.190.037 KM za debalanse. Primjetan je veliki skok prihoda od debalansa koji je posljedica značajnog povećanja veleprodajnih cijena u 2021. godini što se odrazilo i na cijene balansne energije. Pored toga, evidentiran je izvoz prekograničnih balansnih usluga u vrijednosti 211.905 KM i uvoz u vrijednosti 978.689 KM.

Prekogranična trgovina

Dobra povezanost sistema Bosne i Hercegovine sa susjednim elektroenergetskim sistemima omogućava visok nivo prekogranične razmjene električne energije. U 2021. godini izvezeno je 6.173 GWh, što je 11,4% više nego u prethodnoj godini. Električnu energiju izvozilo je 15 subjekata, a po obimu izvoza na prvom mjestu je bio EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari sa 1.710 GWh, a zatim slijede Elektroprivreda Republike Srpske sa 874 GWh, GEN-I sa 781 GWh itd.

Tabela 9. *Prekogranična trgovina po granicama, uključujući registrirani tranzit (GWh)*

Zemlja	Izvoz	Uvoz
Hrvatska	3.710,4	1.673,7
Srbija	3.128,0	2.403,4
Crna Gora	2.975,3	955,1
Ukupno	9.813,7	5.032,2

Uvoz električne energije je iznosio 1.390 GWh, i smanjen je 7,1% u odnosu na prethodnu godinu. Među 14 subjekata koji su obavljali uvoz električne energije najveću realizaciju imali su Elektroprivreda Republike Srpske (359 GWh), LE Trading BH (225 GWh), Energy Financing Team (178 GWh) itd. Najveći obim prekogranične trgovine električnom energijom se obavljao na granici sa Srbijom, zatim s Hrvatskom i Crnom Gorom (tabela 9). Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2021. godini dat je na slici 13.

Tokom 2021. godine registriran je tranzit električne energije preko prijenosnog sistema BiH u iznosu od 3.640 GWh, što je povećanje od 105 GWh ili 3,3% u odnosu na 2020. godinu. Tranzitni tokovi imaju specifičan značaj jer se koriste kao osnovni element kod obračuna prihoda i rashoda u okviru *Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sistema* (ITC mehanizam). Ukupan rashod koji je BiH ostvarila po tom osnovu u prvih sedam mjeseci 2021. godine iznosi 2.142.112,27 KM, čime BiH po drugi put u nizu ne bilježi prihod u definiranom vremenskom okviru. Prema pravilima obračuna ITC mehanizma povećani tranzitni tokovi uvećavaju prihod, dok povećanje izvoznih i uvoznih tokova utječe na smanjenje prihoda, odnosno na povećanje rashoda.

Slika 13. Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2021. godini (MWh)

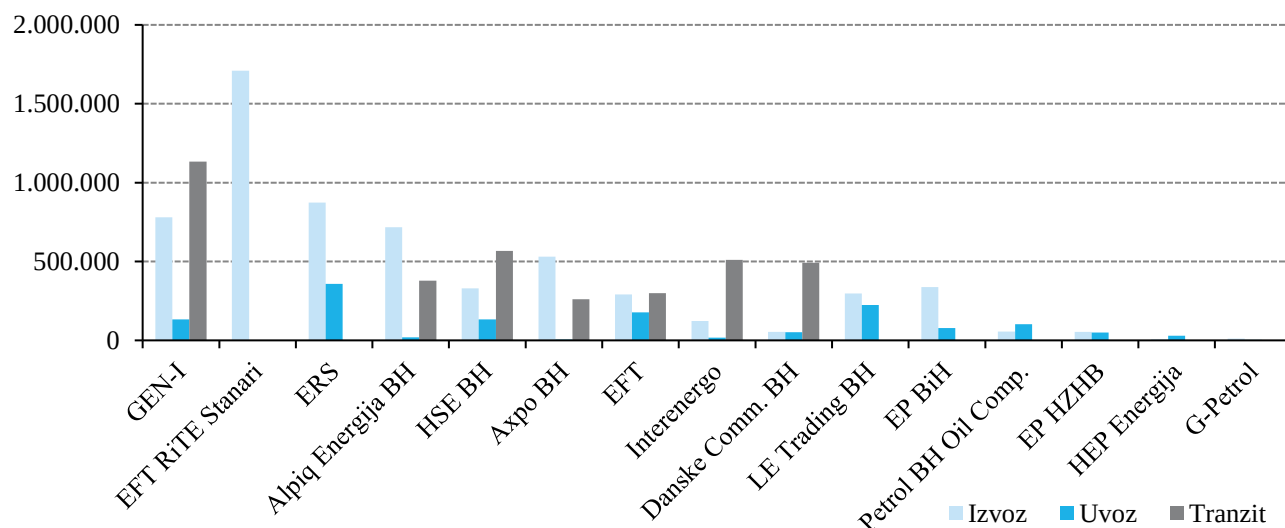

Tabela 10. Prihodi ostvareni na godišnjim aukcijama

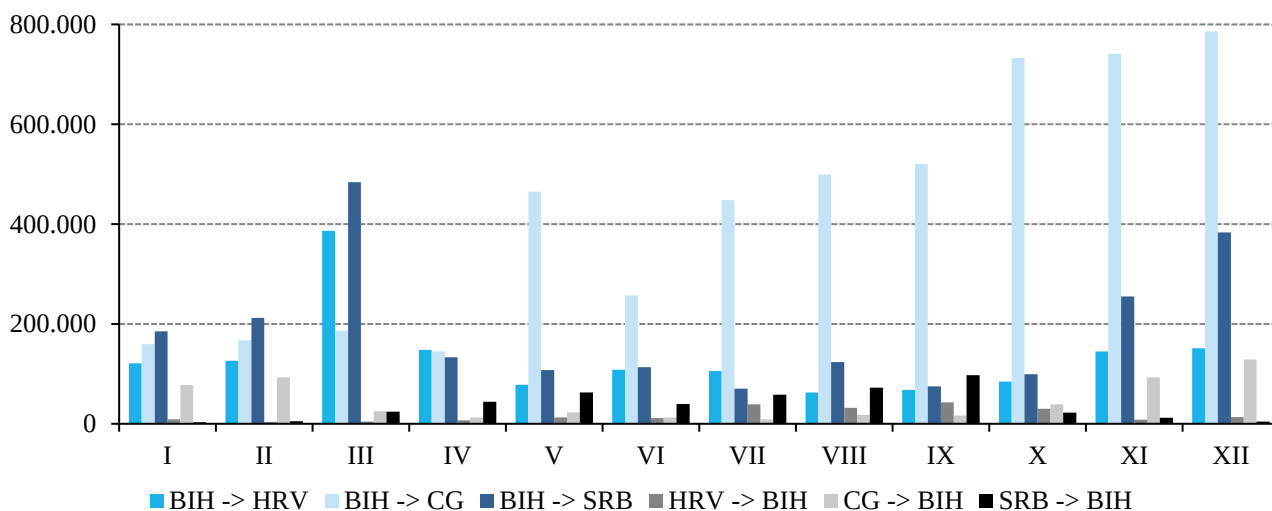
Godina	Prihod (KM)	Godina	Prihod (KM)
2013.	2.036.125	2018.	1.171.731
2014.	2.905.655	2019.	2.683.896
2015.	1.091.719	2020.	2.605.349
2016.	952.030	2021.	3.533.182
2017.	2.021.274	2022.	7.914.536

Ukupan prihod BiH po osnovu godišnjih aukcija prekograničnih prijenosnih kapaciteta za 2022. godinu iznosi 7.914.536 KM i to je najveći prihod ostvaren na dosadašnjim godišnjim aukcijama. Za razliku od ranijeg perioda kada je najviša cijena postizana na granici s Hrvatskom, u smjeru iz BiH prema Hrvatskoj, posljednjih godina primjetan je trend povećanja izvoza na istočnim granicama BiH i većih cijena prijenosnih kapaciteta na ovim granicama. Tako je i ove godine najviša cijena postignuta na granici s Crnom Gorom u iznosu 2,04 €/MWh u smjeru iz BiH prema Crnoj Gori, što je 74,4% više nego prethodne godine.

Prihodi ostvareni na svim dosadašnjim aukcijama za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta na godišnjem nivou, koje krajem godine organizira Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, dati su u tabeli 10. Na slici 14 prikazani su prihodi po osnovu mjesečnih aukcija, po granicama i smjerovima.

U skladu sa Metodologijom za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je korisnik svih prihoda po osnovu dodjele prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta, kao i prihoda koji se ostvaruju primjenom ITC mehanizma.

Slika 14. Prihod po osnovu mjesečnih i dnevnih aukcija, po granicama i smjerovima (KM)

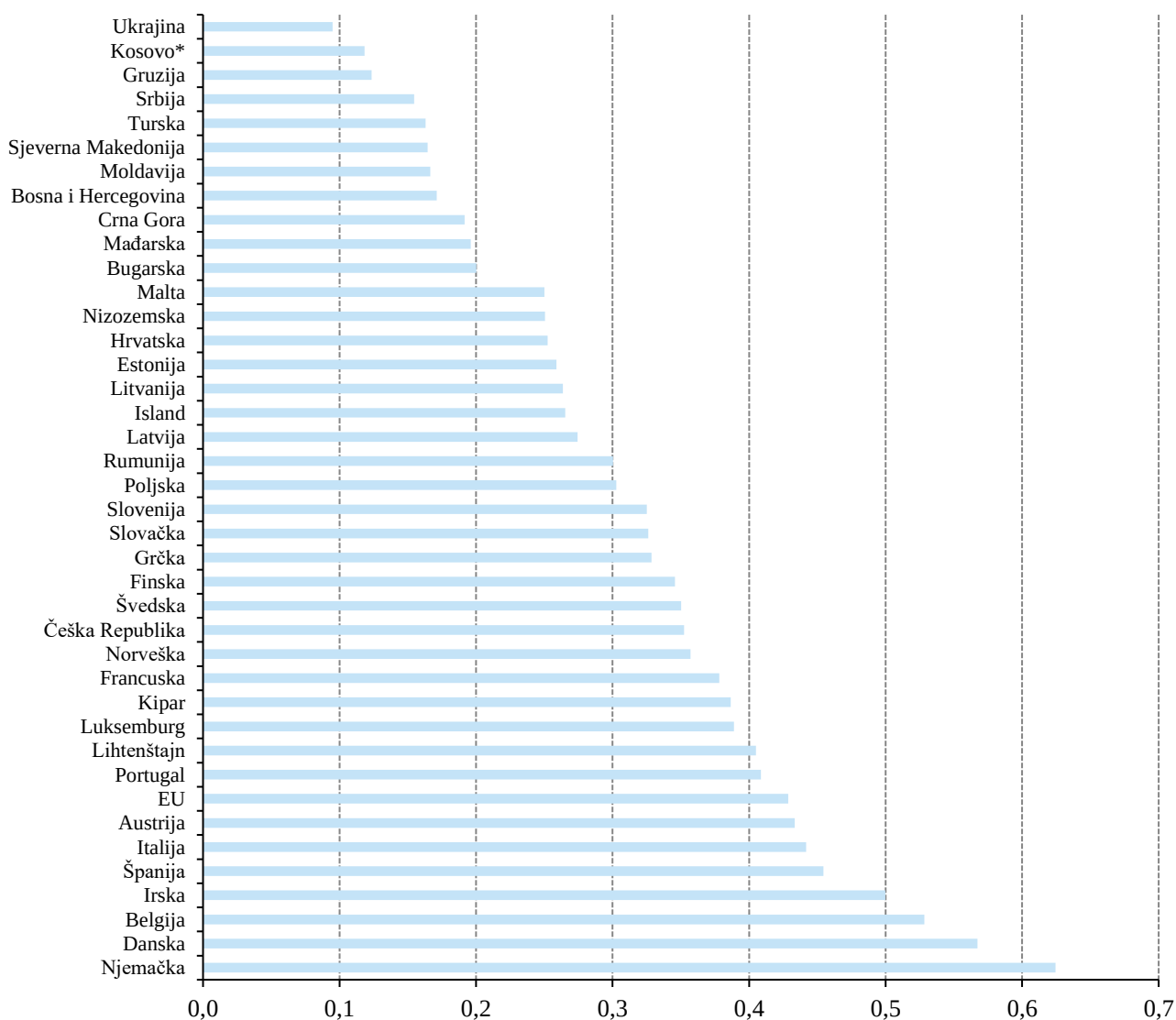

3.8 Energetska statistika

Svjestan značaja objektivnosti prikaza podataka o energetske veličinama i cijenama električne energije, DERK je i tokom 2021. godine posebnu pažnju posvetio unapređenju svog djelovanja u segmentu energetske statistike. Ključni partner u razmjeni energetske veličina i podataka je Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, s kojom DERK dugi niz godina sarađuje, naročito u ispunjavanju obaveze izvještavanja prema međunarodnim tijelima, slijedeći propisane metodologije i dinamiku izvještavanja. Saradnja dvije institucije pridonosi razvoju energetske statistike i harmonizaciji sistema službene statistike Bosne i Hercegovine i statistike zemalja Evropske unije u svim oblastima, a posebno u oblasti energije.

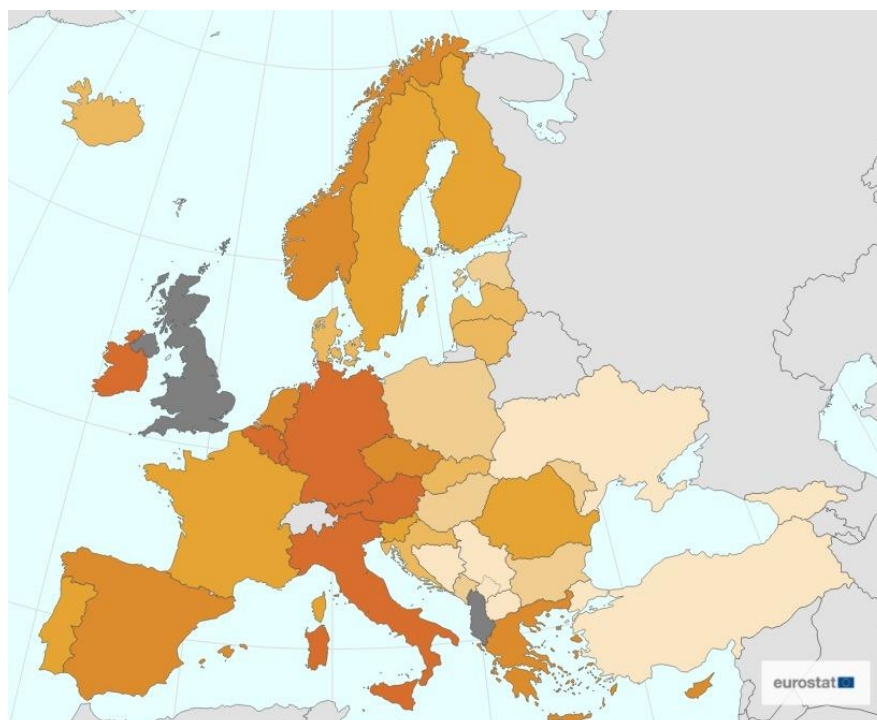
Slika 15. Cijene električne energije u KM/kWh za domaćinstva (godišnja potrošnja od 2.500 do 5.000 kWh) u prvoj polovini 2021. godine, po metodologiji Eurostata

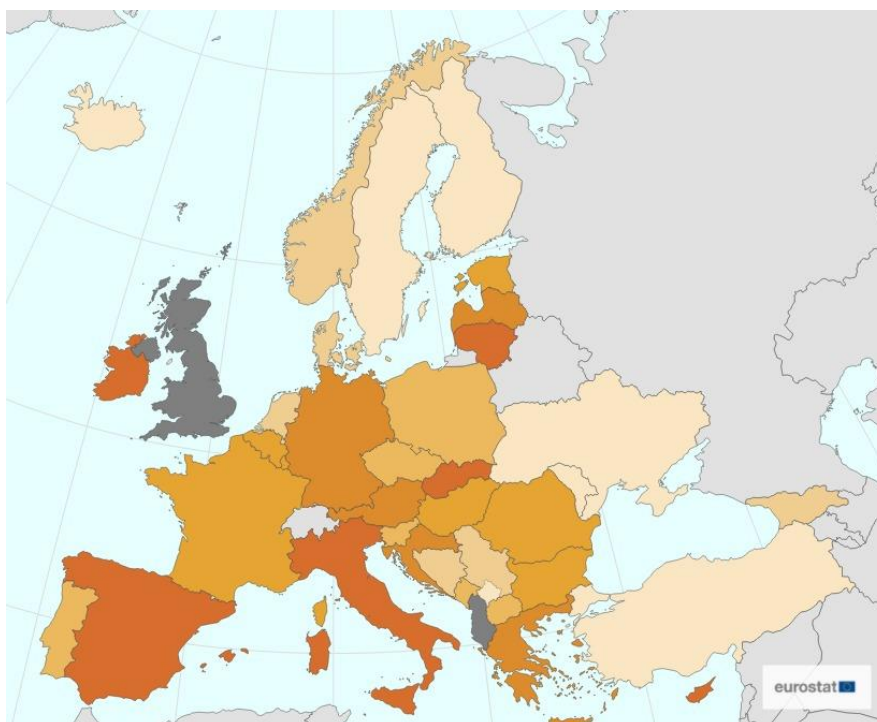
Napomena: navedeni iznosi uključuju sve poreze i naknade

* Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je s Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Slika 16. Geografski prikaz cijena električne energije za domaćinstva (u KM/kWh) u prvoj polovini 2021. godine, po metodologiji Eurostata

Slika 17. Geografski prikaz cijena električne energije za industriju (u KM/kWh) u prvoj polovini 2021. godine, po metodologiji Eurostata

Rezultati saradnje dvije institucije su prepoznatljivi i u izvještajima Eurostata koji od 2011. godine uključuju podatke o cijenama električne energije u BiH, što omogućuje njihovu usporedbu sa zemljama Evropske unije i nekim zemljama koje su u procesu pristupanja EU (slike 15 – 18).

Pored analize podataka o elektroenergetskom sektoru BiH, DERK kontinuirano prikuplja i analizira podatke o regionalnom tržištu, uključujući podatke berzi električne energije sa sjedištima u Leipzigu, Budimpešti, Bukureštu, Ljubljani, Beogradu i Zagrebu (tabela 5).

Na osnovu sistematiziranog pristupa prema brojnim elektroenergetskim pokazateljima, DERK je i tokom 2021. godine kvalitetno odgovarao na brojne upite različitih domaćih i međunarodnih institucija prezentirajući statističke podatke o elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine.

Eurostat je statistička institucija Evropske unije smještena u Luksemburgu. Njen zadatak je da osigura statistike Evropskoj uniji na evropskom nivou koje omogućuju poređenja između zemalja i regija.

Slika 18. Cijene električne energije u KM/kWh za industriju (godišnja potrošnja od 500 do 2.000 MWh) u prvoj polovini 2021. godine, po metodologiji Eurostata

Napomena: navedeni iznosi isključuju sve poreze i naknade

3.9 Sudski i drugi sporovi

Svih šest dosadašnjih presuda Suda Bosne i Hercegovine je potvrdilo zakonitost odluka DERK-a koje su bile sudskim putem osporene od pravnih lica o čijim zahtjevima je odlučivao nakon provedenih tarifnih postupaka ili postupaka rješavanja sporova. Tokom 2021. godine, nije bilo novih zahtjeva od aktivno legitimiranih subjekata za preispitivanje odluka iz regulatorne prakse Državne regulatorne komisije za električnu energiju.

Jedna od specifičnosti regulacije je adjudikativna funkcija regulatora, odnosno nadležnost za rješavanje sporova koji nastanu između korisnika i pružaoca usluga u reguliranom sektoru. Shodno *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*, rješavanje sporova koji se odnose na prijenosni sistem dio je nadležnosti i ovlaštenja Državne regulatorne komisije za električnu energiju. Tokom 2021. godine, nije bilo novih zahtjeva za rješavanje sporova koji su u nadležnosti DERK-a.

Osim direktnog osiguravanja prava na fer i nediskriminirajući pristup prijenosnoj mreži i aktivne zaštite kupaca kroz rješavanje sporova, Državna regulatorna komisija nastoji djelovati edukativno i preventivno, te ova nastojanja u značajnoj mjeri preduprijeđuju ove sporove. Preventivne aktivnosti se ostvaruju na više načina – provođenjem nadzora nad reguliranim subjektima i kvalitetom usluga koje pružaju, prikupljanjem, analizom i obradom podataka o propisima i postupanjima reguliranih subjekata u domenu pristupa prijenosnoj mreži i zaštite potrošača, te aktivnim učestvovanjem predstavnika DERK-a u kreiranju različitih platformi i edukativnih alata za korisnike sistema i kupce električne energije.

3.10 Ostale ključne aktivnosti

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je i tokom 2021. godine razmjenjivala podatke s većim brojem državnih institucija, među kojima se izdvajaju Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara BiH, Konkurencijsko vijeće BiH i Agencija za statistiku BiH,⁵ te pripremala različite informacije za njihove potrebe. Poseban doprinos DERK je dao radu Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. U skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima da kao regulatorno tijelo djeluje i na području Brčko Distrikta BiH, DERK u svom radu sarađuje i s Vladom Distrikta.

⁵ Memorandume o saradnji Državna regulatorna komisija za električnu energiju potpisala je s Agencijom za statistiku BiH 19. aprila 2011. godine i s Konkurencijskim vijećem BiH 28. maja 2014. godine.

Državna regulatorna komisija i entitetske regulatorne komisije – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, sarađuju i usklađuju svoje djelovanje od svog osnivanja.

DERK kontinuirano proaktivno djeluje u reformi i razvoju pravnog okvira za električnu energiju u BiH u skladu s pravnom stečevinom Evropske unije. Pri tome, na temelju dosadašnjih regulatornih iskustava u primjeni zakona u oblasti električne energije, kao i na temelju dosadašnje edukacije i saradnje s relevantnim međunarodnim institucijama, izražava spremnost da pruži potporu i konkretnu pomoć u ispunjavanju obaveza Bosne i Hercegovine putem različitih normativnih aktivnosti. Na zahtjev Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, koje je nadležno tijelo za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*, DERK je imenovao svoje predstavnike u Radnu grupu za nastavak aktivnosti na izradi novog državnog zakona kojim bi se izvršila transpozicija pravno obavezujućeg dijela Trećeg energetskog paketa EU⁶ u domaće zakonodavstvo. Međutim, tokom 2021. godine konkretne aktivnosti ove radne grupe su izostale jer nisu organizirani sastanci imenovanih predstavnika, niti su traženi bilo kakvi komentari u ovom domenu.

DERK, djelujući u skladu sa svojim ovlaštenjima, daje podršku u izradi *Integriranog energetskog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine*. Proces njegove izrade vodi Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, uz saradnju s nadležnim entitetskim ministarstvima. DERK učestvuje u aktivnostima interresorne radne grupe uspostavljene za izradu ovog plana, kao i u radu Tematske radne grupe za energetske efikasnost, Tematske radne grupe za obnovljive izvore i Tematske radne grupe za sigurnost snabdijevanja i unutrašnje energetske tržište.

Također, na poziv Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, DERK aktivno učestvuje u aktivnostima Radne grupe za uspostavljanje sistema energetskog menadžmenta i informacijskog sistema energetske efikasnosti u institucijama BiH (EMIS).

DERK je u prethodnih nekoliko godina ukazivao na potrebu i značaj razvoja pravnog okvira u Brčko Distriktu BiH i usklađivanja s Trećim energetskim paketom EU, posebno ističući da neadekvatna zakonska rješenja predstavljaju ozbiljnu prepreku za realizaciju investicija u ovom dijelu BiH. U januaru 2021. godine, po dostavljanju Prednacrt zakona o električnoj energiji od strane Vlade Brčko Distrikta BiH, DERK je, sa stanovišta dosadašnjeg iskustva u reguliranju elektroenergetskih djelatnosti u Distriktu,

⁶ Direktiva 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije, Direktiva 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa, Uredba (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, Uredba (EZ) br. 715/2009 o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog gasa.

uputio svoje komentare na dostavljeni tekst, uz izražavanje spremnosti za dodatni doprinos u kreiranju pojedinačnih rješenja tokom javne rasprave, koja se očekivala imajući u vidu značaj ovog dokumenta. Bez obzira na to što su u zvaničnoj zakonodavnoj proceduri izostale javne konsultacije, DERK je pozdravio uložene napore organa vlasti Distrikta u donošenju *Zakona o električnoj energiji* krajem oktobra 2021. godine, uz očekivanje da će se u skupštinskoj proceduri uskoro naći i zakoni o obnovljivim izvorima energije i energetskej efikasnosti.

Značajnu podršku DERK daje i u okviru *Programa integriranja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju*, aktivno učestvujući u aktivnostima iz Poglavlja 15 – Energija, Poglavlja 21 – Trans-evropske mreže, i Poglavlja 28 – Zaštita zdravlja i potrošača.

Predstavnici DERK-a su i u 2021. godini aktivno učestvovali i realizaciji projekta Svjetske banke, u okviru kojeg se priprema *Studija o likvidnosti tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini*, projekta Njemačkog društva za međunarodnu saradnju (njem. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ*) *Dekarbonizacija energetskeg sektora u BiH*, te u pripremi *Studije Energetske zajednice o potencijalu za primjenu hidrogenskih tehnologija*.

Djelujući kao nacionalni regulator u zastupanju interesa BiH, DERK je učestvovao u više regionalnih projekata koji su se odvijali tokom 2021. godine. Pri tome se posebno ističu projekti, koje su organizirali Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacija regulatora SAD (NARUC):

- Globalni razvoj i prosperitet žena: Unapređenje žena lidera u energetici,
- Cyber sigurnost, i
- Unapređenje performansi tržišta.

U okviru Regulatornog partnerstva bosanskohercegovačkih energetskeg regulatora (DERK, FERK i RERS) sa NARUC-om, a koje podržava USAID, tokom 2021. godine putem internet komunikacijske platforme organizirano je stručno usavršavanje u regulatornoj komunikaciji i odnosima s javnošću, kao i Radionica o regulatornoj nezavisnosti. *Memorandum o razumijevanju* između strana u projektu Regulatornog partnerstva potpisan je u januaru 2014. godine. Od tada se razmjenjuju informacije i iskustva, te upoznaju najbolje prakse kako bi regulatori mogli nastaviti da kreiraju i sprovode fer i nezavisnu regulaciju u cilju osiguranja efikasne, transparentne i stabilne funkcioniranja elektroenergetskog sektora u isto vrijeme štiteći interese kupaca i investitora.

USAID Projekat asistencije energetskeg sektoru

Američka agencija za međunarodni razvoj je u septembru 2019. godine pokrenula petogodišnji *USAID Projekat asistencije*

energetskom sektoru (USAID EPA), kroz koji pomaže Bosni i Hercegovini da privuče investicije i integrira svoje tržište energije u regionalno i tržište Evropske unije. Projekat pruža tehničku pomoć u koordiniranju, upravljanju i poboljšanju pravnog okvira i transparentnosti u sektorima gasa i električne energije. Kroz ove aktivnosti razvijaju se i preporučuju normativne i druge mjere na svim nivoima vlasti, kako bi se osigurala usaglašenost legislative energetskog sektora u Bosni i Hercegovini sa zahtjevima EU. USAID EPA podržava i program za adekvatnu komunikaciju s javnošću i podizanje svijesti u cilju promoviranja liberaliziranog, tržišno uređenog sektora energije, kao i upoznavanja opće javnosti o prednostima promjena koje se dešavaju u sektoru energije.

Kreiranje transparentnog i konkurentnog zakonodavnog i regulatornog okvira i integriranje energetskog sektora BiH u regionalno i EU tržište je ključno za poticanje novih investicija, koje doprinose diversifikaciji izvora, sprečavanju korupcije i povećanju sigurnosti snabdijevanja. U tom smislu je u okviru USAID EPA projekta tokom 2021. godine pripremljena *Gap analiza stanja i preporuke za izmjene zakonskog okvira i jačanje nezavisnosti regulatornih komisija za energiju u BiH*.

Predstavnici DERK-a direktno učestvuju u aktivnostima koje u okviru ovog Projekta provode Radna grupa za izradu Smjernica za virtualne elektrane, Radna grupa za izradu Smjernica za operatore distributivnog sistema u uspostavi Programa usklađenosti, Radna grupa za mrežna pravila, Radna grupa za odnose s javnošću i Radna grupa za cyber sigurnost u energetskom sektoru.

U okviru ovih aktivnosti tokom 2021. godine okončana je izrada smjernica za agregatore kojima je definiran set potrebnih mjera za izmjene i dopune zakonskog i regulatornog okvira na nivou BiH i entiteta, čijom implementacijom će biti otklonjene barijere i omogućena agregacija distribuiranih resursa i uspostavljanje agregatora. Agregatori predstavljaju novu kategoriju učesnika na tržištu električne energije koji vrše agregaciju distribuiranih resursa (distribuirana proizvodnja, upravljivi potrošači, uređaji za skladištenje električne energije), i koji samostalno ili posredstvom balansno odgovorne strane nastupaju na tržištu električne energije i tržištu pomoćnih usluga. Također, izradom dokumenta *Analiza neusklađenosti sa smjernicama za izmjene i dopune distributivnih mrežnih pravila i pratećih pravilnika – Zbirni pregled* okončana je izrada smjernica za izmjene i dopune mrežnih pravila, odnosno Mrežnog kodeksa i distributivnih mrežnih pravila (vidjeti dijelove 3.1 i 3.2).

Slijedeći uspješnu organizaciju prethodnih Energetskih samitâ, kroz koje je uspostavljen novi model dijaloga o aktuelnim temama iz sektora energije, Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) kroz Projekat asistencije energetskom sektoru (USAID EPA), Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP), Delegacija Evropske unije u BiH, Njemačko društvo za međunarodnu

saradnju (GIZ) i Britanska ambasada u Sarajevu pristupili su pripremi Energetskog samita 2022 u Bosni i Hercegovini, koji će biti održan u Neumu od 23. do 25. marta 2022. godine, pod pokroviteljstvom Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Državne regulatorne komisije za električnu energiju, Regulatorne komisije za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske.

Na ovom skupu planirano je okupljanje učesnika iz državnih i entitetskih parlamenata, ministarstava i regulatora, iz općina, elektroprivrednih preduzeća, privrednih komora, malih i srednjih preduzeća, nevladinih organizacija i medija, te predstavnika međunarodnih organizacija i donatora koji djeluju u sektoru.

Naredni paket EU – ‘Spremni za 55’

Nakon paketa *Čista energija za sve Evropljane*, odnosno paketa energetskih propisa za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji koji je Evropska unija kompletirala u junu 2019. godine,⁷ Evropska komisija je 14. jula 2021. godine predstavila prijedlog narednog paketa propisa – *Spremni za 55* (eng. *Fit for 55*).

Prethodno je Evropska komisija 11. decembra 2019. godine kroz *Evropski zeleni plan* (eng. *The European Green Deal*) postavila novu strategiju prema kojoj 2050. godine u Evropskoj uniji neće biti neto emisija stakleničkih gasova. Ovim Planom nastoji se zaštititi, očuvati i povećati prirodni kapital, te zaštititi zdravlje i dobrobit građana, pri čemu tranzicija mora biti pravedna i uključiva.

Paket *Spremni za 55* sadrži osam prijedloga za reviziju i pet prijedloga za dopunu zakonodavstva EU i podrazumijeva međucilj u smanjivanju neto emisija stakleničkih gasova u zemljama EU za najmanje 55% do 2030. godine, u odnosu na veličine iz 1990. godine. Međusobno povezani prijedlozi pokrivaju područja klime, energije, transporta, oporezivanja i korištenja zemljišta, kako bi se osiguralo usklađenje s ciljevima dogovorenim u *Evropskom zakonu o klimi*, odnosno *Uredbi (EU) 2021/1119 Evropskog parlamenta i Vijeća od 30. juna 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni uredaba (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999*.

DERK će u narednom periodu pratiti donošenje propisa iz paketa *Spremni za 55*, te vršiti analizu sadržaja i aktivnosti koje proizilaze iz novih propisa Evropske unije. Ovakav pristup uvažava činjenicu da sve nove uredbe i direktive EU iz sektora energije postaju obavezujuće i za Bosnu i Hercegovinu putem mehanizama koji su razvijeni prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice.

⁷ Ministarsko vijeće je 30. novembra 2021. godine u pravni okvir Energetske zajednice uključilo dio ovog paketa propisa (vidjeti dio 4.1).

4. AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA

4.1 Energetska zajednica

Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisan 25. oktobra 2005. godine i stupio na snagu 1. jula 2006. godine, omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i gas na svijetu, u kojem efektivno učestvuje Evropska unija i sljedećih devet Ugovornih strana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Gruzija, Kosovo*, Moldavija, Sjeverna Makedonija, Srbija i Ukrajina.⁸

U skladu s izraženim interesom, u radu tijela Energetske zajednice učestvuju: Austrija, Bugarska, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Italija, Kipar, Latvija, Litvanija, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Rumunija, Slovačka, Slovenija i Švedska. Ovih 19 tzv. zemalja učesnica iz Evropske unije direktno učestvuje u radu tijela Energetske zajednice, a njihove pozicije prilikom glasanja izražava Evropska komisija.

Status posmatrača u Energetskoj zajednici imaju Armenija, Norveška i Turska.

Zaključivanjem ovog Ugovora, Ugovorne strane iz regije se obavezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU s kojim će se integrirati. To se postiže postepenim preuzimanjem dijelova *acquis*-a EU, odnosno implementacijom odgovarajućih uredbi i direktiva EU u područjima električne energije, gasa, sigurnosti snabdijevanja, nafte, okoliša, obnovljivih izvora, energetske efikasnosti, infrastrukture, konkurencije i statistike (Prilog E). Ugovor o uspostavi Energetske zajednice važi do 30. juna 2026. godine.

U cilju osiguranja adekvatnog vođenja procesa uspostave i funkcioniranja Energetske zajednice, osnovane su sljedeće institucije: Ministarsko vijeće, Stalna grupa na visokom nivou, Regulatorni odbor i Sekretarijat. Dok su Forum za električnu energiju (Atinski forum) i Forum za gas osnovani Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice, Naftni forum osnovan je Odlukom Ministarskog vijeća 2008. godine. Pravni forum, Forum o održivosti i Forum za rješavanje sporova sazivaju se na osnovu inicijative Sekretarijata.

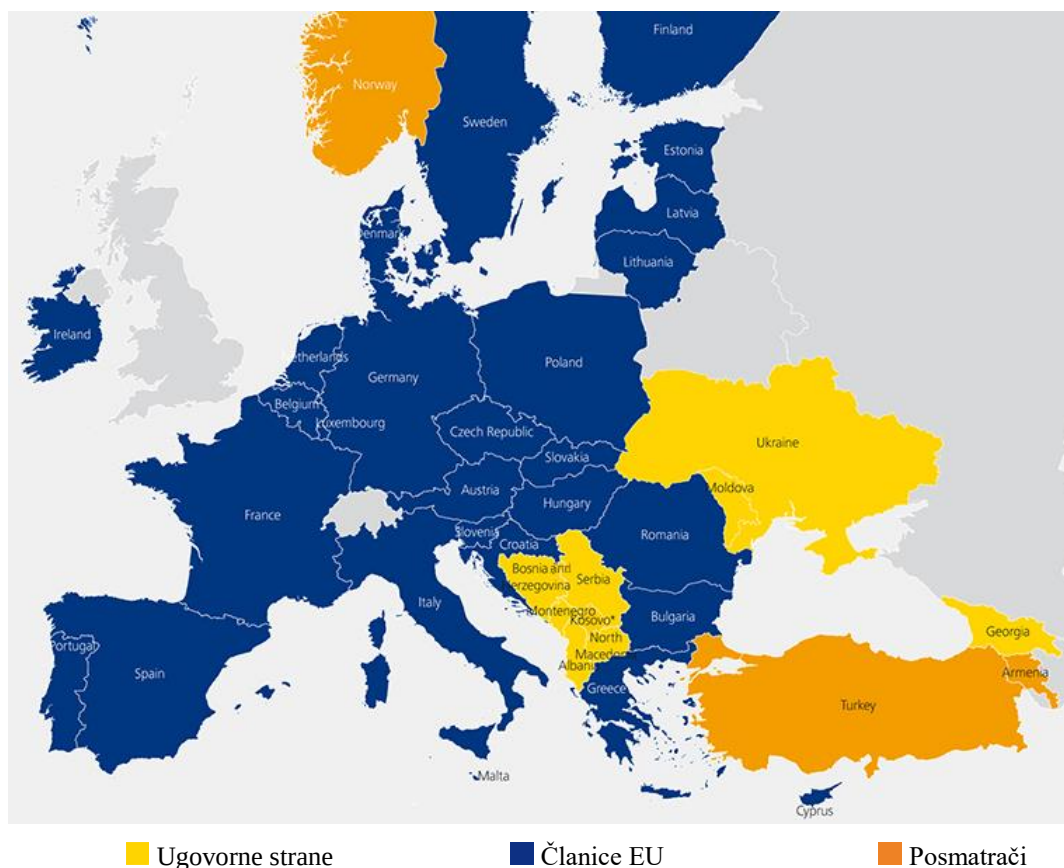
Ministarsko vijeće, kao najviše tijelo, osigurava postizanje ciljeva Energetske zajednice. Čine ga po jedan predstavnik svake Ugovorne strane i dva predstavnika Evropske unije.

⁸ Lista odražava Ugovorne strane na dan 31. decembra 2021. godine. Moldavija ima status Ugovorne strane od 1. maja 2010. godine, Ukrajina od 1. februara 2011. godine, a Gruzija od 1. jula 2017. godine.

Ugovorne strane u vrijeme stupanja na snagu bile su i Bugarska i Rumunija, koje su pristupile Evropskoj uniji 1. januara 2007. godine, kao i Hrvatska koja je članica EU od 1. jula 2013. godine.

Osnovni ciljevi Energetske zajednice su kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji osigurava pouzdano snabdijevanje energijom i može privući investicije u sektore električne energije i prirodnog gasa. Pored toga, to je razvoj alternativnih pravaca snabdijevanja i poboljšanje stanja u okolišu, uz primjenu energetske efikasnosti i korištenje obnovljivih izvora.

Slika 19. Geografski obuhvat Energetske zajednice

Stalna grupa na visokom nivou (PHLG), koja okuplja visoke dužnosnike Ugovornih strana i dva predstavnika Evropske komisije, osigurava kontinuitet sastanaka Ministarskog vijeća i provođenje dogovorenih aktivnosti, te odlučuje o provođenju mjera u određenim oblastima.

Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), sa sjedištem u Atini, čine predstavnici državnih regulatornih tijela zemalja regije, a Evropsku uniju predstavlja Evropska komisija, uz pomoć po jednog regulatora iz zemalja učesnica iz EU, te jednog predstavnika Agencije za saradnju energetskih regulatora (ACER). ECRB razmatra pitanja regulatorne saradnje i može prerasti u tijelo koje donosi regionalne regulatorne odluke i služi kao institucija za rješavanje sporova. Regulatorni odbor ima glavnu ulogu u radu proširenog tržišta.

Forumi Energetske zajednice okupljaju sve zainteresirane aktere – predstavnike vlada, regulatora, kompanija, kupaca, međunarodnih finansijskih institucija i dr.

Sekretarijat Energetske zajednice, sa sjedištem u Beču, predstavlja ključni administrativni faktor i s Evropskom komisijom osigurava neophodnu saradnju i pruža podršku za rad drugih institucija. Sekretarijat je odgovoran za nadgledanje odgovarajuće provedbe obaveza Ugovornih strana i podnosi godišnji

g. Ursula von der Leyen
(Ursula fon der Lajen),
predsjednica Evropske komisije:
*“Naš prioritet je da ubrzamo
agendu proširenja širom
regije i podržimo naše
partnere sa Zapadnog
Balkana u njihovom radu na
provođenju neophodnih
reformi za napredak na
evropskom putu. Naše
angažiranje sa Zapadnim
Balkanom prevazilazi i to, a
Berlinski proces je poslužio
kao inkubator mnogih
inicijativa, koje su sada
postale dio politike EU
prema regiji. Zajedno smo
postavili put ka održivijoj,
digitalnoj i otpornijoj
Evropi.”*

(Berlin, 5. juli 2021.)

izvještaj o napretku Ministarskom vijeću. U tom smislu, Sekretarijat djeluje kao ‘čuvar’ Ugovora, dok Evropska komisija ima ulogu generalnog koordinatora.

U proteklom periodu Energetska zajednica je izrasla u organizaciju koja osigurava čvrst institucionalni okvir za saradnju, međusobnu podršku i razmjenu iskustava i stoga služi kao model za regionalnu saradnju u vezi energetske pitanja.

Značajnu podršku razvoju regije daju mjere koje su definirane u okviru ‘Berlinskog procesa’, odnosno inicijative za šest zemalja Zapadnog Balkana (WB6 inicijativa) u koju su uključene Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Sjeverna Makedonija i Srbija. U domenu električne energije one se prije svega odnose na otklanjanje nedostataka u primarnoj i sekundarnoj legislativi, razvoj organiziranog veleprodajnog tržišta i tržišta uravnoteženja, tržišnu alokaciju prekograničnih kapaciteta, deregulaciju cijena, razdvajanje tržišnih od djelatnosti koje karakterizira prirodni monopol, te na jačanje nezavisnosti regulatora.

Berlinski proces ima za cilj jačanje regionalne saradnje između zemalja Zapadnog Balkana i njihovu evropsku integraciju. Programi povezivanja u različitim sektorima fokusiraju se na regionalnu transportnu i energetske infrastrukturu i reforme. Činjenica je da dobro povezane i funkcionalne infrastrukturne mreže pokreću ekonomski rast, pružaju poslovne prilike, privlače investicije i generiraju nova radna mjesta.

Nakon samita zemalja EU i Zapadnog Balkana održanih u Berlinu, Beču, Parizu, Trstu, Londonu, Poznanu i Sofiji, Osmi samit Zapadnog Balkana održan je ponovo u Berlinu, 5. jula 2021. godine. Samit je, putem videokonferencije, okupio šefove država ili vlada sa Zapadnog Balkana, njihove kolege iz devet država članica EU, Ujedinjenog Kraljevstva, te visoke zvaničnike institucija EU. Tom prilikom Evropska komisija potvrdila je posvećenost saradnji i podršku regiji tokom postpandemijskog oporavka, između ostalog fokusirajući se na investicije u zelenu i digitalnu tranziciju, održivu energiju i digitalnu infrastrukturu.

U zaključcima Samita naglašena je potreba za nastavkom i daljnjim razvojem ključnih elemenata saradnje. Ovi elementi posebno uključuju *Ekonomski i investicijski plan*, s fokusom na održivi transport, čistu energiju i projekte digitalne povezanosti koji se implementiraju kroz Investicijski okvir za Zapadni Balkan (WBIF). Također, istaknuta je posvećenost postizanju ciljeva *Zelene agende za Zapadni Balkan*.⁹ Zelena agenda je važan pokretač tranzicije na karbonski neutralne i klimatski otporne ekonomije, u cilju razdvajanja ekonomskog rasta od potrošnje resursa i stvaranja otpada, rješavanja problema velikog zagađenja i očuvanja bogatog biodiverziteta u regiji. Učesnici su pozdravili

⁹ Sofijska deklaracija o *Zelenoj agendi za Zapadni Balkan* potpisana je 10. novembra 2020. godine, u kontekstu Berlinskog procesa.

napredak u njejoj implementaciji, prepoznajući napore Vijeća za regionalnu saradnju, Sarajevo (RCC) u koordinaciji pripreme Akcionog plana¹⁰ za provođenje Deklaracije.

Ministarsko vijeće Energetske zajednice je pod predsjedavanjem Srbije godišnji sastanak održalo 30. novembra 2021. godine. Tom prilikom odlukama Ministarskog vijeća u *acquis* je uz potrebna prilagođenja, uključeno sljedećih pet, od ukupno osam energetske propisa EU koji čine paket *Čista energija za sve Evropljane*:

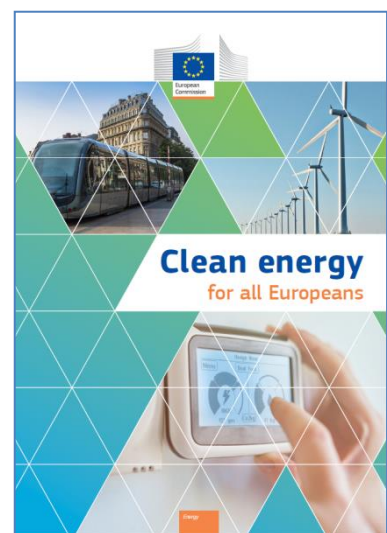
- Uredba (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) 663/2009 i (EZ) 715/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Evropskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju van snage Uredbe (EU) 525/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća,
- Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora,
- Direktiva (EU) 2018/2002 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskej efikasnosti,
- Uredba (EU) 2019/941 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o spremnosti na rizike u sektoru električne energije i stavljanju van snage Direktive 2005/89/EZ, i
- Direktiva (EU) 2019/944 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (preinaka).

Također, u *acquis* su, uz potrebna prilagođenja, uključene uredbe Evropske komisije koje se odnose na Uredbu (EU) 2018/1999:

- Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/1044 od 8. maja 2020. o dopuni Uredbe (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Vijeća u pogledu vrijednosti potencijalâ globalnog zagrijavanja i smjernica za inventare te u pogledu sistema inventara Unije i o stavljanju van snage Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 666/2014, i
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/1208 od 7. augusta 2020. o strukturi, formatu, postupcima dostavljanja i reviziji informacija koje države članice dostavljaju u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju van snage Provedbene uredbe Komisije (EU) 749/2014.

Propisi paketa *Čista energija za sve Evropljane* sadrže princip *energetska efikasnost na prvom mjestu* i ubrzat će potrebne

¹⁰ Akcioni plan za provođenje Sofijske deklaracije o *Zelenoj agendi za Zapadni Balkan* usvojen je 6. oktobra 2021. godine, na Brdu kod Kranja, Slovenija.

investicije i korištenje čiste energije u svim sektorima. Države imaju obavezu da pripreme *Nacionalni integrirani energetske i klimatski plan* za period od 2021. do 2030. godine, koji uključuje kratko predstavljanje dugoročne strategije za najmanje 30 godina. Osim jačanja prava kupaca (transparentniji računi, veći izbor i više fleksibilnosti kod promjene snabdjevača) novi propisi uvode koncept potrošnje vlastite energije iz obnovljivih izvora i energetske zajednice građana. Također, povećava se sigurnost snabdjevanja zahvaljujući inteligentnijim i efikasnijim rješenjima na tržištu kojima se omogućuje fleksibilnost sistema i pomaže integracija obnovljivih izvora energije, što će dovesti do čistijeg, stabilnijeg i konkurentnijeg elektroenergetskog sektora u Evropi.

Ciljevi Ugovornih strana za obnovljive izvore, energetske efikasnost i smanjenje emisija stakleničkih gasova za 2030. godinu bit će usvojeni na narednom sastanku Ministarskog vijeća 2022. godine, na osnovu studije koju priprema Evropska komisija.

Odlukom Ministarskog vijeća Energetske zajednice u *acquis* je, također uz potrebna prilagođenja, uključena *Uredba (EU) 2017/1938 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2017. o mjerama zaštite sigurnosti snabdjevanja gasom i stavljanju van snage Uredbe (EU) br. 994/2010.*

Na prijedlog Evropske unije, Ministarsko vijeće je usvojilo *Opće smjernice politike o usvajanju Mape puta za dekarbonizaciju za Ugovorne strane Energetske zajednice*. Time se šalje važan signal o spremnosti Energetske zajednice da se pridruži Evropskoj uniji i drugim međunarodnim partnerima u postizanju neto nulte emisije stakleničkih gasova do 2050. godine. Ipak, Ugovorne strane su izrazile zabrinutost zbog finansijskih mogućnosti za sprovođenje ove Mape puta i izrazile očekivanje da će im u tom nastojanju EU finansijski pomoći, uvažavajući princip zajedničke, ali diferencirane odgovornosti svake strane.

Prioriteti Energetske zajednice u narednoj godini, pod predsjedavanjem Ukrajine, uključuju reformu, odnosno nastavak pregovora o amandmanima na Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, jačanje uloge energetske solidarnosti, ubrzanje integracije tržišta između Ugovornih strana Energetske zajednice i država članica EU, te značaj dekarbonizacije. Svjesne ogromnih izazova u tom domenu, Ugovorne strane podržat će inicijativu Sekretarijata za uspostavu nacionalnih fondova za dekarbonizaciju, sufinansiranih iz grantova EU i prihoda koji se prikupljaju od emisijâ ugljika. Takva podrška je ključna za ublažavanje utjecaja tranzicije i osiguravanje da ona bude fer i pravedna.

Bosna i Hercegovina i Energetska zajednica

Aktivnim djelovanjem u Energetskoj zajednici Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredijeljenost za reformu energetskog sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađivanje svoje politike s članicama Evropske unije.

Evidentno je da u samoj Bosni i Hercegovini, na različitim administrativnim nivoima treba učiniti dodatne napore u transpoziciji i implementaciji *acquis*-a Energetske zajednice. Za realizaciju brojnih obaveza rokovi su već prošli, a za značajan broj novih obaveza preostalo je relativno kratko vrijeme (Prilog E).

Na ovo ukazuje i Odluka Ministarskog vijeća Energetske zajednice od 29. decembra 2020. godine, kojom su u periodu od dvije godine suspendirana prava BiH da učestvuje u donošenju odluka koje se odnose na budžet i izvršenje, ako u međuvremenu ne otkloni kršenja koja se odnose na odredbe o prirodnom gasu iz Drugog energetskog paketa EU, transpoziciju Trećeg energetskog paketa EU, te smanjenje emisije sumpordioksida pri sagorijevanju teških loživih ulja i tečnih naftnih goriva.

Pored toga, zabrinjava sadržaj Odluke Ministarskog vijeća od 30. novembra 2021. godine prema kojoj je Bosna i Hercegovina prekršila svoje obaveze iz Ugovora o uspostavi Energetske zajednice. Naime, odluka Vijeća za državnu pomoć BiH u vezi garancije Federacije BiH za izgradnju Bloka 7 termoelektrane Tuzla je bila u suprotnosti sa članom 18. Ugovora, jer nije izdata pod komercijalnim uvjetima. BiH je pozvana da preduzme odgovarajuće mjere da otkloni kršenje i odmah osigura usklađenost s *acquis*-om Energetske zajednice.

U vezi slučaja koji se odnosi na pravno i funkcionalno razdvajanje operatorâ distributivnih sistema, Ministarsko vijeće je konstatiralo da nije pripremljeno mišljenje Savjetodavnog odbora, te je pozvalo Stalnu grupu na visokom nivou da nastavi diskusiju o ovom slučaju prije predlaganja odluke koja može biti donijeta u pisanoj proceduri. U Energetskoj zajednici u proceduri se nalaze slučajevi za rješavanje sporova koje je inicirao Sekretarijat Energetske zajednice koji se odnose na postupak procjene utjecaja na okoliš za planiranu termoelektranu Ugljevik 3, te energetske efikasnost u krajnjoj potrošnji i energetske usluge i izostanak transpozicije Uredbe (EU) br. 347/2013 o smjernicama za transevropsku energetske infrastrukturu.

Aktivnosti DERK-a u tijelima Energetske zajednice

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju, iz domena Energetske zajednice, odvijao se uz neophodnu saradnju s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatim kroz podršku i doprinos realizaciji različitih projekata u funkciji razvoja Energetske zajednice i naročito kroz proaktivan odnos u istraživanjima koja su planirale i provodile različite grupe šireg tematskog spektra, a koje okupljaju energetske regulatore iz regije i Evropske unije.

Ključne aktivnosti DERK-a u Energetskoj zajednici i dalje su usmjerene na Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), koji je uspostavljen 11. decembra 2006. godine u Atini. Sve od tada DERK aktivno učestvuje u njegovom radu, predstavljajući i

zastupajući interese Bosne i Hercegovine. Afirmaciji BiH doprinosi predsjedavanje Radnom grupom ECRB-a za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, od 2007. godine.

Tokom 2021. godine, u kojoj je održao tri sastanka, Regulatorni odbor dao je značajan doprinos kreiranju politike Energetske zajednice u domenu regulatornih inicijativa za promociju investicija, te razvoja nezavisnosti regulatora. U protekloj godini ECRB je nastavio zajedničke aktivnosti s Agencijom za saradnju energetske regulatora (ACER), Vijećem evropskih energetske regulatora (CEER) i Asocijacijom mediteranskih energetske regulatora (MEDREG).

Predmetom posebne analize ECRB-a bilo je značajno povećanje veleprodajne cijene električne energije tokom 2021. godine, kako u Energetskoj zajednici, tako i u ostatku Evrope. Obraden je utjecaj skoka cijena na tržišta električne energije Ugovornih strana i rezimirane su mjere koje su vlade i regulatori preduzeli u zaštiti kupaca. Iako skok cijena nije utjecao na sve Ugovorne strane na isti način, analiza pokazuje da su domaćinstva i mali komercijalni kupci uglavnom bili zaštićeni, zbog reguliranih cijena i nacionalne proizvodnje električne energije koja je općenito rezervirana za ovaj dio tržišta. S druge strane, industrijski potrošači su izloženi trenutno visokim cijenama energije, te u većini slučajeva snose troškove uvoza, što je neke od njih primoralo da privremeno prekinu svoju proizvodnju.

Regulatorni odbor značajan dio svojih aktivnosti organizira kroz svoje radne grupe (Radna grupa za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, Radna grupa za električnu energiju, Radna grupa za gas i Radna grupa za cjelovitost i transparentnost veleprodajnog tržišta energije – REMIT) djelujući uz podršku Odsjeka Sekretarijata za ECRB.

4.2 Regionalna asocijacija energetske regulatora – ERRA

Regionalna asocijacija energetske regulatora (ERRA) je organizacija nezavisnih regulatornih tijela za energiju iz Evrope, Azije, Afrike i Amerike. Promjenama Statuta u 2015. godini uklonjene su barijere za pridruživanje regulatora iz novih regija i omogućena aktivna uloga svih članica. ERRA ima 34 punopravne i 14 pridruženih članica, od kojih neke imaju regionalni karakter, tako da u njenim aktivnostima učestvuju regulatori iz 62 države (slika 20).

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetske djelatnosti, poticanje razvoja nezavisnih i stabilnih regulatora, saradnja između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članica, te bolji pristup informacijama o svjetskoj praksi u reguliranju energetske djelatnosti. ERRA-a promovira i organizira obuke iz oblasti reguliranja energije.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je punopravna članica ERRA-e od 19. maja 2004. godine. Na Generalnoj

Slika 20. Članstvo u ERRA-i

skupštini u maju 2010. godine, kao pridružene članice ove organizacije primljene su i dvije entitetske regulatorne komisije iz Bosne i Hercegovine – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske.

U skladu sa svojim nadležnostima predstavnici DERK-a aktivno učestvuju u radu Generalne skupštine ERRA-e, Odbora za tržišta električne energije i ekonomsko reguliranje, Odbora za obnovljivu energiju i Radne grupe za zaštitu kupaca.

U skladu sa situacijom uzrokovanom pandemijom COVID-19, tokom 2021. godine aktivnosti predstavnika DERK-a u okviru ERRA-e su većim dijelom se nastavile putem internet platformi, dok su u drugoj polovini godine, nakon skoro dvije godine, održani prvi fizički sastanci. Najvažnije teme obrađivane u 2021. godini uključuju poremećaje cijena na veleprodajnim tržištima energije, integraciju elektroenergetskih tržišta, ulogu i potencijal inteligentnih tehnologija i usluga, uključujući različite aspekte upotrebe inteligentnih brojala za električnu energiju i gas, regulatornu podršku obnovljivim izvorima, uključujući reguliranje tarifa za obnovljivu energiju dobijenu korištenjem energije vjetra i sunca, šeme poticaja za obnovljivu energiju, perspektivu vodika u energetskeom sektoru, te zaštitu kupaca uključujući jačanje njihove uloge kroz upotrebu alata za poređenje cijena.

Pored rada u tijelima ERRA-e, pružanjem relevantnih informacija o energetskeom sektoru Bosne i Hercegovine, posebno o regulatornoj praksi, Državna regulatorna komisija za električnu energiju ispunjava svoju ulogu, u skladu s članstvom u ERRA-i.

4.3 Asocijacija mediteranskih energetske regulatora – MEDREG

*g. Petrit Ahmeti,
predsjednik MEDREG-a:
“Regulatori treba da rade na
implementaciji pametnih
politika kojima se
promoviraju i vodik i
obnovljivi izvori energije kao
i dugoročna regulatorna
predvidljivost, što su ključni
aspekti za podršku razvoja
infrastrukture za korištenje i
vodika i obnovljivih izvora u
energetskoj tranziciji.”*

(Rim, 4. novembar 2021.)

Asocijacija mediteranskih energetske regulatora (MEDREG) osnovana je 2007. godine radi promoviranja saradnje energetske regulatora iz 22 zemlje na sjevernoj, južnoj i istočnoj obali Mediteranskog bazena. MEDREG okuplja regulatorna tijela iz Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Jordana, Kipra, Libana, Libije, Malte, Maroka, Palestine, Portugala, Slovenije, Španije, Tunisa i Turske (slika 21).

Glavni cilj Asocijacije je promocija jasnih, stabilnih i usklađenih pravnih i regulatornih okvira radi omogućavanja investicija u energetske infrastrukturu i podrške integraciji tržišta. MEDREG promovira stalnu razmjenu znanja, iskustva i stručnosti, prikupljanje podataka kroz sveobuhvatne studije, izvještaje s preporukama, te specijalizirane obuke u sferi energetske regulacije. Asocijacija je posvećena zaštiti kupaca, fokusirajući se na pristup informacijama i podizanje svijesti o promjenama u sektoru.

Organizacijska struktura MEDREG-a obuhvata Generalnu skupštinu, Sekretarijat sa sjedištem u Milanu i pet radnih grupa za: (1) institucionalna pitanja, (2) električnu energiju, (3) gas, (4) okoliš, obnovljive izvore energije i energetske efikasnost i (5) problematiku kupaca. MEDREG svoje aktivnosti obavlja uz efikasne procese interne i vanjske saradnje, kreirajući uvjete za uspostavljanje Mediteranske energetske zajednice.

Tokom 2021. godine aktivnosti MEDREG-a su, između ostalog, bile fokusirane na obnovljivu energiju, energetske tranziciju i niskokarbonske inicijative. U skladu sa specifičnostima rada u

Slika 21. Geografski obuhvat MEDREG-a

uvjetima pandemije COVID-19 predstavnici DERK-a su tokom ove godine učestvovali u radu Generalne skupštine i aktivnostima radnih grupa upotrebom različitih telekomunikacijskih alata, te dostavljanjem traženih informacija i komentara u pripremi različitih izvještaja i drugih dokumenata.

4.4 Vijeće evropskih energetske regulatora – CEER

Vijeće evropskih energetske regulatora (CEER) je neprofitna asocijacija nezavisnih, zakonom propisanih tijela odgovornih za reguliranje energije na državnom nivou. Vijeće okuplja 39 nacionalnih regulatornih tijela (30 punopravnih članova i devet posmatrača) iz država članica Evropske unije, Evropske slobodne trgovinske zone (EFTA) i zemalja u procesu pridruživanja Evropskoj uniji, uključujući Ugovorne strane Energetske zajednice.

Glavni cilj CEER-a je da podrži kreiranje jedinstvenog, konkurentnog, efikasnog i održivog internog tržišta za gas i električnu energiju u Evropi. Vijeće evropskih energetske regulatora djeluje kao platforma za saradnju, razmjenu informacija i pomoć između evropskih nacionalnih regulatornih tijela u oblasti energije.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju status posmatrača u CEER-u ima od 1. januara 2017. godine. U tom svojstvu predstavnici DERK-a učestvuju u radu Generalne skupštine i radnih grupa CEER-a. Također, DERK ima pristup CEER-ovoj afirmiranoj regulatornoj mreži i instrumentima saradnje, uz mogućnost detaljnog razumijevanja energetske politika i praksi Evropske unije. U tom pogledu, učešće u radu Vijeća evropskih energetske regulatora je korisno i na putu Bosne i Hercegovine ka članstvu u Evropskoj uniji, i ispunjavanju obaveza koje ono povlači u smislu provedbe *acquis*-a u oblasti energije.

4.5 Međunarodna konfederacija energetske regulatora – ICER

Osnovana u oktobru 2009. godine, Međunarodna konfederacija energetske regulatora (ICER) predstavlja dobrovoljni okvir za saradnju na svjetskom nivou. Cilj ICER-a je da poboljša informiranost javnosti i kreatora političkih odluka, kao i razumijevanje reguliranja energije i njegove uloge u rješavanju širokog spektra socio-ekonomskih, okolišnih i tržišnih pitanja.

Preko 270 regulatornih tijela, putem 13 regionalnih regulatornih asocijacija ostvaruju članstvo u ICER-u (slika 22). DERK aktivno učestvuje i prati rad ICER-a putem ERRA-e, MEDREG-a i CEER-a, te pruža podršku djelovanju ICER-a na razne načine, uključujući dostavu potrebnih informacija, čime se omogućava uvid i razmjena praksi u područjima od interesa za rad regulatora.

ICER-ove aktivnosti su usmjerene na nekoliko ključnih područja, u skladu s temama koje definira *Svjetski energetske regulatorni*

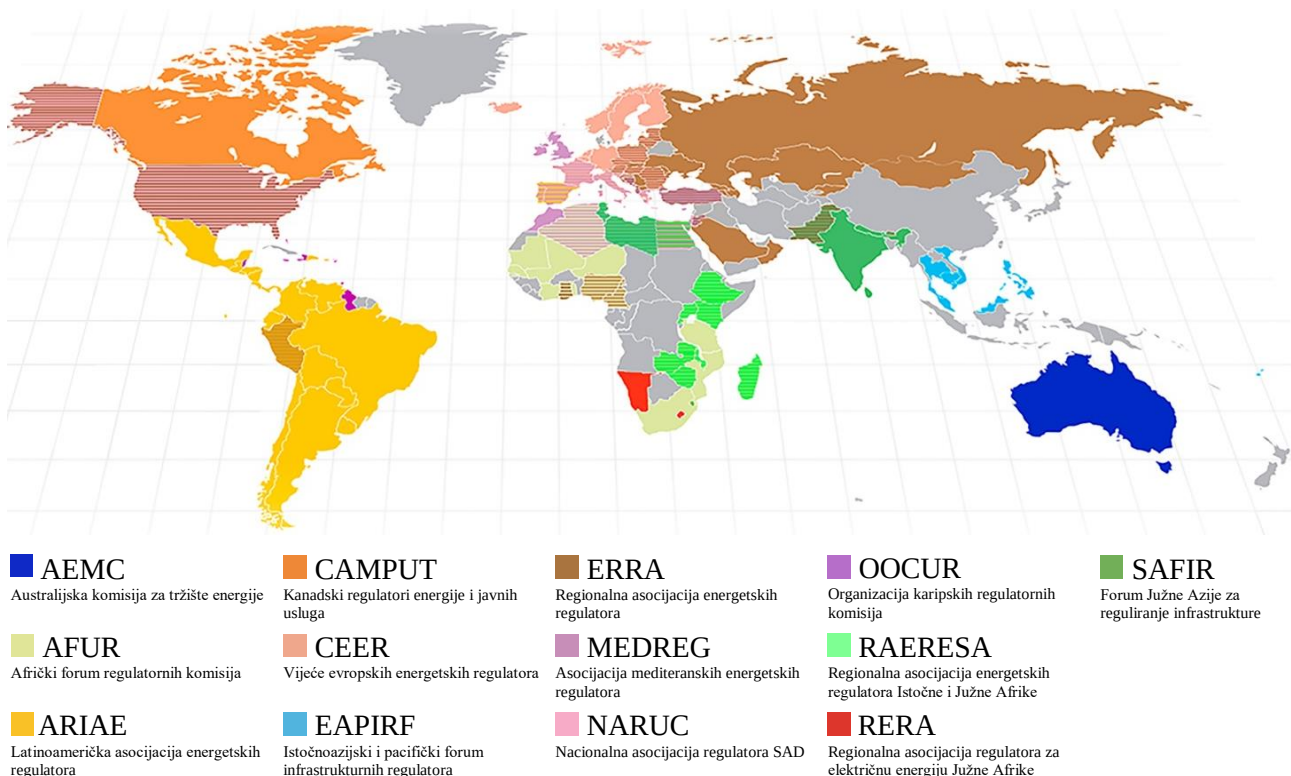
forum, vodeća međunarodna konferencija o reguliranju energije koja se održava svake tri godine. Sedmi Svjetski energetske regulatorni forum, održan u Kankunu, Meksiko, tokom marta 2018. godine, usredotočio se na značajne inovacije koje širom svijeta mijenjaju osnove energijskog lanca. U fokusu su bila i najvažnija aktuelna regulatorna pitanja, uključujući jačanje uloge kupaca, problematiku dinamičnih tržišta i održivost infrastrukture. Forum je promovirao osnaživanje uloge žena u oblasti energije kroz ujednačavanje rodne perspektive u svim aktivnostima, što je nastavak aktivnosti započetih oktobra 2013. godine u okviru inicijative ICER-a pod nazivom *Žene u oblasti energije*.

Zbog pandemije COVID-19 održavanje narednog svjetskog skupa o reguliranju energije odgođeno je za godinu dana, te je najavljeno da će se Osmi Svjetski regulatorni forum održati u Limi, Peru, tokom 2022. godine. Izazovi energetske transformacije bit će glavna tema ovog foruma, koji će se fokusirati na četiri oblasti: konkurencija, institucionalnost, univerzalni pristup energiji i energetska tranzicija.

ICER je 2013. godine pokrenuo izdavanje svoje Hronike, kao sredstva za daljnju promociju jačanja razmjene regulatornih znanja i istraživanja. Od tada pa do početka 2021. godine kao član Uredničkog odbora ovog stručnog časopisa djelovao je i zaposlenik DERK-a. ICER-ova Hronika je publikacija koja se objavljuje dva puta godišnje u elektronskom obliku i sadrži stručne članke iz regulatorne tematike.

Slika 22. Članice ICER-a

4.6 Međuregionalna saradnja

Različiti oblici saradnje između regionalnih asocijacija energetskih regulatora postoje već izvjesno vrijeme kroz organiziranje zajedničkih obuka, radionica i sastanaka relevantnih radnih grupa. Iako su neka regulatorna tijela istovremeno članovi nekoliko asocijacija energetskih regulatora, te asocijacije pokrivaju regione koji se značajno razlikuju u postignutom stepenom integracije što znači da se zajednički izazovi moraju rješavati na različite načine. Istovremeno članstvo pojedinih regulatornih tijela u više energetskih asocijacija promovira približavanje ciljeva i principa. Iz tog razloga saradnja ovih asocijacija u smislu razmjene iskustava i regulatornih praksi dobija sve veći značaj.

Prepoznajući važnost ovakvih oblika saradnje i predanost unapređivanju usklađenosti i transparentnosti u reguliranju energije kroz promoviranje najboljih praksi i razmjenu iskustava, Vijeće evropskih energetskih regulatora (CEER), Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB) i Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) su 12. decembra 2018. godine u Beču potpisali *Dogovor o saradnji*.

U okviru postojećeg mehanizma o saradnji, tokom 2021. godine ECRB, CEER i MEDREG su u kontekstu pandemije COVID-19 i oporavka održali *on-line* radionicu o kupcima na kojoj su glavne teme bile jačanje regulatornog dijaloga širom evropske i mediteranske regije u cilju pružanja podrške kupcima kako bi postali aktivni učesnici na tržištu energije. Posebna pažnja je posvećena komercijalnom kvalitetu, aktivnoj proizvodnji energije za vlastite potrebe, obračunu usluga i digitalizaciji. Također, diskutiralo se o regulatornim mjerama koje bi omogućile što veće angažiranje kupaca na tržištu energije, s obzirom da njihovo aktivno uključivanje ima ključnu ulogu u poticanju snažne konkurencije i osiguravanju efikasnog rada tržišta, kao i energetske tranziciji.

Osim toga, ECRB i MEDREG su održali zajedničku *on-line* radionicu u cilju razmjene znanja o izazovima i mogućnostima korištenja obnovljivih izvora energije. U fokusu su bili integracija obnovljivih izvora u elektroenergetski sistem i povezani tržišni balansni mehanizmi. Tokom radionice je naglašena važnost pronalaženja pravog balansa između reguliranja tržišta i razvoja tehnologija i jačanja tržišta, te istaknuta ključna uloga koju energetski regulatori moraju imati u osiguravanju funkcionalnosti tržišta i isplativom korištenju obnovljivih izvora energije.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je član i ECRB-a i MEDREG-a, dok u CEER-u ima status posmatrača. Ovakva pozicija omogućava daljnje jačanje stručnih kapaciteta DERK-a kroz stjecanje novih znanja i razmjenu iskustava i regulatornih praksi.

dr. Annegret Groebel
(Anegret Grebl),
predsjednica CEER-a:
*“Pozicioniranje kupaca u
središte energetskih tržišta,
uz dinamično reguliranje, te
osnaživanje kupaca da
aktivno doprinose i imaju
koristi od fleksibilnih
energetskih sistema je bitan
dio regulatornog modela na
kojem CEER gradi svoju
novu Strategiju za period
2022.-2025. godina za
karbonski neutralno društvo
i ekonomiju.”*

g. Marko Bislimoski
predsjednik ECRB-a:
*“Kupci su u središtu
aktivnosti ECRB-a od samog
početka. Naša osnovna
dužnost kao regulatorâ je da
osiguramo da liberalizacija i
energetska tranzicija donesu
korist kupcima.”*

g. Stefano Besseghini
(Stefano Besegini), stalni
potpredsjednik MEDREG-a:
*“MEDREG poziva na veću
digitalizaciju koja podržava
razvoj inteligentnijih i
sigurnijih energetskih
sistema koji će omogućiti
kupcima da imaju više koristi
od inovativnih usluga i
aktivnu ulogu na energetskim
tržištima.”*

(Brisel, Beč, Milano,
26. maj 2021.)

5. REVIZIJSKI IZVJEŠTAJ

Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini utvrđeno je da se DERK finansira iz vlastitih prihoda. Osnovni prihod DERK-a u 2021. godini je bila regulatorna naknada koju su plaćali vlasnici licenci za prijenos električne energije, aktivnosti nezavisnog operatora sistema, međunarodnu trgovinu, snabdijevanje kupaca, te distribuciju električne energije u Brčko Distriktu BiH. Regulatorna naknada se određuje tako da pokrije troškove DERK-a, a za procijenjeni višak prihoda nad rashodima se umanjuju obaveze za plaćanje regulatorne naknade u narednom periodu.

Osim brige za realizacijom pomenutih vlastitih prihoda finansijsko poslovanje DERK-a pokriva i sljedeće aktivnosti:

- nastanak i podmirenje finansijskih obaveza za potrebe definirane u odobrenom finansijskom planu,
- kratkoročno planiranje i upravljanje novčanim tokovima,
- redovno praćenje realizacije finansijskog plana za tekuću godinu,
- analiza i procjena budućih novčanih tokova u svrhu pripreme novog finansijskog plana,
- priprema finansijskog plana za narednu godinu,
- praćenje i razvoj finansijskog upravljanja i interne kontrole,
- unutrašnje finansijsko izvještavanje kao osnova za donošenje odgovarajućih poslovnih odluka, i
- finansijsko izvještavanje prema vanjskim tijelima, ovlaštenim institucijama i javnosti.

“Prema našem mišljenju, priloženi godišnji finansijski izvještaji istinito i fer prikazuju finansijski položaj DERK-a na dan 31. decembra 2020. godine, njegovu finansijsku uspješnost i novčane tokove za tada završenu godinu u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Federacije BiH i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI-ima).”

REVIK d.o.o.,
Sarajevo, 15. april 2021.

Revik d.o.o. Sarajevo

Member of **HLB** International

Finansijski izvještaji u kojima su iskazani rezultati poslovanja na kraju poslovne godine su konačan rezultat svih navedenih aktivnosti i donesenih odluka. U cilju nezavisne i nepristrasne provjere iskazanih rezultata poslovanja, kao i usklađenosti tih postupaka s važećim propisima, DERK svake godine provodi reviziju svojih finansijskih izvještaja.

U prvom kvartalu 2021. godine reviziju finansijskih izvještaja DERK-a za prethodnu godinu vršilo je Društvo za reviziju, računovodstvo i konsalting Revik d.o.o. Sarajevo, s kojim je zaključen ugovor u postupku provedenom prema procedurama javnih nabavki.

Obavljajući reviziju u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima revizori su prikupili dokaze o transakcijama i drugim podacima objavljenim u finansijskim izvještajima kako bi se u razumnoj mjeri uvjerali da finansijski izvještaji ne sadrže materijalno značajne pogreške. Osim utvrđivanja realnosti finansijskih izvještaja u cjelini, revizija podrazumijeva i ocjenu primijenjenih

računovodstvenih politika i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva DERK-a.

Na osnovu pribavljenih dokaza nezavisni revizor je pozitivno ocijenio finansijske izvještaje DERK-a za 2020. godinu. Mišljenje nezavisnog revizora je da prezentacija finansijskih izvještaja, priznavanje i mjerenje transakcija i poslovnih događaja, objektivno i istinito prikazuje stanje sredstava, obaveza, kapitala i finansijskog rezultata poslovanja.

Navedenim mišljenjem je zadržana najviša revizijska ocjena usklađenosti finansijskih izvještaja s međunarodno važećim standardima i zakonskim propisima, koju je DERK od svog osnivanja dobijao od eksternih revizora, među kojima su i ocjene Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Provedenim *ex-post* kontrolama finansijskih transakcija nisu pronađene nepravilnosti. Time je potvrđena efikasnost postavljenog sistema finansijskog upravljanja i unutrašnje kontrole kojima se osigurava prevencija ili identifikacija mogućih grešaka u cilju zaštite imovine od gubitaka uzrokovanih nepažnjom ili lošim upravljanjem.

U pravcu daljnjeg razvoja sistema finansijskog upravljanja i kontrole DERK, u skladu s potpisanim *Sporazumom o vršenju interne revizije* s Jedinicom za internu reviziju Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, očekuje objektivnu i stručnu pomoć na unapređenju organizacije poslovanja. Korištenjem usluga interne revizije želi se osigurati razvoj i *ex-ante* procjena definiranih procesa, te osnažiti proces integralnog upravljanja svim rizicima (tzv. risk menadžment). U izvještajnom periodu nije bilo realiziranih procesa interne revizije.

Provođenjem eksterne revizije DERK osigurava i nezavisan i pouzdan izvještaj o korištenju imovine te upravljanju prihodima i rashodima. Vodeći se opredjeljenjem i principima objektivnosti i javnosti u radu, a u cilju pružanja informacija o svom finansijskom položaju i rezultatima poslovanja, Državna regulatorna komisija svake godine objavljuje revizijski izvještaj. Finansijski izvještaji za 2020. godinu su, pored objave u zakonom propisanom registru, objavljeni i u okviru internet prezentacije DERK-a.

6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2022. GODINI

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastaviti će svoje aktivnosti na osiguranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuirano snabdijevanje električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvaliteta za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih evropskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutrašnjem tržištu električne energije.

DERK će i u 2022. godini zadržati kontinuitet saradnje s Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, a posebno s Komisijom za saobraćaj i komunikacije Predstavničkog doma PS BiH i Komisijom za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije Doma naroda PS BiH. Također, primarni interes će ostati i razmjena informacija i usklađenost ključnih regulatornih aktivnosti s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, nadležnim za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*.

Svi do sada primjenjivani modaliteti međusobnog praćenja i usklađivanja djelovanja koristit će se i u 2022. godini u odnosima s Regulatornom komisijom za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatornom komisijom za energetiku Republike Srpske, kao i s drugim regulatornim tijelima uspostavljenim na državnom nivou, prije svega sa Konkurencijskim vijećem BiH.

Kako bi zadovoljio potrebe različitih nivoa odlučivanja za kvalitetnim i pouzdanim statističkim podacima u području energije DERK će ostati referentan izvor i aktivan generator ovih podataka. U ovom cilju DERK će slijediti razvoj EU pravila i poštovati agendu Energetske zajednice, uz nastavak saradnje s Agencijom za statistiku BiH.

DERK će pratiti aktivnosti i trendove u kompletnom energetsom sektoru i neposredno se uključivati u sve relevantne događaje.

Kroz svoje djelovanje DERK će biti usmjeren na:

- donošenje tarifa u okviru svojih nadležnosti,
- izdavanje, promjenu, suspenziju i ukidanje licenci,
- regulatorni nadzor licenciranih subjekata,
- kreiranje novih regulatornih pravila, te analiziranje ranije donesenih regulatornih pravila i postojeće prakse, uz pregled i reviziju akata DERK-a,
- praćenje nabavke pomoćnih usluga i pružanja systemske usluge i uravnoteženja elektroenergetskog sistema BiH, i po potrebi nastavak razvoja modela ovih usluga,
- stvaranje većeg stepena integracije domaćeg tržišta električne energije,

- doprinos uređenju i funkcioniranju veleprodajnog tržišta, uključujući uspostavljanje institucionalnog okvira za organizirano tržište za dan unaprijed,
- doprinos uređenju i funkcioniranju potpuno otvorenog maloprodajnog tržišta u BiH,
- razvoj pravila kojima se regulira priključenje korisnika na prijenosni sistem,
- jačanje kapaciteta za ispunjavanje međunarodnih obaveza u vezi s regulatornim izvještavanjem,
- odobravanje i nadziranje pravila koja razvija Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine i Komunalno Brčko,
- odobravanje *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2023. – 2032. godina, Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* za naredni desetogodišnji period, kao i *Plana investicija Elektroprijenosa BiH*,
- praćenje primjene Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sistema (ITC mehanizam) i rada Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO),
- regulatorno djelovanje u vezi pravila i smjernica za rad mreža i Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije,
- regulatorno djelovanje u razvoju cyber sigurnosti u elektroenergetskom sektoru BiH,
- informiranje reguliranih subjekata i javnosti o regulatornoj praksi, i
- obavljanje ostalih poslova koji mu budu povjereni u nadležnost.

U provođenju svojih aktivnosti DERK će, u granicama ovlaštenja koja su mu zakonom povjerena, voditi računa o zaštiti kupaca i dati svoj doprinos u iznalaženju najbolje primjenjivih rješenja.

S obzirom na činjenicu da je Bosna i Hercegovina temeljem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice obavezna u svoje zakonodavstvo transponirati i u praksi implementirati propise Evropske unije o internom energetske tržištu ('Treći energetske paket EU'), DERK će u okvirima svojih kompetencija i optimalnom koordinacijom s drugim ključnim subjektima dati svoj doprinos razvoju pravnog okvira.

Na isti način Državna regulatorna komisija za električnu energiju će djelovati i povodom proširenja *acquis-a*, odnosno pravnog okvira Energetske zajednice, koji od 30. novembra 2021. godine uključuje i dio paketa energetske propisa Evropske unije za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji (*Čista energija za sve Evropljane*).

U interesu svih ključnih subjekata je provedba energetske tranzicije i reforme elektroenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, harmonizacija podzakonskih propisa i efikasna koordinacija među tijelima koja učestvuju u njihovoj pripremi i izradi. Cilj je kreiranje jasnog i pouzdanog zakonodavnog okvira zasnovanog na direktivama i uredbama EU o unutrašnjem tržištu električne energije.

U tom smislu, DERK planira nastavak aktivnog učešća u izradi zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u Bosni i Hercegovini u skladu s pravnom stečevinom EU, te u otklanjanju nedostataka u elektroenergetskom sektoru koji su navedeni u izvještajima Evropske komisije o BiH.

Državna regulatorna komisija će u skladu sa svojim nadležnostima dati doprinos realizaciji preporuka sa sastanaka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. DERK će nastaviti svoje učešće u *Programu integriranja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju*, dajući doprinos aktivnostima iz Poglavlja 15 – Energija, Poglavlja 21 – Transevropske mreže, i Poglavlja 28 – Zaštita zdravlja i potrošača.

DERK će participirati u podršci i provedbi regionalnih prioriteta i projekata Energetske zajednice, ali i prioriteta koji su u okviru Energetske zajednice identificirani za elektroenergetski sektor BiH, i navode se u Zaključcima Ministarskog vijeća i *Izvještaju o implementaciji acquis-a prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice*. DERK će dati svoj puni doprinos u realizaciji mjera u sektoru energije koje su dogovorene u okviru ‘Berlinskog procesa’.

DERK planira dati svoj doprinos i u nastavku realizacije više regionalnih projekata Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora SAD (NARUC).

U 2022. godini nastavlja se višegodišnji *USAID Projekat asistencije energetsom sektoru*, te će DERK pratiti njegove aktivnosti i učestvovati u realizaciji pojedinih komponenti koje su u funkciji rada regulatora. Svoje aktivno učešće DERK planira i na narednom Energetskom samitu u BiH, koji će se u okviru ovog Projekta održati 2022. godine.

U centru zanimanja bit će i aktivnosti međunarodnih tijela koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije, prije svega onih u čijem radu DERK i sam učestvuje:

- ECRB – Regulatorni odbor Energetske zajednice,
- ERRA – Regionalna asocijacija energetskih regulatora,
- MEDREG – Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora,
- CEER – Vijeće evropskih energetskih regulatora, i
- ICER – Međunarodna konfederacija energetskih regulatora.

Državna regulatorna komisija će nastaviti praćenje rada Agencije za saradnju energetske regulatora (ACER), i zavisno od razvoja pravnog okvira u Bosni i Hercegovini razmotriti mogućnosti za direktno učešće u radu ovog tijela.

PRILOG A: Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine

(korišteni podaci NOS-a BiH, Elektroprijenosa BiH i elektroprivreda u BiH)

Osnovni podaci o instaliranoj snazi proizvodnih objekata

Ukupna instalirana snaga proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini iznosi 4.608,26 MW, od čega u većim hidroelektranama 2.076,6 MW, u termoelektranama 2.065 MW, a u većim vjetroelektranama 134,6 MW. Instalirana snaga malih hidroelektrana je 180,18 MW, solarnih elektrana 56,51 MW, elektrana na biogas i biomasu 2,11 MW, malih vjetroelektrana 0,40 MW, dok je 92,85 MW instalirano u industrijskim elektranama.

Veći proizvodni objekti

Hidroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Trebinje I	2×54+63	171
Trebinje II	8	8
Dubrovnik (BiH+Hr.)	126+108	234
Čapljina	2×210	420
Rama	80+90	170
Jablanica	6×30	180
Grabovica	2×57	114
Salakovac	3×70	210
Mostar	3×24	72
Mostarsko blato	2×30	60
Peć-Mlini	2×15,3	30,6
Jajce I	2×30	60
Jajce II	3×10	30
Bočac	2×55	110
Višegrad	3×105	315

Termoelektrane	Instalirana snaga (MW)	Raspoloživa snaga (MW)
TUZLA	715	635
<i>Tuzla G3</i>	100	85
<i>Tuzla G4</i>	200	182
<i>Tuzla G5</i>	200	180
<i>Tuzla G6</i>	215	188
KAKANJ	450	398
<i>Kakanj G5</i>	110	100
<i>Kakanj G6</i>	110	90
<i>Kakanj G7</i>	230	208
GACKO	300	276
UGLJEVIK	300	279
STANARI	300	283
Vjetroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Mesihovina	22×2,3	50,6
Jelovača	18×2	36
Podveležje	15×3,2	48

Osnovni podaci o prijenosnom sistemu

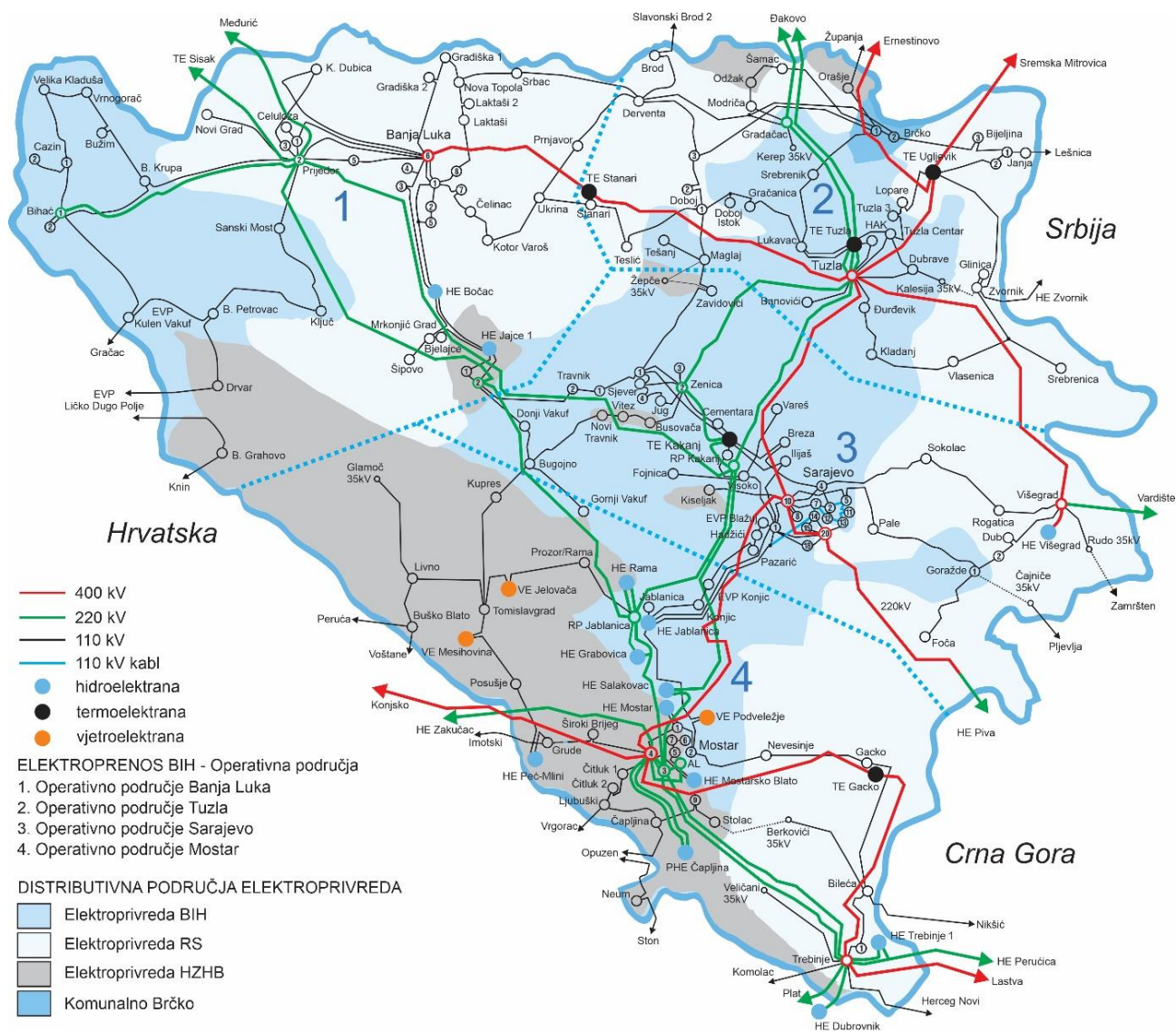
dalekovodi	
Nazivni napon dalekovoda	Dužina (km)
400 kV	865,93
220 kV	1.520,09
110 kV	4.037,08
110 kV – kablovski vod	34,66

trafostanice		
Vrsta trafostanice	Broj trafostanica	Instalirana snaga (MVA)
TS 400/x kV	10	5.980,5
TS 220/x kV	8	1.423,0
TS 110/x kV	135	5.662,0

interkonekcije	
Nazivni napon dalekovoda	Broj interkonektora
400 kV	4
220 kV	10
110 kV	23
<i>Ukupno</i>	37

transformatori		
Prijenosni odnos transformatora	Broj transformatora	Instalirana snaga (MVA)
TR 400/x kV	14	4.900,0
TR 220/x kV	13	1.950,0
TR 110/x kV	250	6.215,5

**PRILOG B: Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine
s operativnim područjima Elektroprijenosa BiH i
distributivnim područjima elektroprivreda
(31. decembar 2021. godine)**

PRILOG C: Bilansne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine

(GWh)

2021. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.665,49	2487,46	2.082,77		78,27	6.313,99
Proizvodnja termoelektrana	4.840,82	3.107,68			1.872,48	9.820,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana	107,17		162,99		111,65	381,81
Proizvodnja malih i industrijskih el.	63,59	58,89			416,17	475,06
Proizvodnja	6.677,06	5.654,04	2.245,76		2.478,58	17.055,44
Distributivna potrošnja	4.861,66	3.896,14	1.424,27	285,65		10.467,72
Gubici prijenosa						369,20
Veliki kupci	549,67	422,94	12,95		184,32	1.169,88
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		12,43	143,86		6,69	162,98
Potrošnja	5.411,33	4.331,51	1.581,08	285,65	191,01	12.169,78
2020. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.024,07	1.677,83	1.533,93		40,65	4.276,48
Proizvodnja termoelektrana	5.155,80	3.285,61			2.001,57	10.442,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana			147,50		114,31	261,81
Proizvodnja malih i industrijskih el.	58,05	36,07			315,28	409,40
Proizvodnja	6.237,92	4.999,51	1.681,43		2.471,81	15.390,67
Distributivna potrošnja	4.677,57	3.690,32	1.352,59	272,74		9.993,22
Gubici prijenosa						317,16
Veliki kupci	560,62	216,72	17,20		95,50	890,04
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		12,57	112,59		3,92	129,08
Potrošnja	5.238,19	3.919,61	1.482,38	272,74	99,42	11.329,50
2019. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.443,95	1.604,74	2.537,38		63,53	5.649,60
Proizvodnja termoelektrana	4.527,31	3.017,35			2.068,32	9.612,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana			165,98		87,69	253,67
Proizvodnja malih i industrijskih el.	62,52	47,24			448,00	557,76
Proizvodnja	6.033,78	4.669,33	2.703,36		2.667,54	16.074,01
Distributivna potrošnja	4.737,34	3.726,24	1.407,10	271,87		10.142,55
Gubici prijenosa						323,95
Veliki kupci	493,33	374,32	571,41		311,52	1.750,58
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		13,83	96,28		2,94	113,05
Potrošnja	5.230,67	4.114,39	2.074,79	271,87	314,46	12.330,13
2018. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.533,61	2.729,05	1.984,86		52,56	6.300,08
Proizvodnja termoelektrana	5.648,34	3.249,42			2.056,00	10.953,76
Proizvodnja većih vjetroelektrana			103,50			103,50
Proizvodnja malih i industrijskih el.	63,46	50,58			401,61	515,65
Proizvodnja	7.245,41	6.029,05	2.088,35		2.510,18	17.872,99
Distributivna potrošnja	4.705,96	3.770,48	1.392,22	270,02		10.138,68
Gubici prijenosa						398,77
Veliki kupci	464,34	361,65	131,09		1.646,73	2.603,81
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		11,77	137,43		3,49	152,69
Potrošnja	5.089,64	4.143,91	1.650,44	270,02	1.650,22	13.293,95
2017. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	941,41	1.575,30	1.287,41		27,27	3.831,39
Proizvodnja termoelektrana	6.007,23	2.870,62			2.040,59	10.918,44
Proizvodnja malih i industrijskih el.	60,38	42,21			298,98	401,57
Proizvodnja	7.009,02	4.488,13	1.287,41	0	2.366,84	15.151,40
Distributivna potrošnja	4.730,02	3.772,64	1.399,58	276,86		10.179,10
Gubici prijenosa						341,52
Veliki kupci	1.225,42	339,99	3,40		993,01	2.561,82
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		14,03	266,11		3,82	283,96
Potrošnja	5.955,44	4.126,66	1.669,09	276,86	996,82	13.366,40

PRILOG D: Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine

		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Proizvodnja električne energije	(GWh)	15.151,40	17.872,99	16.074,02	15.390,67	17.055,44
Neto uvoz	(GWh)	3.428,16	3.118,73	2.824,96	3.266,28	3.312,00
Neto izvoz	(GWh)	5.213,15	7.697,77	6.568,84	7.327,44	8.197,66
Ukupna isporučena električna energija	(GWh)	13.366,40	13.293,95	12.330,13	11.329,50	12.169,78
Ukupna potrošnja električne energije	(GWh)	13.366,40	13.293,95	12.330,13	11.329,50	12.169,78
Gubici prijenosa	(GWh)	341,52	398,77	323,95	317,16	369,20
Gubici prijenosa	(%)	1,90%	1,96%	1,77%	1,75%	1,87%
Gubici distribucije	(GWh)	1.005,92	950,00	933,29	912,62	965,04
Gubici distribucije	(%)	9,88%	9,37%	9,20%	9,13%	9,22%
Potrošnja elektrana i pumpanje	(GWh)	283,96	152,69	113,05	129,08	162,98
Ukupna potrošnja krajnjih kupaca	(GWh)	11.735,00	11.792,50	10.959,84	9.970,65	10.672,56
<i>Nerezidencijalni kupci</i>		6.978,87	7.107,16	6.233,91	5.175,82	5.761,04
<i>Domaćinstva</i>		4.756,13	4.685,33	4.725,94	4.794,83	4.911,52
Maksimalno opterećenje sistema	(MW)	2.189,00	1.994,00	1.945,00	1.804,00	1.909,00
Ukupna instalirana snaga elektrana	(MW)	4.462,23	4.506,53	4.530,64	4.530,64	4.608,26
Termoelektrane na ugalj		2.156,23	2.156,23	2.156,23	2.156,23	2.157,85
Ukupno hidroelektrane		2.207,47	2.235,60	2.238,84	2.248,79	2.256,78
<i>male hidroelektrane</i>		124,00	159,00	162,24	172,19	180,18
<i>pumpne hidroelektrane</i>		420,00	420,00	420,00	420,00	420,00
Ostali obnovljivi izvori ukupno		18,06	71,39	111,46	124,00	193,62
<i>vjetroelektrane</i>		0,30	51,00	87,00	87,00	135,00
<i>solarne elektrane</i>		16,52	18,15	22,35	34,89	56,51
<i>elektrane na biomasu</i>		0,25	0,25	1,12	1,12	1,12
<i>elektrane na biogas</i>		0,99	0,99	0,99	0,99	0,99
Prijenosna mreža	(km)	6.371,11	6.402,10	6.409,71	6.420,64	6.457,78
	380 kV	864,73	865,93	865,93	865,93	865,93
	220 kV	1.520,38	1.520,09	1.520,09	1.520,09	1.520,09
	110 kV	3.986,00	4.016,07	4.023,69	4.034,62	4.037,08
Broj interkonektora		37	37	37	37	37
Instalirana snaga trafostanica	(MVA)	13.022,00	12.903,00	12.783,00	13.045,50	13.065,50
Kupci električne energije		1.541.968	1.553.439	1.567.786	1.588.773	1.570.415
<i>Nerezidencijalni kupci</i>		127.553	126.508	128.224	137.629	125.895
<i>Domaćinstva</i>		1.414.415	1.426.931	1.439.562	1.451.144	1.444.520
Kvalificirani kupci		1.541.968	1.553.439	1.567.786	1.588.773	1.570.415
Kupci koji su promijenili snabdjevača		56	31	16	17	12
Isporučena energija	(GWh)	1.859,97	1.737,69	365,92	157,90	235,55
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	15,85%	14,74%	3,34%	1,58%	2,21%
Kupci za koje cijene nisu regulirane		10.521	9.784	10.091	13.640	9.910
Isporučena energija	(GWh)	5.148,53	5.265,27	4.371,07	3.423,61	3.851,16
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	43,87%	44,65%	39,88%	34,34%	36,08%

PRILOG E: *Acquis* Energetske zajednice

Acquis Energetske zajednice (pravni okvir Energetske zajednice) prati razvoj pravnog okvira Evropske unije, tzv. *acquis communautaire*, u dijelu koji se tiče energije i srodnih sektora. Prilikom definiranja novog *acquis*-a, Ministarsko vijeće (MC) i Stalna grupa na visokom nivou (PHLG) svojim odlukama vrše određena prilagođavanja propisa EU institucionalnom okviru Energetske zajednice, vodeći računa i o vremenskim ograničenjima u regiji. Time se osigurava da Ugovorne strane idu u korak s razvojem Evropske unije i kontinuirano usklađuju svoju pravni okvir s onim u EU. *Acquis* Energetske zajednice danas obuhvata ključnu energetske legislativu EU u područjima električne energije, gasa, sigurnosti snabdijevanja, nafte, okoliša, obnovljivih izvora, energetske efikasnosti, infrastrukture, konkurencije i statistike. U novembru 2021. godine dio paketa *Čista energija za sve Evropljane* uključen je u *acquis* Energetske zajednice. Generalni rokovi za transpoziciju propisa u nacionalno zakonodavstvo i implementaciju navode se u zagradaama.

Međusektorski acquis

- Uredba (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o upravljanju energetske unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Evropskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju van snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembar 2022.),
- Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/1044 od 8. maja 2020. o dopuni Uredbe (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Vijeća u pogledu vrijednosti potencijalâ globalnog zagrijavanja i smjernica za inventare te u pogledu sistema inventara Unije i o stavljanju van snage Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 666/2014, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembar 2022.),
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/1208 od 7. augusta 2020. o strukturi, formatu, postupcima dostavljanja i reviziji informacija koje države članice dostavljaju u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju van snage Provedbene uredbe Komisije (EU) 749/2014, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembar 2022.),
- Uredba (EU) br. 1227/2011 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, prilagođena Odlukom 2018/10/MC-EnC (rok: 29. maj 2020.).

Acquis o električnoj energiji

- Direktiva (EU) 2019/944 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (preinaka), prilagođena Odlukom 2021/13/MC-EnC (rok: 31. decembar 2023.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2016/1447 od 26. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sistema za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka, prilagođena Odlukom 2018/04/PHLG-EnC (rok: 12. juli 2021.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2016/1388 od 17. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca, prilagođena Odlukom 2018/05/PHLG-EnC (rok: 12. juli 2021.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2016/631 od 14. aprila 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu, prilagođena Odlukom 2018/03/PHLG-EnC (rok: 12. juli 2021.),
- Uredba Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. juna 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2015/01/PHLG-EnC (rok: 24. decembar 2015.),
- Uredba Komisije (EU) br. 838/2010 od 23. septembra 2010. o utvrđivanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prijenosnih sistema i zajednički regulatorni pristup naplati prijenosa, prilagođena Odlukom 2013/01/PHLG-EnC (rok: 1. januar 2014.),
- Direktiva 2009/72/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i stavljanju van snage Direktive 2003/54/EZ, prilagođena Odlukom 2011/02/MC-EnC (rok: 1. januar 2015.),
- Uredba (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1228/2003, prilagođena Odlukom 2011/02/MC-EnC (rok: 1. januar 2015.).

Acquis o gasu

- Uredba Komisije (EU) br. 2017/460 od 16. marta 2017. o uspostavi mrežnih pravila o usklađenim strukturama transportnih tarifa za gas, prilagođena Odlukom 2018/07/PHLG-EnC (rok: 28. februar 2020.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2017/459 od 16. marta 2017. o uspostavi mrežnih pravila za mehanizme raspodjele kapaciteta u transportnim sistemima za gas, prilagođena Odlukom 2018/06/PHLG-EnC (rok: 28. februar 2020.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2015/703 od 30. aprila 2015. o uspostavi mrežnih pravila interoperabilnosti i razmjene podataka, prilagođena Odlukom 2018/02/PHLG-EnC (rok: 1. oktobar 2018.),
- Uredba Komisije (EU) br. 312/2014 od 26. marta 2014. o uspostavi mrežnih pravila o uravnoteženju gasa transportnih mreža, prilagođena Odlukom 2019/01/PHLG-EnC (rok: 12. decembar 2020.),
- Direktiva 2009/73/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa i stavljanju van snage Direktive 2003/55/EZ, prilagođena Odlukom 2011/02/MC-EnC (rok: 1. januar 2015.),
- Uredba (EZ) br. 715/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog gasa i stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1775/2005, prilagođena odlukama 2018/01/PHLG-EnC i 2011/02/MC-EnC (rok: 1. januar 2015.).

Nastavak na sljedećoj stranici ⇨

⇒ *Nastavak s prethodne stranice*

Acquis o sigurnosti snabdijevanja

- Uredba (EU) 2019/941 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije i stavljanju van snage Direktive 2005/89/EZ, prilagođena Odlukom 2021/13/MC-EnC (rok: 31. decembar 2023.),
- Uredba (EU) 2017/1938 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2017. o mjerama zaštite sigurnosti snabdijevanja gasom i stavljanju van snage Uredbe (EU) br. 994/2010, prilagođena Odlukom 2021/15/MC-EnC (rok: 31. decembar 2022.).

Acquis o nafti

- Direktiva Vijeća 2009/119/EZ od 14. septembra 2009. o obavezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata, prilagođena Odlukom 2012/03/MC-EnC (rok: 1. januar 2023.).

Acquis o okolišu

- Direktiva (EU) 2016/802 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. maja 2016. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tekućim gorivima prilagođena Odlukom 2016/15/MC-EnC (rok: 30. juni 2018.),
- Direktiva 2011/92/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. decembra 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, izmijenjena Direktivom 2014/52/EU, prilagođena Odlukom 2016/12/MC-EnC (rok: 1. januar 2019.),
- Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. novembra 2010. o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola zagađenja), prilagođena odlukama 2013/06/MC-EnC i 2015/06/MC-EnC (rok: 1. januar 2018.),
- Direktiva 2004/35/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. aprila 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu, izmijenjena Direktivom 2006/21/EZ, Direktivom 2009/31/EZ i Direktivom 2013/30/EU, prilagođena Odlukom 2016/14/MC-EnC (rok: 1. januar 2021.),
- Direktiva 2001/80/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. oktobra 2001. o ograničenju emisija određenih zagađivača vazduha iz velikih uređaja za loženje, prilagođena Odlukom 2013/05/MC-EnC (rok: 31. decembar 2017.),
- Direktiva 2001/42/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. juna 2001. o procjeni učinaka određenih planova i programa na okoliš, prilagođena Odlukom 2016/13/MC-EnC (rok: 31. mart 2018.),
- Član 4(2) Direktive Vijeća 79/409/EEZ od 2. aprila 1979. o zaštiti ptica (rok: 1. juli 2006.).

Acquis o obnovljivim izvorima

- Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembar 2022.).

Acquis o energetskej efikasnosti

- Direktiva (EU) 2018/2002 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskej efikasnosti, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembar 2022.),
- Uredba (EU) br. 2017/1369 Evropskog parlamenta i Vijeća od 4. jula 2017. o utvrđivanju okvira za označavanje energetske efikasnosti i stavljanju van snage Direktive 2010/30/EU, prilagođena Odlukom 2018/03/MC-EnC (rok: 1. januar 2020.),
- Direktiva 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2012. o energetskej efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju van snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ, prilagođena Odlukom 2015/08/MC-EnC (rok: 15. oktobar 2017.),
- Direktiva 2010/31/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. maja 2010. o energetskej efikasnosti zgrada, prilagođena odlukama 2009/05/MC-EnC i 2010/02/MC-EnC (rok: 30. septembar 2012.).

Acquis o infrastrukturi

- Uredba (EU) br. 347/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 17. aprila 2013. o smjernicama za transevropsku energetske infrastrukturu te stavljanju van snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjeni uredbi (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009, prilagođena odlukama 2015/09/MC-EnC i 2021/11/MC-EnC (rok: 1. januar 2017.).

Acquis o konkurenciji

U skladu s Aneksom III Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, nisu dozvoljene i bit će procjenjivane u skladu s čl. 101., 102. i 107. Ugovora o funkcioniranju Evropske unije sljedeće aktivnosti:

- Sprečavanje, ograničavanje ili poremećaj konkurencije,
- Zloupotreba dominantne pozicije,
- Pružanje državne pomoći koja uzrokuje ili prijeti poremećajem konkurencije.

Poštovat će se odredbe Ugovora o funkcioniranju Evropske unije, posebno člana 106. koje se odnose na javna preduzeća i preduzeća kojima su data posebna ili isključiva prava.

Acquis o statistici

- Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/803 od 17. maja 2019. o tehničkim zahtjevima u pogledu sadržaja izvještaja o kvalitetu evropske statistike o cijenama prirodnog gasa i električne energije u skladu s Uredbom (EU) 2016/1952 Evropskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2020/03/MC-EnC (rok: 15. juni 2022.),
- Uredba (EU) 2016/1952 Evropskog parlamenta i Vijeća od 26. oktobra 2016. o evropskoj statistici cijena prirodnog gasa i električne energije te stavljanju van snage Direktive 2008/92/EZ, prilagođena Odlukom 2018/1/MC-EnC (rok: 1. mart 2018.),
- Uredba (EZ) br. 1099/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća od 22. oktobra 2008. o energetskej statistici, prilagođena odlukama 2012/02/MC-EnC, 2013/02/MC-EnC, 2015/02/MC-EnC i 2021/12/MC-EnC (rok: 31. decembar 2013.).

Napomena: Propisi koji se navode u ovom prilogu su dostupni u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Dodatne informacije o radu i postupcima koje vodi Državna regulatorna komisija za električnu energiju mogu se naći u okviru internet prezentacije na adresi www.derk.ba, odnosno dobiti kontaktom na telefone 035 302060 i 035 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba ili u sjedištu DERK-a u Tuzli, Ulica Đorđa Mihajlovića 4/II.
